РЕСПУБЛИКАДИН ОБЩЕСТВЕННО–ПОЛИТИЧЕСКИЙ ГАЗЕТ

ЛезгиГазет

Жуван Ватан, ватанэгълияр хуьх!

10 миллиард манат харжда

Дагъустанда 2016-2017-йисара автомобилрин рекьер туькIуьриз ва ремонт ийиз 10 миллиард манатдив агакьна харж авун планламишнава, - хабар гузва республикадин транспортдин ва рекьерин майишатдин Агентстводи.

2016-йисуз республикадин метлеб авай 43,9 километр рехъ, чкадин метлеб авай 22 километр рехъ ва 207 погонный метр муькъвер туькIуьрун патал 2,6 миллиард манатдилай гзаф чара авун планламишнава. Агентстводин делилралди, республикадин метлеб авай 170,5 километр ва чкадин метлеб авай 105,5 километр рехъ ремонт авун патални тахминан гьа икьван пул харжда.

Кьве йисан къене республикадин 30-далай гзаф районра рекьер ва муькъвер туькIуьрун, ремонт авун планламишнава. Финансар гьам федеральный, гьамни республикадин бюджетрай чара ийида.

1920–йисалай акъатзава | N 42 (10687) хемис 15–октябрь, 2015–йис | WWW.LEZGIGAZET.RU | Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Дагъустанда Москвадин йикъар куьтягь хьана

Москвадин Гьукуматдин министр, меркездин культурадин Департаментдин руководитель Александр Кибовскийдиз Дагъустан Республикадин Кьилин Указдалди “Дагъустан Республикадин культурадин лайихлу работник” лагьай гьуьрметдин тIвар гана. Адани Дагъустандин Кьилиз ва вири дагъустанвийриз чпин делегация икI чимидаказ кьабулунай пара сагърай лагьана ва Москвадин мэр Сергей Собянинан тебрикдин чар кIелна.

Москвадин официальный делегациядин членри Махачкъалада чеб хъсандиз кьабулунай РД-дин милли политикадин рекьяй Министерстводиз чухсагъул малумарна. Александр Кибовскийди уьлкведин регионра Москвадин Йикъар кьиле тухун стратегиядин рекьяй амадагвилер вилик тухунихъ ва регионрин интеграциядин алакъаяр мягькемарунихъ элкъуьрнавайди къейдна.

Дагъустандин Кьили Александр Кибовскийдиз и мукьвара чапдай акъуднавай интерактивный документально-художественный “Гзаф миллетрин Дагъустан” ктаб пишкешна.

Республикада мугьманвиле хьайи москвавийри са жерге серенжемра иштиракна. “РД-да Москвадин Йикъар” онлайн-конкурсдин нетижаяр кьуна. Акъажунар “Москвадин Йикъар”, “Москвадикай шиирар”, “Москвадин тарих” номинацийра аваз кьиле тухвана. Гьар са номинациядай кьве касдиз декабрдин юкьвара пуд юкъуз Москвадиз экскурсиядиз фидай путевкаяр гана.

Москвадин Гьукуматдин министр Александр Кибовскийди конкурсда гъалиб хьайибуруз тебрикдин гафар лагьана, Москва шегьердин милли политикадин, регионрин уртах алакъайрин ва туризмдин Департаментдин руководителдин заместитель Иван Петрова конкурсантрив путевкаяр вугана.

Культурадин программа давамарун яз, Москвадин делегация Дагъустандин Государстводин сад авунвай музейдиз, Дуствилин кIвализ, Халкьарин дуствилин музейдиз ва милли парталринни милли инструментрин лабораториядиз мугьман хьана. Халкьарин Дуствилин музейдин экспозицийриз килигдайла, мугьманри Дагъустандин халкьарин тарихдин адетар ва музейда кIватIнавай еке къимет авай яшайишдин ва интерьердин шейэр хуьнихъ еке метлеб авайди къейдна.

Москва шегьердин искусствойрин мастеррин ва Дагъустан Республикадин яратмишунардай коллективрин иштираквал аваз суварин серенжемар Москва шегьердин искусствойрин мастерри ва Дагъустандин яратмишунрин коллективди иштиракай гала-концертдалди куьтягь хьана.

Мугьманриз Дербентдин Нарын-къала къеледиз, гьакIни “I Петрдин кIвал” музейдин комплексдиз фидай мумкинвал гана.

Ахпа абур “Дербентдин коньякрин комбинат” ОАО-диз экскурсиядиз фена. Ина абуруз Дагъустандин ичкидин продукциядин дад аквадай мумкинвал хьана.

Гуьруьшдин эхирдай А.Кибовскийди ноябрдиз Москвада Дагъустандин делегация чпи лап хъсандиз кьабулдайди къейдна.

Дагъустандин Йикъарин сергьятра аваз Москвада Дербентдин 2000 йисни къейдда. Государстводин тарихдин музейда 3-ноябрдиз Дербент шегьердин тарихдиз бахшнавай выставка ачухда, Кремлдин Дворецда 5-ноябрдиз Дербент шегьердин юбилейдиз суварин концерт талукьарда.

▶ 4

Куьрелди

КIвалахдай чкаяр теклифзава

Мегьарамдхуьруьн районда “Экопродукт” къушарин фабрикади кIвалахдай 50-далай гзаф чкаяр теклифзава. 27-октябрдиз райцентрада а чкайрал хкядай ксарин конкурс кьиле тухуда. КIвалахал кьабулайбурун вацран мажибар юкьван гьисабдалди 15 агъзур манатдив агакьда.

Мажибар екебур жеда

Россияда вич нафтIадин виридалайни чIехибурукай сад тир “Ванкорское” мядендиз къуллугъзавай транспортдин “Глобус” компанияди кIвалахдайбурун арзаяр кьабулзава. Кьабулайбурун вацран мажибар 55-70 агъзур манатдив агакьзава.

КIвалахал къвез кIанзавайбурувай Махачкъала шегьерда авай “Успех” тIвар алай жегьилрин кIвалахар жагъурдай Республиканский центрадиз къвез жеда. И центради 1031 касдиз гьеле кIвалахар жагъурнава. И кьадардикай 787 жегьил пешекардиз гьамишалугъ, 244 касдиз вахтуналди тир кIвалахдай чкаяр хьанва. Вахтуналди кIвалахдин чкайрал тайинарнавайбурун жергеда 12 кас Украинадай катна атанвайбур ва 45 касни чпиз махсусдаказ пешеяр чирнавайбур ава. Пешеяр чирнавайбуру алай вахтунда “КЭМЗ” - дин Каспийскдин филиалда кIвалахзава.

“Тагьирхуьруьн-Къазмаяр” пункт вахтуналди агалда

Дагъустандин таможнядин пресс-къуллугъди хабар гайивал, 15-октябрдилай сергьятдилай автомобилар ахъайдай гзаф терефрин “Тагьирхуьруьн-Къазмаяр” пункт капитальный ремонт авун патал агалда.

Ам ремонт авунин кIвалахар 25 юкъуз давам жеда. Вири и вахтунда сергьятдилай элячIдай ксаривай ва транспортдивай “ЦIийи Филер” ва “Ярагъ Къазмаяр” пунктарай чпин рехъ давамариз жеда.

ОБЩЕСТВО

Дагъларин уьлкведин меркездихъ галаз чи гьар са хуьруьн хизан алакъада ава, гьикI лагьайтIа, ина республикадин агьалийрин пудай са пай яшамиш жезва. Гьар са хизандин векилди меркезда зегьмет чIугвазва.

▶ 3

ОБРАЗОВАНИЕ

Къадим шегьерда фадлай инихъ авайбурукай сад тир и чIехи мектеб гила аквадайвал, рикIер шаддайвал дегиш хьанва. Алай йисан гатуз мектебдин къене ва къецел патар тамамвилелди цIийи кьилелай туьхкIуьр хъувунва.

▶ 10

Кьилин редактордин гаф

Лезги халкьдин ад-адалат хуьх!

"Лезги газетдин" 80 йисан юбилейдиз талукьарай зи къейдер 1999-йисан 30 сентябрдин 39-нумрадиз акъатнай. А йис гзаф хаталуди тир. Идан гьакъиндай гьа нумрадин 3-чина гайи макъалайра гъайи делилри шагьидвалзава:

"28-сентябрдиз Кремлда Россиядин Федерациядин Президент Борис Ельцинахъ галаз гуьруьшмиш хьайидалай гуьгъуьниз РФ-дин къенепатан крарин министр Владимир Рушайлоди журналистриз хабар гайивал, РФ-дин къайдаяр хуьдай органри Буйнакскда, Москвада ва Волгодонскда тахсиркарвилер авур инсанар чирнава. Теракт-рин иштиракчийрикай са кьадарбур кьунва, амайбурухъ къекъвезва.

"Вихрь-Антитеррор" операциядин нетижада эхиримжи вахтара Россиядин жуьреба-жуьре шегьерра дараматар хъиткьинариз алахъай 16 дуьшуьшдин вилик пад кьунва ва 521 тонндилай гзаф хъиткьинардай шейэр вахчунва.

Дагъустандин территорияда законсуз гьерекатра иштирак авур ксар чирзавай МВД-дин оперативно-силисдин группадин кІвалахдин нетижада 130 кас уголовный жавабдарвилиз чІугунва, абурукай 101 кас дустагъда тунва. Чечняда бандитрин кьиле акъвазнавай 17 кас полевой командиррихъ "Интерполдин" куьмекдалди къецепатан уьлквейрани кваз къекъвезва".

Мадни: "3-августдилай 24-сентябрдалди Россиядин Яракьлу Къуватри бандитар терг авун патал Дагъустандани Чечняда гьавадай 1700 сеферда гьужумар авуна, нетижада 2000-далай гзаф боевикар, 250-далай гзаф сенгерар, 150-далай гзаф учебный центрияр ва боевикар кІватІ жезвай чкаяр, 60-далай гзаф автобронетанковый техника, 20-далай гзаф зенитдин установкаяр, дяведин суьрсет авай 20-далай гзаф, кудай, ягъламишдай шейэр авай 20-дав агакьна складар, 10-далай гзаф минометный расчетар, 30-далай гзаф душманди цІай гайи точкаяр тергна", - лагьана Россиядин гьавадин дяведин къуватрин Главнокомандующий Анатолий Корнокова.

Россиядин Федерациядин а чІаван оборонадин министр Игорь Сергеевани террористриз эхиримжи бандит терг ийидалди ягъунар кьадайди къейдна. Ада гьакІни Кеферпатан Кавказда, кьилди къачуртІа Дагъустанда ва Чечняда дяведин гьерекатрин вахтунда Россиядин Яракьлу Къуватрин 105 кас, гьа гьисабдай яз 24 офицер, телеф, дяведин 306 къуллугъчидал хирер хьайидини чуьнуьхнач.

Куьне мад сеферда аннамиша гьикьван мусибатдин вахт тиртІа ам. Ингье гьа ихьтин залум вядеда лезги халкьдиз "Лезги газетдин" 80 йисан юбилей вири халкьдин суварив элкъуьн патал сифте нубатда "Лезги газетдин" тираж хкажун иллаки важиблу я лагьанай за. Пара сагърай "Лезги газет" кІелзавайбур, санлай вири лезги халкь! Абуруз зи ван атана, 80 йисан юбилей къейдай 2000-йисуз чун ирид цаварив агакьарна. "Лезги газетдин" редакцияни ирид лагьай мертебада авайди аннамишна. Къени чун ана амукьунин кьилин себебни, белки, гьа им хьана жеди. Вучиз лагьайтІа, анлай инихъ чи министерстводай чун авай кабинетар ахтармишдайбур тІимил атанач. А чІавуз зи къейдер чапай "Лезги газетдин" 39-нумрадин тираж 8915 экземпляр тир. Юбилей къейдай 2000-йис алукьайла адан тираж 11 агъзурдав агакьнай.

За а чІавуз жуван къейдера ихьтин делилар гъанай: "Бес лезги халкьдихъ Куьре Меликни Шарвили авачиртІа, Кавказдин Албаниядин лезгийрихъ алфавит хьаначиртІа, къе чпин чІуру мурадар кьилиз акъудиз жедатІа килигиз чи "гьаятдиз" къванер гадариз алахънавай фендигаррин вилик пад чна гьикІ кьадай?! Жуван пачагьлугъ, жуван кІел-кхьин, жуван савадлу интеллигенция авай халкьдин "мез" яргъи жеда. Дидед чІални гьикьван ширин ятІа гъурбатда авайбуру иллаки хъсандиз гьиссда..."

Чна лезги халкьдин тІвар, адан тарих, милливал инлай кьулухъдини хвена кІанда. Гъайиф хьи, перестройкадин йисара арадал атай гьалари чак еке къалабулух кутуна. Чи чІал, чи халкь хуьн патал чна бес кьадар къайгъударвал тийизвайдини якъин жезва. ИкІ хьайитІа, са чІавуз гележегдин несилрик чи халкьдин ни-цІирни кумукьдач. Лезгийрин хейлин пай шегьерра яшамиш жезвай алай вахтунда кІвале, мектебда урусдалди рахазвай чи гзаф аялри дидед чІал бажагьат чирда. Гележегда абуруни чпин балайриз лезги чІал чирда лагьайтІа имни лацу тапарар авун жеда. Алай вахтунда милли чІаларалди художественный литература, школьникар, муаллимар патал чарасуз герек ктабар, программаяр, методикадин пособияр кьериз-цІаруз акъудзава. Районрин бязи газетар агалдай чкадал атанва. Са гафуналди, лезги чІалалди рахазвайбур, лезги чІалалди кхьиз-квадарзавайбур яваш-явашдиз къвердавай тІимил жезва.

16 йис идалай вилик жуван къейдера за, "Лезги газет" акъудунин кардани четинвилер арадал атанва лагьанай. Алай вахтунда а четинвилерин сан эксик ваъ, мадни артух хьанва. Газет кхьинин къимет йисалай-суз хкажун "Лезги газетдин" тираж агъуз аватунин кьилин себебрикай садаз элкъвенва. Идалайни гъейри, чун патал бес кьадар такьатар чара авунин жигьетдай еке четинвилер арадал атанва. Чи газет тешкилайбурун (учредителрин) арада мад Дагъустан Республикадин Халкьдин Собрание амач. Чахъ амай тек са учредитель тир Дагъустан Республикадин Гьукуматдини чи газетдал гуьзчивал авунин ихтиярар республикадин печатдин ва информациядин Министерстводал тапшурмиш хъувунва.

Дуьньяда, уьлкведа авай кризисрикай, Евросоюзди, Америкади Россиядин Федерациядал санкцияр илитІуникай делилар кьуна, чи республикадин милли газетрал, журналрал къвердавай гзаф кьуьл илисун виридалайни чІуру кардиз элкъвенва. Квез аквазва, цІи чна 37-нумрадилай башламишна "Лезги газет" 24 чин авайди яз ваъ, 16 чин аваз акъудзава. Гила Гьукуматди ганвай заданида 2016, 2017-йисара гьар йисуз анжах 47 нумра акъудун лазим тирди къалурнава. Вири нумраярни анжах 16 чин аваз акъуда лугьузва. Гьа са вахтунда чи редакциядивай газет кхьизвайбурувай къачузвай пулунин кьадар тІимилариз жезвач. Вучиз лагьайтІа и кар авун чаз гзаф залан акъваззава. Редакцияди газет кхьинай къачузвай пулунин кьадар, яргъал йисара хьиз, 2016-йисузни, хкаж тавуна, гьа 180 манат яз тунва. Тамам йис патал газет кхьидайла куьне гудай 722 манатни 88 кепекдикай редакция гьа 180 манатдин иеси жеда. "Россиядин Почтадиз" 542 манатни 88 кепек амукьда. "Лезги газет" квев ахгакьарунай, чна чи 180 манатдикай мад "Россиядин Почтадиз" икьрарда къалурнавай алава такьатар чара хъийида. ИкІ, цІи чна, санлай къачурла, 435 агъзур манатдилай гзаф алава пул гуда. Къведай йисуз и жуьреда гудай пулдин кьадар 540 агъзур манатдилай тІимил жедач. Мадни гьа газет кхьейла чав агакьзавай пулуникай амукьзавай кепекарни министерстводи чаз гьалалзавач, чи гьар йикъан харжийриз серф авуниз мажбурзава. Редакциядиз Гьукуматди бес кьадар пул гуник кьил кутазвач. Ингье гьа ихьтин кІевера гьатнава чун къе.

Лагьана кІанда, "Россиядин Почтади" чи газет кхьидай къимет 2016-йисуз, алай йисав гекъигайла, 51 манатни 12 кепекдин агъузарнава. Им акъудзавай газетдин чинрин кьадар пудай са паюнин тІимил хьунихъ галаз алакъалу жезва. 2015-йисуз "Лезги газет" 774 манат гана кхьизвайтІа, 2016-йисуз ам кхьин патал куьне 722 манатни 88 кепек гана кІанзава.

Республикадин милли газетрин редакцияр патал чІулав йикъар къведай йисуз мадни хейлин алукьун мумкин я. Алай йисуз Гьукуматди чаз гузвай такьатар са миллионни 221 агъзурни 100 манатдин тІимиларнавайдакай чна квез хабар ганай. Къведай йисуз чара ийидай такьатрин кьадар вири статьяйрай 10 процентдин тІимиларунин буйругъни республикадин печатдин ва информациядин Министерстводи чаз гьеле ганва. Гила редакциядин работникар неинки премийрикай тамамвилелди магьрумарда, гьакІ мажибарни 10 процентдин тІимиларда лугьудай ванер-сесерни акъатнава. И гафарини чак, гьелбетда, къалабулух кутунва.

Ингье, ихьтин девир алукьнавайвиляй мад сеферда зун чи газет кІелзавайбурувай, санлай лезги халкьдивай, чи гъавурда дуьздаказ акьун, "Лезги газетдихъай" чин элкъуьр тавун, 2016-йис патал ам гьар са хизанди кхьиник къуьн кутун тІалабуниз мажбур хьанва. ЦІи чна чи газетдин 95 йисан юбилей къейд авун лазим тир. Амма, гьа такьатар тахьун себеб яз, ихьтин мумкинвал чаз жезвач. Гьайиф.

Четинвилерай экъечІун патал редакциядиз, аквар гьалда, анжах тираж жезмай кьван вини дережадиз акъудуникай са жуьредин куьмек хьун мумкин я. Гьавиляй, цІи Алимов Максим майдандиз экъечІайвал, 2016-йис патал "Лезги газет" кхьинин кІвалах тешкилдай гьахьтин викІегь рухваяр мад майдандиз экъечІна кІанзава чаз. Йисан газет кхьин патал редакциядин бухгалтерияди къачузвайди анжах 180 манат я. Ида чи газет "Россиядин Почтади" кхьизвай къиметдилай хейлин ужузардай мумкинвал гузва. КІанзавайди жуван хсуси автомашин авай викІегь ксар майдандиз экъечІун я.

"Лезги газетдин" и нумрадин 16-чина къведай йис патал "Лезги газет" "Россиядин Почтадай", "Дагпечатдин" киоскрай ва редакциядин бухгалтериядиз атана кхьидай къиметар авай малумат чапнава. Ам чна инлай кьулухъни саки гьар са нумрада мадни чап хъийида.

Гъуьрметлу ватанэгьлияр! Мад сеферда тІалабзава: "Лезги газет" кхьинивай къерех тахьун. "Жуван савадлу интеллигенция авай халкьдин мез яргъи жеда" за гьавайда лагьайди туш. Къуй лезги халкь ахьтин интеллигенция авай халкь яз гьамиша амукьрай. Къуй дустаризни, душманризни и карди гьамиша таъсир авурай! Анжах икІ хьайила чалай чи халкьдин ад-адалатни гьамиша хуьз алакьда.

КІевера тваз жедач

Абдул АШУРАГЪАЕВ,
Хив райондин Фригърин хуьруьн СОШ-дин муаллим

"Лезги газетдин" 10-сентябрдиз акъатай 37-нумрадин 16-чинин юкьни-юкьвал редколлегиядин гъвечІи, амма манадиз чІехи хабар-корреспонденция ала. Адазни "Лезги газет" кхьенвайбурун фикирдиз" кьил ганва. Ам за пуд сеферда кІелна. Гъавурда акьан тийиз ваъ, редакциядин коллективдин меслятдинни рикІяй-рикІиз ийизвай инсанпересвилин ихтилатдин гьиссерихъ галаз жуван къенепатан дуьньядин тІебиат дуьздаказ къушаба авун патал. За лезги чилин гьар са хци, гьар са кІвали, кьил вине кьуна, зайифвал къалур тавуна кІанзавайди гьиссна. Инанмиш хьухь, Ватандин Гимндин таъсирдик инсандин гьар са жукІум гьикІ къугъвадатІа, зи буржидин, намусдин дамарри беден къарсурна. "Яраб им чи такьатсузвал ятІа, миллет агъуз авудун? ГьакІни рикІ кьве патал пайнавай зи лезги халкьдин кьилел къвезвай мад са дуьшуьш ятІа им?" - лугьуз, фикирар гзаф атана зи кьилиз. Эхирни алцумунарни веревирдер акъваз хьайила, зи къенепатан сес рахана: "Сабурлу хьухь, садавайни чун кІеве тваз жедач".

Эхиримжи теселлийри зи рикІел са агьвалат хкана. Чун помидорар гваз Урусатдиз физвай вахтар тир. Са сеферда чун Смоленск шегьердин базардиз акъатна. Гьалар са акьван хъсан тушир. Чун - кьве юлдашни гвай мал санал вахкудай меслят хьана. Гвай пар Семибратово поселокдиз тухвана. Кьабулдай пунктунин директорни заготовитель кьведни чи метягьдиз килигна. Бегенмиш хьайи абур, ящикар ичІирун ва алцумун меслят къалурна, кабинетдиз хъфена. Алцумдай ва ахпа эцигдай чка тайинарун патал заз кабинетдиз физ кІанзавай. И арада зи япарихъ директордин ван галукьна: "Зур манатдин ужузара, скидкани гзаф къачу. Абур кІевера тваз алахъ. Яргъал рекьер атІанваз хьайила, абуруз чара жедач". Зун кабинетдиз гьахьнач, элкъвена юлдашдин патав хтана. Адазни за жуваз ван хьайи гафар ахъайна. КІеве гьатнавайтІани, чна бушвал авунач. Гьикьван чи жибинрай машиндиз хгай артухан пулар ахкъатнатІани, чун, абуруз гьич лугьунни тавуна, Велиж поселокдиз хтана. Ана чна Семибратоводилай садни зур сеферда артух къиметдай помидорар вахкана. Ихьтин кІевера гьатунар мад хьанатІани, чна хизандин яшайишдин шартІар таъминарун патал помидорар цун гадарнач, вучиз лагьайтІа четинвилер, дарвилер атана алатзавай, сабурлувили чун мублагь уьмуьрдал расалмишзавай. ГьакІ яз аквазва заз чи газетдин кьисметни.

Редакциядин гьуьрметлу коллектив! Зи фикирдалди, газетдин мумкинвилер садани пучзавач, я садазни а кар кІанни ийизвач жеди. Уьлкве дарда авайла, виринра кІвалахдин штатар тІимиларзава. А хума, вирибурухъ хьиз, чи мектебдихъни галукьнава. Белки, и карди хьайитІани чав къутармишунин жилет вугун. Гьелбетда, са миллиондилайни гзаф пул газетдив агакь тавун зарафат туш. Иллаки ихьтин вахтара чна гьар сада мягькем даях тир дуствилин къуьн гьисс авуна кІанда. Амни чахъ авачиз туш. Гьавиляй за мергьяматлувал къилих тир зи лезги халкьдал дамахзава.

Дугъриданни, газет гила 16 чин аваз акъатун шад жедай хабар туш. ЯтІани квелай аслу тушир и хабарни чна сабурлувилелди кьабулна кІанда. Шел-хвал, руьгьдин бушвал авуни садазни хийир гудач: я газетдиз, я ам кІелзавайдаз. Иниз килигна къведай йис патал газет кхьиниз кьецІ гана кІандач. Четинвилерни наразивилер вахтуналди я. Абур, чилин циф хьиз, акъатна фида, амма кьисметдин майдандал аламукьдайбур тек кьвед я: лезги халкь ва "Лезги газет".

Гъуьрметлу газет кІелзавайбур! 16 чин хьуналди чи газетди я винел патан акунар, я таъсирлувал, я халкьчивал - са затІни квадарнавач. Ам чаз чидай, чаз кІани газет яз амазма. Килиг садра ам гьихьтин нурлу, хъуьрез акъвазнавайди, насигьат гуз гьазур, берекатдивни сагъламвилин рангарив аціанвайди яз аматІа. Гьич садрани ада халкьдиз такІан кар авунач. Къе адахъ далу элкъуьрун намуслу кар жезвач. Ам чи тарих, къенин югъ, гележег я. Ам чІехи бубайри чпин ивидалди къазанмишнавай аманат я, ирс я, яратмишун я. Ша чна бубайрин ирс лазим тирвал хуьн. Мумкин я, бубайрин руьгьери и кар гуьзлемишун. Бубайри чпин буржи кьилиз акъудна, амма чун невейриз буржлу яз тамукьрай. Жуван макъала заз "Лезги газетдиз" бахшнавай шиирдалди акьалтІариз кІанзава.

Хтана

ЯхцІур йис я "Лезги газет" кхьиз за,
Гьамиша ам виш хабар гваз хтана.
ГьикІ гун тийин фикир адан рекьиз за -
Заз илгьамдин пар санбар гваз
хтана.

Хьана вахтар зунни гьатай кІевера,
Гзафбуру лагьанач: "Заз эвера".
Тваз дегишвал зи кьисметдин хилера,
Ам насигьат са гьамбар гваз хтана.

Педагог хьиз гьахьна ам зи кІвалахда,
Чирна гьи дад аватІа гьи булахда,
Гьиссна за зун лекьре хьтин яйлахда,
Мектебдайни зун къумбар яз хтана.

Гьар са чина са яшайиш ргазва,
Мухбирарни билбилар хьиз рахазва,
Гагь дуьз, гагь ам зарафат гваз
аквазва.
Яшайишдин тІям-камбар гваз хтана.

Зи лезги халкь, умудлу яз лугьуда:
Ам авай кІвал берекатдив аціуда.
Яд хъжервал ятар хьайи къубуда,
Чил-дигедин шагьдамар гваз хтана.

Ахцегьайни, Куьредайни Къубадай -
Лезгистандин девлет тир гьар
убадай,
Аян ийиз крар астад-акъадай,
Махлукьатди кайи чІар гваз хтана.

Амадагар хьанва къе чун вижевай,
Са фикирдал алай, межлис-мелевай.
Мецел алаз хиял-фикир рикІевай,
Хайи халкьдин гаф-кІунчІар гваз
хтана.

Хкведа мад зи вил алай багьади,
Вич алемда заз кІани, заз алади.
Кхьихь газет, квезни шад югъ аквади,
Эренлардив барабар яз хтана.

Махачкъаладин 158 йис

КIанивилелди, къайгъударвилелди эгечIин

Хийир ЭМИРОВ

Разивилелди лугьуз кIанзава, эхиримжи йисара республикада шегьеррин, районрин, хуьрерин йикъарни суварар хьиз кьиле тухузва. Ибур марифатлу, менфятлу мярекатризни элкъвезва. ГьикI лагьайтIа, гьар садаз вич яшамиш жезвай хуьр, район, шегьер мадни кIанарзава, адан тарихдихъ, инсанрихъ галаз таниш жедай мумкинвал яратмишзава. Алатай гьяд юкъуз, 11-октябрдиз, чна Махачкъала шегьердин 158 йис тамам хьунихъ галаз алакъалу авунвай йикъан мярекатрани иштиракна.

Меркездин йикъан сувар экуьнин сятдин 10-даз шегьердин "Ак-гёл" вирин къерехда авай паркуна хкажнавай урус интеллигентрин памятникдин вилик квай майдандилай башламиш хьана. Жуван магьледа авай мярекат я лагьана, за сифте адал кьилни чIугуна.

Вилик квай йикъар къайи, гар квайбур, цав булутри кьунвайбур тиртIани, 11-октябрь лап гьа сувариз кутугайди, гуьлуьшанди хьана. Паркунизни аялар галай диде-бубаяр гзаф кIватI хьанвай. Ина аялрин фикир желбдай ксар, шейэр авай кьван. Квасаярни аниматорар аялри чпин юкьва тунвай. Абурухъ галаз акъвазна шикилар язавай.

"Зи Махачкъала" тIвар алаз ачухнавай аялрин шикилрин выставкада эцигнавай суьретарни фикир желбдайбур тир. Шегьердин школайра кIелзавай аялри чпин куьчейрин, кIвалерин, гуьрчег имаратрин, паркарин шикилар, жуьреба-жуьре рангар ишлемишна, чIугунвай.

Филармониядин, аялрин музыкальный ва искусствадин школайра кIелзавай аялрин дестейри шегьерэгьлийриз манияр лагьана, кьуьлер авуна, далдамчийрин дестеди чпин алакьунарни къалурна. Чи аялрихъ артистар хьунин рекьяй хъсан алакьунар авайди успат хьана. Абуру ингилис, француз, гьатта япон чIаларалдини манияр устадвилелди тамамарна.

Меркездин суварин мярекатар СтIал Сулейманан скверда, Дагъустандин госфилармониядин гатун майдандал кьиле фена. Шегьердин администрацияди ва культурадин управлениди шегьерэгьлийрин гьевес, гуьгьуьлар хкаждай машгъулардай, спортдин, къугъунрин серенжемар, выставкаяр, фестивалар тешкилнавай. Алакъадин "Мегафон" фирмади аялриз, диде-бубайриз рикIел аламукьдай пишкешар багъишзавай. Аваррин госмуздрамтеатрдин дараматда ва къваларив столдал къугъвадай теннисдай, армспортдай, стриболдай, дартсдай, шахматрай, тIамайрай, нардрай, путар хкажунай, чкадилай яргъал хкадарунай бягьсер кьиле фена. Хуш авай гьар сада и серенжемра иштиракзавай ва гъалиб хьайибур пишкешралдини къейдзавай. Куьрелди, шегьерэгьлийри сувар тирди гьиссзавай ва чпиз ганвай мумкинвиликай шадвилелди менфят хкудзавай.

Меркездин йикъаз талукь кар алай мярекат госфилармониядин гатун майдандал кьиле фена. Ина РД-дин Гьукуматдин Председатель **Абдусамад ГЬАМИДОВА**, адан сад лагьай заместитель **Анатолий КЪАРИБОВА**, Махачкъала шегьердин администрациядин кьилин везифаяр тамамарзавай **Муса МУСАЕВА**, РД-дин Халкьдин Собранидин депутатри, республикадин министерствойрин, ведомствойрин руководителри, шегьердин идарайрин, карханайрин векилри, са бязи районрин муниципальный тешкилатрин кьилери ва мугьманри иштиракна.

ЧIехи концерт башламишдалди вилик шегьерэгьлийриз меркездин югъ РД-дин Гьукуматдин Председатель А.Гьамидова тебрикна ва лагьана: "ЦIи чахъ галаз вири уьлкведини Дербентдин 2000 йисан юбилей лайихлувилелди къейдна. Юбилейдин и гьакъикъатди чи культурадин, яшайишдин къадим бинейрикай эзберзава. Тарихдин уьлчмейрал гьалтайла, чи республикадин меркез жегьил шегьеррик акатзава. ЯтIани алатай 158 йисан вахтунда шегьер хъсан патахъ дегиш хьана, ам неинки республикада, гьакI Кеферпатан Кавказдани культурадин, яшайишдин жигьетдай вилик фенвай чIехи шегьердиз элкъвена. Гьавиляй лугьуз жеда хьи, яшар тIимил ятIани, чи шегьердихъ пара лайихлувилер ава ва адан гележегни бегьерлуди жеда.

Садазни сир яз амач, къенин Махачкъала Россиядин кьиблепата авай промышленный, культурадин, илимдин, спортдин ва савадлувилин чIехи центрайрикай сад я. Ина промышленностдин кар алай карханаяр, финансовый институтар, илимдинни ахтармишунардай ва образованидин идараяр ава. XXI асир илим, жуьреба-жуьре технологияр вилик физвай девир я. Гьавиляй чнани республикадин илим, образование вилик тухуник еке умудар кутунва.

Чи меркездиз культурадин центрани гьакI гьавайда лугьузвайди туш. Ина республикадилайни къерехда машгьур хьанвай чи халкьарин милли театрар, филармония, музеяр, яратмишдай коллективар, ансамблар, союзар, библиотекаяр ава.

Зун инанмиш я, Дагъларин уьлкведин меркездихъ галаз чи гьар са хуьруьн хизан алакъада ава, гьикI лагьайтIа, ина республикадин агьалийрин пудай са пай яшамиш жезва. Гьар са хизандин векилди меркезда зегьмет чIугвазва. Гьавиляй завай викIегьдиз лугьуз жеда, Махачкъала вири дагъустанвийрин зегьметдалди, жуьреба-жуьре несилрин алахъунралди, дуствилелди яшамиш жез арадал гъанвай шегьер я. Гьавиляй чун адав мадни кIанивилелди, къайгъударвилелди эгечIун герек я.

Меркез вири терефрихъай аваданлу, шегьерэгьлийриз вири жуьрейрин къулайвилер авай шегьер хьун патал республикадин гьукуматдини лазим серенжемар кьабулзава. Шегьердин администрациядив гьамиша чи патай герек куьмекар агакьда. Гьа са вахтунда шегьердин ва районрин администрацийрин, идарайрин, карханайрин регьберрин кIвалахдилайни, абур чпин везифайрив эгечIзавай тегьердилайни гзаф крар аслу я. Вирида санал гьар са шегьерэгьлидин кIвале датIана эквни, газни, чимивални, ядни хьун, чи куьчеяр, рекьер, гьаятар лазим къайдада аваданламишун патални зегьмет чIугуна кIанда. Эгер икI тахьайтIа, агьалияр властдин органрилай нарази яз амукьда. За лап рикIин сидкьидай мад сеферда квез шегьердин югъ тебрикзава, - лагьана Абдусамад Гьамидова, - чи меркез гуьрчегди, аваданлуди авун гьар сада вичин кьилин везифа яз гьисаба.

Шегьерэгьлийриз хуш келимаяр Муса Мусаевани лагьана ва ахпа ада меркез экономикадин, яшайишдин, культурадин жигьетдай вилик тухуник лайихлу пай кутазвай шегьердин администрациядин управленийрин, къуллугърин работникрин, активистрин, волонтеррин, жегьилрин парламентдин членрин, къайдаяр хуьдай органрин къуллугъчийрин, яратмишдай коллективрин векилрин зегьмет гьуьрметдин грамотаяр, тIвар янавай сятер гуналди къейдна.

Рахунрилай гъуьгъуьниз Дагъустандин эстрададин, филармониядин лайихлу артистри, шегьердин музыкальный ва искусствойрин школайрин коллективри чIехи концерт гана. Идалай гуьгъуьниз 158 салют гана.

Шикилар ятъайди - Гь. ИСАЕВА

Москвадин йикъар - Дагъустанда

Дуствилин алакъаяр гегьенш жеда

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Чна милли газетдин алатай нумрада кIелзавайбур Дагъустанда Москвадин йикъар кьиле фидайдакай хабардарнай. Лугьун лазим я хьи, и важиблу ва хъсан мярекат тешкиллувилелди, гурлувилелди, гзаф кьадар агьалийрин иштираквал аваз кьиле фена.

Ирид лагьай октябрдин йифиз Махачкъаладин аэропортуна эвичIай багьа мугьманар Дагъустан Республикадин милли политикадин рекьяй ва печатдинни информациядин министрар **Татьяна ГАМАЛЕЯ, Азнаур АДЖИЕВА**, Махачкъала шегьердин администрациядин кьилин везифаяр тамамарзавай **Муса МУСАЕВА** ва маса юлдашри хушдиз къаршиламишна.

8-октябрдин экуьнахъ Дагъустанда тешкилнавай Москвадин йикъар уьлкведин меркездин гьукуматдин министр, культурадин Департаментдин регьбер **Александр КИБОВСКИЙ** кьиле авай делегация Махачкъаладин Азадчи -аскердин памятникдин патав финилай ва анал цуьквер эцигунилай башламишна. И серенжемда РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместитель **Анатолий КЪАРИБОВА**, РД-дин милли политикадин рекьяй министр **Татьяна ГАМАЛЕЯ**, РД-дин культурадин министрдин сад лагьай заместитель **Муслим ТЕЛЯКАВОВА**, Дагъустандин писателрин Союздин председатель **Мегьамед АГЬМЕДОВА** ва масабуру иштиракна.

Инлай мугьманар ва дагъустанвияр Расул Гьамзатован памятникдал фена ва анал цуьквер эцигна. Махачкъаладин агьалийрихъ элкъвена рахадайла Александр Кибовскийди лагьана:

- Заз а кар къейд ийиз кIанзава хьи, Москва чи уьлкведин меркездин регион я ва гьавиляй шегьердинни чи уьлкведин регионрихъ галаз дуьзгуьн алакъаяр арадал гъун кар алай месэла я. Ида чаз амадагвилин, дуствилин крар мадни вилик тухудай мумкинвал гуда. Мадни важиблу кар ам я хьи, и жуьредин фин-хтунар, мугьманвилер культурадин мярекатралди гужлу ийизва. ГьикI лагьайтIа, гьар региондихъ вичиз хас тир культура ава эхир. Москвадин йикъарин лишандик квез чи культурадин программа квез къалурдай мумкинвал хьунал зун пара рази я. Лугьун лазим я хьи, чи программа вири Москвадин коллективри гьазурнавайди я. Идалай гъейри, чна и йикъара республикадин руководствадихъ галаз жуьреба-жуьре хилерай меслятар ийида, икьрарар кутIунда. Дагъустанда Москвадин йикъар кьиле тухун важиблу адетдиз элкъвезва. Чна Дагъустандин йикъарни Москвада тухузва. Ида чи яратмишдай коллективриз, искусствадин устадриз Москвадин, Махачкъаладин сегьнейриз экъечIдай, агьалияр искусствадин кьетIен хилерихъ, культурайрихъ галаз танишардай мумкинвал гузва. Мад сеферда тикрариз кIанзава, Дагъларин уьлкведин чилел атун чаз пара хуш я.

Инлай Москвадин делегация Дагъустандин изобразительный искусствойрин музейдиз, Шииратдин театрдиз ва ахпани Дагъустан Республикадин Кьилихъ, Гьукуматдин членрихъ галаз гуьруьшмиш жез фена. И гуьруьшда гьакI РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова, РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин руководителдин 1-заместитель Исмаил Эфендиева, РФ-дин Президентдин къвалав гвай Дагъустан Республикадин гьамишалугъ векил Изумруд Мугутдиновади, Москвадин милли политикадин Департаментдин руководителдин заместитель, милли политикадин ва регионрин арада авай алакъайрин управленидин начальник Иван Петрова иштиракна. Абурун арада хуш, менфятлу суьгьбетар кьиле фена.

Идалай гуьгъуьниз Александр Кибовский республикадин журналистрихъ галаз гуьруьшмиш хьана ва ада къейдна:

- Дагъустан Республикадин руководствадихъ галаз чна чи амадагвилин гележегдикай тайин ва гьакъикъи месэлаяр гьялна. Москвадини Дагъустанди чпин алакъаяр яваш-яваш гегьеншарзава. Лугьун лазим я хьи, алатай йисуз чи регионри сада-сад товарралди таъминаруни 2,7 миллиард манат тешкилна. Им хъсан рекъем я. Алишверишдин, амадагвилин алакъайрилай гъейри чахъ кьве терефдизни хийир гудай туризмдин хел вилик тухудай мумкинвилерни ава. Пака чун чи уьлкведин лап къадим шегьер Дербентдихъ илифда, ана чна жуьреба-жуьре темайрай, гьа гьисабдай яз культурадин рекьяй санал кIвалахунин, культурадин ирс хуьнин месэлайрайни тешкилзавай элкъвей столрихъ иштиракда.

Дагъустандин изобразительный искусствойрин музейдин коллекциядини чаз пара таъсирна, - лагьана А.Кибовскийди. - Музей тарифлуди я. Россиядин художествойрин академиядин член тир заз Дагъустандин художникрин яратмишунрихъ, са бязибурухъ галаз зун Москвада амаз таниш хьанвайтIани, мукьувай таниш жедай мумкинвал хьана. Къейд ийиз кIанзава, Дагъустандихъ анжах вичиз хас тир кьетIен ва надир искусствадин школа ава. Музейдай заз региондин уьмуьр къалурзавай Дагъустандин художникрин гуьрчег эсеррихъ галаз чкадин халкьарин милли культураярни акуна. Гуьрчег шейэрин устIаррихъ устадвилин рекьяй лап гьуьндуьрвилин дережа авайди тестикь жезва.

Александр Кибовскийди чеб Шииратдин театрдиз финикайни баянар гана. Махачкъалада ихьтин театр, яни шаирриз кIелзавайбурун вилик экъечIдай чпин сегьне арадал гъун уьмуьрдин истемишун тирди лагьана.

Москвадин ва Дагъустандин амадагвилин, дуствилин бегьерлу алакъайриз талукьарнавай еке ва итижлу мярекат М.Горькийдин тIварунихъ галай Урусрин госдрамтеатрдин чIехи залда кьиле фена. Иниз къвезвай инсанрин фикир сифте нубатда "Суваррин Москва" тIвар ганвай шикилрин выставкади вичел желбзавай. Экспозицийрай 2015-йисуз Москвада кьиле тухвай суваррин лап кар алай ва важиблу мярекатар рикIел хкизвай шикилар аквазвай. Кремлдин кукIушар ишигълаванзавай салютар, шегьердин паркара къекъвезвай ветеранар, жуьреба-жуьре кеспийрин, миллетрин, яшарин векилар, пасхалдин фестиваль, ЧIехи Гъалибвилин 70 йисаз талукь яз Яру Майдандилай физвай "Даим полкунин" (къенин несилдин) жергеяр, "Музейда - йиф" акция, Москвадин йикъан мярекатар...

Зал шегьерэгьлийрив, гьатта маса шегьеррай, хуьрерай атанвай инсанрив ацIанва. Нянин сятдин иридалай гуьгъуьниз РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипов, РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидов, адан 1-заместитель Анатолий Къарибов, РД-дин Халкьдин Собранидин депутатар, республикадин менистерствойрин, ведомствойрин руководителар атана.

Абдусамад Гьамидова РД-дин Кьилин, вичин ва вири дагъустанвийрин патай багьа мугьманар тебрикна ва лагьана:

- Уьлкведин меркездай мугьманар кьабулун ва культурадин хиле къазанмишнавай агалкьунрикай сада-садаз тежриба чирун чун патал еке гьуьрмет я. Культура вич инсанар сад-садаз мукьва ийизвай, арадавай сергьятар акъудзавай муьгъ я эхир. Дагъустанда тешкилнавай Москвадин йикъари чи дуствилин алакъаяр мадни мягькемарда,- лагьана А.Гьамидова инанмишвилелди.

Къе Москва шегьер чи уьлкведин лап вилик фенвай регионрикай сад я. Москвадин руководствади регионрин арада авай амадагвилин алакъаяр Россиядин халкьарин садвилин ва дуствилин принциприн бинедаллаз мадни вилик тухун чаз хуш я. Чун патал лагьайтIа, Москва стратегиядин метлеб авай важиблу амадаг я. Санал кIвалахунин жигьетдай кIватIнавай девлетлу тежриба чна инлай кьулухъни чи алакъаяр гегьеншарунин ва мягькемарунин замин я. Чна гележегдани санал кIвалахунин месэлайриз Москвади гузвай фикирдиз чIехи къимет гузва ва идан шагьидни чна къе Дагъустанда тухузвай Москвадин йикъар я.

Йисалай-суз чи регионрин арада алишверишдинни экономикадин алакъаяр, амадагвилин гуьруьшар гегьенш жезва, сада-сад товарралди таъминарунин кьадарар артух жезва. Москвада Дагъустан Республикадин алишверишдин векилхана, "Дагъустан" тIвар алаз алишверишдинни выставкайрин кIвал кардик кутунва, культурадин жигьетдай алакъаяр тешкилнава. Алишверишдинни экономикадин, илимдинни технический ва культурадин жигьетдай санал кIвалахунин мураддалди ва интеграционный алакъаяр мягькемарун патал Дагъустан Республикади ва Москвадин гьукуматди Икьрардал къулар чIугунва. Им лап хъсан кар я, гьикI лагьайтIа, чи уьлкведин меркезда агъзурралди дагъустанвияр яшамиш жезва. Абуруз чпин руьгьдин, культурадин игьтияжар таъминардай вири жуьредин шартIар тешкилнавайвиляй чун Москвадин руководствадилай пара рази я.

Ихьтин тарифлу крарихъ, делилрихъ галаз сад хьиз, Москвади чи республика патал жуьреба-жуьре кеспийрай виниз тир пешекарвал авай кадрияр гьазурзава. Уьлведин меркездин машгьур вузра вишералди чи жегьилри кIелзава ва гележегда абуру республикадин экономика, яшайиш, культура вилик тухуник чпин пай кутазва эхир.

Заз инал мад са хъсан кардикай лугьуз кIанзава, - давамарна вичин рахунар РД-дин Гьукуматдин Председателди, - эхиримжи йисара уьлкведин меркезда шегьерэгьлияр гзаф миллетрикай ибарат тир Дагъустандин халкьарин культурадихъ, тарихдихъ ва адетрихъ галаз танишарунин мураддалди гзаф ва чIехи мярекатар кьиле тухузва. ИкI, 2013-йисуз Расул Гьамзатован дустарин форумди (шаирдин 90 йисан юбилейдихъ галаз алакъалу яз), Кремлдин съездрин Дворецда Дагъустандин искусствадин устадрин концертди гзаф тамашачияр кIватIна. Расул Гьамзатован памятник ачухдай серенжемда Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путина ва Москвадин руководствади иштиракна. ЦIи ЧIехи Гъалибвилин 70 йисан юбилейдихъ галаз алакъалу яз Яузский бульварда шад гьалара "Дагъустандин Игитрин аллея" ачухна.

Яргъал алач, 3-5-ноябрдин йикъара Москвада Дагъустан Республикадин йикъар кьиле тухуда,- хабардарна А. Гьамидова тамашачияр.- Меркездин государствадин тарихдин музейда суьретрин, шикилрин зурба выставка ачухда. Кремлдин съездрин Дворецда Дербентдин 2000 йисаз талукьарнавай суварин концерт къалурда. За умуд кутазва хьи. москвавийри и мярекатра ашкъидалди иштиракда. Зун а кардихъ инанмиш я хьи, къенин чи мугьманар республикада хьайи йикъарилай, акур мярекатрилай, шейэрилай, санал авур кIвалахрилай рази яз амукьда. Москвадин йикъари Дагъустандинни Москвадин арада авай алакъаяр мадни мягькемарунин кардиз къуллугъда, - малумарна премьер-министрди.

Вичин нубатдай Москвадин Гьукуматдин министр Александр Кибовскийди РД-дин Кьил Р.Абдулатипован тIварунихъ Москвадин мэр Сергей Собянина ракъурнавай чар кIелна. Ана ихьтин гафарни авай: "...Чи регионрин арада фадлай дуствилин, санал кIвалахунин алакъаяр ава. Дагъустандин мугьманпересвилин чилел Москвадин йикъар кьиле тухун чи гьуьрметлу ва бегьерлу алакъаяр тестикьарзавай мад са шагьидвал я. Ихьтин алакъайри, са рахунни алач, кьве терефдизни хийир гуда..."

Рахунрилай гуьгъуьниз Москвадин ва Дагъустандин яратмишдай коллективри, искусствадин устадри, эстрададин гъетери чIехи концерт гана. Москвадин артистрин арада Дагъустандин миллетрин векиларни авай. **Георгий ФАРАДЖЕВАН, Марио Али Дюранд СУТУЕВАН** ва амай артистрин алакьунриз тамашачийри гурлу капар яна.

Дербентдин гуьруьшар

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

9-октябрдиз Дербентда "Дагъустанда Москвадин йикъар" сергьятра аваз элкъвей столар хьана.

Туризмдин хиле санал кIвалахунин цIийи мумкинвилериз талукьарнавай элкъвей стол "Алые паруса" комплексда кьиле фена.

Дагъустан Республикадин туризмдин рекьяй комитетди тешкилнавай и мярекатда Москва шегьердин ва Дагъустандин государствадин властдин органрин, турбизнесдин, культурадинни тарихдин, илимдинни образованидин идарайрин ва СМИ-рин векилри иштиракна.

Москвадин туризмдал машгъул карханайрин делегациядин кьиле Россиядин туриндустриядин союздин президент, шегьердин милли политикадин, туризмдин ва регионрин арада алакъайрин рекьяй Департаментдин руководителдин сад лагьай заместитель **Сергей ШПИЛЬКО** авай.

Элкъвей столдин иштиракчияр РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель **Мегьамед ИСАЕВА** ва Дербент шегьердин администрациядин кьилин сад лагьай заместителдин везифаяр тамамарзавай **Али ХАСБУЛАТОВА** тебрикна.

Мярекатдин сергьятра аваз Москва шегьердин ва Дагъустандин туризмдин хилен мумкинвилериз талукь презентацияр хьана, Дербент шегьерда туризм вилик тухунин ва и рекье санал кIвалахунин месэлайрин патахъай веревирдер авуна.

"Культурадин ирсинихъ галаз алакъалу имаратар хуьнин къайдаяр" темадиз талукьарнавай элкъвей столдихъ Дагъустан Республикадин культурадин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай **Муслим ТЕЛЯКАВОВА**, Москвадин Гьукуматдин министрдин ва культурадин департаментдин руководителдин советник **Юлия ЛОГИНОВАДИ**, Москвадин культурадин ирсинин Департаментдин начальникдин заместитель **Никита КИСИЛЕВА** ва масабуру иштиракна.

Абуру культурадин ирс хуьнин ва машгьур авунин, гьа и жигьетдай дибдин метлеб авай культурадин ирсинин объектар хуьнин месэлаяр веревирдна.

Культурадин памятникар туькIуьр хъувуникай рахадайла, **Юлия ЛОГИНОВАДИ** и рекьяй пешекар устадар бес тахьунал фикир желбна, Дагъустанда лагьайтIа, и кардиз талукь яз аттестация ганвай пешекарар ерли авач.

"Москвада ва Дагъустанда тешкилзавай чIехи мярекатар кьиле тухуниз талукь тежрибадикай" темадиз талукьарнавай элкъвей столдихъ чпин фикирар Москва шегьердин Гьукуматдин министр **Александр КИБОВСКИЙ**, Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместитель **Анатолий КЪАРИБОВА**, Дербент шегьердин администрациядин кьилин заместитель **Махач АГЪАБАЛАЕВА**, "Москвадин массовый мярекатрин дирекция" ГАУК-дин директор **Светлана БАБАЕВАДИ,** Республикадин халкьдин яратмишунрин кIвалин директор **Марита МУГАДОВАДИ** лагьана.

Къастунал кIевиди

Ирина МУРАДХАНОВА

И мукьвара заз гзаф къени къилихрин, сабурлу, уьмуьрдин уькIуь-цуру акунвай, халис дагъви дишегьлидиз хас тир хесетар квай **Гьанифат Садилагьовна (САДИХОВА) АЛИЕВАДИХЪ** галаз таниш жедай мумкинвал хьана. Ам рагьметлу, тIвар-ван авай чIехи конструктор, камаллу алим ва шаир Къейседин Алиеван уьмуьрдин юлдаш я.

Гьанифат Алиева халкьдин аялриз тербия гузвай муаллим-математик я. Ада 1960-йисуз ДГПИ акьалтIарна, гуьгъуьнлай Каспийскда А.Назарован тIварунихъ галай 2-нумрадин школада кIвалахна. ЦIуд йисуз адакай шегьердин математикрин секциядин руководитель, министерстводин просвещенидин комиссиядин член ва общественный инспектор хьана. ГъакIни Гьанифат Садилагьовна "Гьакъисагъ зегьметдай", "Зегьметдин ветеран" медалрин, "Старший учитель" тIварцIин ва гьуьрметдин хейлин грамотайрин сагьибни я. Ибурулайни гъейри, "Школади валди дамахзава!" кьил алаз 1997-йисан "Зегьметчи Каспийск" газетдиз адакай макъалани акъатнай.

Къейседин ва Гьанифат Алиеврихъ кьве гадани са руш ава. Абуру чпин веледар, чешнелу тербия гана, шегьредал акъудна. Руша, Зейнаб Къейсединовнади, Евросоюзда экономиствиле кIвалахзава. Ада сифте ДГУ-да экономический факультет, гуьгъуьнлай Москвада РФ-дин Гьукуматдин патав гвай финансрин академия акьалтIарна. Гадаяр - Наим (военный инженер, ДГТУ-да эцигунардай факультет куьтягьна, Каспийскда яшамиш жезва), Насим (сифте Москвада технический, ахпа Америкадин экономикадин институтар акьалтIарна), алай вахтунда Москвада яшамиш жезва. Къейд ийин хьи, адаз фасагьатдиз ингилис чIални чида.

Гьанифат Садилагьовнадихъ галаз таниш хьайи декьикьайрилай башламишна, адан сивяй акъатзавай гьар са келимади заз тагьсирзавай. Журни диде, кайвани хьуниз килигна, за адан суьгьбетдиз дикъетдивди яб гана. Ада вичин уьмуьрдикай, хизандикай ва гзафни-гзаф рагьметлу юлдашдикай ихтилатзавай:

"…Къейседин Бейдуллаевич 1934-йисуз Ахцегьа муаллимдин хизанда хана, чIехи хьана. Школа лап хъсан къиметралди акьалтIарна, ам Москвада В.П.Горячкинан тIварунихъ галай государственный агроинженерный университетдиз гьахьна. Анаг акьалтIарай жегьил 1965-йисуз хайи Дагъустандиз хтана ва "Дагдизель" заводда кIвалахал акъвазна. Мастер-техниквилелай башламишай адан зегьметдин дережаяр заводдин ОКБ-да старший конструкторвилел кьван хкаж хьана. Ада технический илимрин кандидатвилин диссертация агалкьунралди хвена. Докторвилин диссертация кхьена акьалтIарнавайтIани, гьайиф хьи, рагьметлуди ам хуьз агакьнач. Кафедрадин заведующий, профессор Къейседин Алиев чIехи гьуьрметринни государстводин наградайрин иеси хьана. Ам цIийи затIар акъудунин са шумуд патентдин иеси я", - лугьузва Гьанифат Садилагьовнади.

Шаир ва публицист **Мердали ЖАЛИЛОВА** лагьайвал: *"Ни лугьудай ихьтин дерин цIарар технологди кхьейбур я! Физикни лирик санал алай дуьшуьшар тек-туьк гьалтда..."*

Къ.Алиева саки 1200 кьван шиирар кхьена. Бязи делилар себеб яз, ктабда абурукай 600 шиир гьатнава. Амма, гьайиф хьи, адаз вичин къелемдикай хкатай жавагьирар авай кIватIал чапдай акъудна вилериз аквадай мумкинвал хьанач, ам рагьметдиз фена.

Амма камаллу дишегьли, вафалу кайвани тир Гьанифат Садилагьовна рагьметлу итимдин ктаб чапдай акъудунив къайгъударвилелди эгечIна. Вичин уьмуьрдин юлдашдин рикIевай мураддиз экуь дуьнья къалурай Гьанифат Садилагьовна, дугъриданни, чешне къачуниз лайихлу я. ГъикI лагьайтIа, ада рикIе къаст туна, гьалтай кьван вири четинвилериз таб гана, вичин гъилералди гьар са шиир эляна, абур къайдадиз гъана, "Фана дуьнья" тIвар алай ктаб чапдай акъудна. И ктабда гьар жуьре тематикайриз хас тир шиирар гьатнава. Идалайни гъейри, Гьанифат Алиевадиз, Аллагьди гайитIа, "Фана дуьнья" урус чIалаз таржума ийидай хиялар ава. И карни ада гъиле кьунва.

» Гьанифат Садилагьовна, дугъриданни, чешне къачуниз лайихлу я. ГъикI лагьайтIа, ада рикIе къаст туна, гьалтай кьван вири четинвилериз таб гана, вичин гъилералди гьар са шиир эляна, абур къайдадиз гъана, "Фана дуьнья" тIвар алай ктаб чапдай акъудна

Мадни, вичин рагьметлу итимдин зегьмет квахь тавун, инсанрин арада адан тIвар генани раиж хьун патал Гьанифат Алиевади Самурда кьиле фейи "Лезги сес" конкурсда (ам Къ.Алиеван экуь къаматдиз бахшнавайди тир) ва Ахцегьа "Шарвилидин" суварик иштиракзава. Конкурсдин сергьятра аваз вичин юлдашдин шиирар кIелна, кIвенкIвечи чкаяр кьур аялриз ада премиярни (1-чка - 30 агъзур; 2-чка -20 агъзур ва 3-чка -10 агъзур манат) гана. Гьелбетда, Гь.Алиевадихъ мад маса жуьредин конкурсар тешкилдай мурадарни ава.

Лугьун лазим я, ихьтин крар чеб-чпелай арадиз къвезвач. Рагьметлу итимдин ирсинив икьван къайгъударвилелди эгечIунин карда абурун арада аваз хьайи муьгьуьббатдини еке роль къугъвана. Вучиз лагьайтIа, кIанивилиз вичин къанунар ава лагьайвал, и дуьшуьшдани муьгьуьббатдин гьиссер себеб яз, ихьтин крар арадал атун мумкин я…

Рагьметлу итимдин зегьметар бада ракъур тавуна, адан руьгьдин вилик вичин буржи кьилиз акъудай вафалу дишегьлийрикай сад Гьанифат Алиева я. Къуй адахъ ва адан веледрихъ сагъ чан, шадвилер хьурай ва мадни еке дережайрив агакьрай! Лезги гьар са хизанда гьа ихьтин дамахдай инсанар гзаф хьурай!

Чаз кьадайди туш

(Хьайи кар)

Атлухан РАГЬИМХАНОВ,
Къурагъ райондин КIирийрин хуьр

Яргъал йисара къариблухда кьил хвейи Къиримбег хуьруьз хтана. Миресварисди адаз мехъер авун меслятна. Свасвиле вичелай яшдиз лап гъвечIи Назпери теклифайла, Къиримбега, ам зи фуан къафун туш лугьуз, кьил къакъудзавай. "Я чан мирес, ам уьмуьрди дуьз рекье твада, адакай хуьре сад лагьай кайвани жеда" лагьана, мукьвабуру Къиримбег чIалал гъида.

Багърийрин куьмек галаз, Макьарилай кьавалризни теклифна, хуьре гурлу мехъер кьиле тухвана.

Къиримбегани Назпериди кеф-кефият яз, уьмуьр кьиле тухузвай. Колхоздин правлениди Къиримбегал майишатдин чуьлдин бригадирвал ихтибарна. Назпери, бригадирдин кайвани я лугьуз, булахдал яд гъиз фидайла, амай дишегьлийрилай са чIиб хкаж хьана физвай. Къвез-къвез Назпери итимдиз меслятар къалуриз эгечIна. Колхозда кIвалахзавай Къиримбеган яшайиш писзавачир. Йисарни акваз-такваз акъатна. Хизанда куркурар хьтин гуьрчег кьве хвани пуд руш хьана.

Назпериди гьамиша къуни-къуншидиз, таяр-туьшериз, мукьва-кьилийриз вичин итимдилай тарифардай. Чуьлдай алафар, кIарасар хкидайла, яцар къачун патал колхозчияр Къиримбеган патав къведай. Бригадирдивай абур гьамиша рази яз рекье хутаз жезвачир, майишатдин председателдин патав ракъурдай.

Назпериди, итимдиз регьят хьурай лагьана, са кьадар везифаяр вичин хивез къачуна. Са кьадар вахтар алатайла абуру веледарни эвленмишна. Гадайрин сусарихъ галаз сифте кьуначтIани, кьвед лагьай сеферда хкай сусарихъ галаз Назпери чIемни фу хьиз авай. Амма са кьадар вахтунилай Назпериди гафунихъ къуват амукьнач, гадайрини сусарин тереф хуьзвай. И кардин таъсирдик акатна, Назпери итимдиз гъуьнтI гуз гатIунна. КIантIа дуьз кар хьуй, кIантIа патахъ, ада вичиз кIандайвал ийизвай.

Са сеферда колхозчийрин йисан гьахъ-гьисабар кьазвай собранидал Къиримбеган тIвар майишатдин председателвиле къалурна. И къуллугъ кIанзавай ксар гзаф авай, амма Къиримбеган бахтуни гъана: бригадирдин къуллугъ кьулухъ туна, ам председателдин везифайрив эгечIна. И карди адан кефияр къумбар авуна. КIвалах виликдай хьиз физвайтIани, цIийи къуллугъди Къиримбегаз дуллух пара гъизвай: хипен ниси, як, чIем, емишарни майваяр, алаф-кIарас адан гъиле пулсуз гьатзавай.

Назперидиз гьамиша хъвер алай сив агалдай мумкинвал жезвачир. Са кьве йисуз деминаваз кьиле фейи уьмуьр садлагьана акьалтIна. Пехилбуру, Къиримбегалай председателдин везифаяр бажармишиз алакьзавач лагьана, гъулгъула къарагъарна. Колхоздин гьакимвиляй акъатай адаз гуж-баладикди хиперин фермадин заведующийвал гьат хъувуна. И кардай ада Аллагьдиз агъзур сеферда шукур гъана, гьикI лагьайтIа вад виш кIвал авай хуьре ихьтин хийирлу ва вич вичин иеси тир кIвалах гьатун зарафатдин кар тушир. Актар кхьейла адан гъиле ниси, як, кализ гудай ярма, кьел, нафт гьатзавай.

Назперидиз Къиримбеган кIвалах чпиз кутуг тавурди яз аквазвай. Ада итимдиз лугьуда:

- Мад валай са карни алакьнач, гъилевай кIвалахни, са хийирни къачун тавуна, ачухна. Гила кьванни на за гьикI лагьайтIа гьакI ая. Зи гафуниз яб гайитIа чи кIвализ хийир жеда, тахьайтIа за вун кIвалерай михьиз чукурда.

Къиримбегаз гьекь акъатна, кьиле тIал гьатна, ятIани ам папаз муьтIуьгъ хьана:

- Лагь, къари, за гьикI ийидатIа, зун гьазур я.

- Зи виридалайни хъсан итим, - лугьуда Назпериди, - ваз пенсиядиз экъечIдалди амайди кьве йис я. - И муьгьлетда колхоздин хиперикай хийир хкудна кIанда.

- Я къари, чуьнуьхай мал гьарамдинди я. Чаз кьадач, - лугьуда Къиримбега.

- Заз вири кьадайди я. А складчи Къурбаназ кьурла, ваз кьадачни, я келле? - атIугъай жаваб хгуда папа. - Вуна зи гафарихъ яб акала. Колхоздин лапагрикай хъсан, куьк са гьер кIвализ хкваш, амай ихтилатар за ваз гьа чIавуз ийида.

Къиримбега чубан Пирахъ галаз меслятна, гьерел ярж ийида. Пираз и кар хуш хьанач. Къиримбега районда авай чIехидаз тухузвай гьер я лагьайла, ам секин хьана.

"Ам зи кIвачихъай гьикI списатда" лагьана хабар кьур Пираз Къиримбега жаваб хгуда:

- Зун кши-кши къугъвазвайди туш! А месэла за туькIуьрда.

Пирал гьер чпин кIвализ агакьарун тапшурмишай Къиримбега адаз и кар гежел вегьена виже къведач лугьуда.

Киш йикъан нянихъ гьер чкадив агакьна. Къиримбега гьер, кьуд кIвачни кутIунна, уьлгуьч хьтин хци гапурдалди тукIуна. Куьквиляй гьерен жендек вакIаз ухшар тир. Назпериди вичин нефсинин къативиляй гьерен як алцумда. ЯкIун заланвили михьи къанни цIипуд килограмм тешкилна.

Хуьре и кардикай хабар хьанвани, хьанвачни чирун патал Къиримбег гаражар галайвал фида. Инал са сят акъудна, ам кIвализ хъфена. Ам папахъ галаз санал гьерекай къавурма ийидай месляттдал атана. Къиримбега кьурай гигин кIарасрикай пичина цIай хъувуна, 40 литрдин къажгъан къулал эцигна. Куьлуькуьлуь авунвай як Назпериди къажгъандиз вегьена. Итимди, хъсандиз ругурай лагьана, къулавай цIайни къати ийида.

Катул, якIук квай пи цIраз, чIемедай ацIузвай. Рак, дакIар акьална, Къиримбегни Назпери дегьлизда чай хъваз ацукьнавай.

- Вун сагърай, итим, - лугьуда Назпериди, - гила кьванни ви къуллугъдикай чаз хийир хкатда. - Къавурма кьуьд амай кьван чаз бес жеда. Вуна чаз кьадайди туш лугьудай. Кьуна эхир! Гьер катулдава, - разивилин хъверда Назпериди.

ЦIай къати хьана къизмиш хьайи пич яру хьана акъвазнавай. Са арадилай питI-питI ацалтна ргазвай къажгъандай чIемин стIалар пичинал аватда. Садлагьана пичини ва кIвалин къаву цIай кьуна. Назперидай гьарай акъатна. Къиримбега паб са жуьреда секинарна. Гъилер куз-куз, итимдини папа як авай катул кьуна айвандилай кIаник гадарна. Къиримбеган рацIамарни гъилер кана, Назперидин перемдин са къвал. Идалай гъейри, кIвале авай пердеяр, столдал алай суфра, гьерен як авай сумкани тахьай мисал хьана. Гъуьлни паб серсер хьана амукьна.

- Гьарамдин мал чаз кьадайди туш лагьаначирни за ваз, я къари, - кайи гъилерив вичин кьил чуькьвена Къиримбега.

А.Эфендиеван 90 йис

Хъсан гел туна

Рейгьанат РАМАЗАНОВА

Абдулкерим Мустафаевич ЭФЕНДИЕВ 1925-йисуз Ахцегьрин хуьре дидедиз хьана. Хуьруьн 1-нумрадин юкьван школа акьалтІарна, ам Орджоникидзедин тІварунихъ галай Буйнакскдин II педучилищедик экечІна, урус чІаланни литературадин муаллимар гьазурдай са йисан курсара кІелна. Зегьметдин рехъ ада 16 йиса аваз башламишна. Сифте 7 йисан мектебда муаллимвиле, завучвиле, районодин инспекторвиле кІвалахна. 1943-йисуз ВЛКСМ-дин Ахцегь райкомдин секретарвиле хкяна. Са тІимил вахтунилай ам гуьгьуьллудаказ армиядин жергейриз къуллугъиз фена. Дяве куьтягь хьайила, 1945-йисан майдиз Ватандин вилик вичин буржи тамамарна хтай жегьил мад вичи армиядиз фидалди регьбервал гуз хьайи комсомолдин ва партийный кІвалахрал зегьмет чІугун хъувунив эхгечІна. Гуьгьуьнлай ада комсомолдин обкомдин сектордин, культурадин отделдин заведующийвилин ва са жерге маса къуллугъар тамамарна.

1960-ЙИС. А.М.Эфендиев ДАССР-дин культурадин министрдин сад лагьай заместителвиле тайинарна. Адан хиве авай везифайрик Дагъустандин театррин ва художественный коллективрин кІвалахдиз регьбервал гунни квай. Абдулкерим Мустафаевичаз гьар са артистдихъ, художникдихъ галаз рахадай чІал жагъидай, яратмишунардай коллективрин четин месэлайрин гъавурда авай ада абур гьялун патал вичелай алакьдай вири жуьредин чалишмишвилер ийидай. 1961-1963-йисара Абдулкерим Эфендиева "Лезгинка" ансамлдин а чІаван директор А.Обуховичахъ галаз санал къецепатан уьлквейра - ГДР-да, Францияда, Венгрияда. Китайда, Чехословакияда, Югославияда, РагъакІидай патан Берлинда - хореографиядин коллективрин гастролриз регьбервал гана. Анра чи артистрилайни Дагъларин уьлкведин кьуьлерин еке устадвал къалуриз алакьна. Гастролар хъсандиз тешкилайвиляй кьуьлердайбурухъ къецепатан уьлквейра тахьай хьтин зурба агалкьунар хьанай. "Лезгинкадин" коллективди къецепатан уьлквейра гастролра иллаки еке агалкьунар къазанмишнай. Нетижада, Дагъларин уьлкведин кьуьлердайбурун устадвал къалурзавай "Лезгинка къецепата. Рекьерин къейдер" (Махачкъала, 1964-йис) ктабни чапдай акъатнай.

ДАССР-дин культурадин министерстводин кІвалахдин хъсан тежрибадиз Абдулкерим Эфендиева вичин кандидатвилин диссертация талукьарна: "Руководство партийной организации Дагестана развитием театрального искусства (1920-1970-йисар)". 1971-йисуз А.Эфендиева тарихдин илимрин кандидатвилин диссертация агалкьунралди хвена. Адан гъиликай гьакІни илимдин са шумуд кІвалах - "Советрин властдин йисара Дагъустанда культура ва искусство вилик тухун", "Искусстводи инсанар мукьва ийида" ва масабур хкатна. Къейд авун лазим я хьи, диссертациядин материалрал бинеламиш хьана, ада "Театррин патахъай партиядин къайгъударвал" кьил гана 1969-йисуз кьилдин монографияни чапдай акъудна.

1972-ЙИСУЗ Абдулкерим Эфендиев Дагъустандин хуьруьн майишатдин институтда муаллимвилин везифайрив эгечІ хъувуна. Ина ада саки 25 йисуз кІвалахна ва ассистентдилай тарихдин кафедрадин заведующийдин къуллугъдал кьван хкаж хьана. Муаллимвилин пеше ва общественный кІвалахар еке устадвилелди тамамарна. Вуздин ректоратди А.Эфендиеваз студентрин илимдин кІвалахриз виниз тир пешекарвал аваз регьбервал гунай, общественный илимрай, ВЛКСМ-дин ва международный жегьилрин гьерекатрин Вирисоюздин конкурсар кьиле тухунай, илимдинни практикадин конференцияр тешкилунай, институтдин общественный уьмуьрда активнидаказ иштирак авунай, жегьилриз ватанпересвилин ва руьгьдинни ахлакьдин тербия гуник лайихлу пай кутунай са шумудра чухсагъулар малумарнай.

ГЬИНА кІвалахнатІани, Абдулкерим Эфендиев вичин хиве тунвай везифаяр намуслувилелди кьилиз акъуддай, рикІ эцигна кІвалахдай, чарадан къайгъуйривни вичин къайгъуйрив хьиз эгечІдай кас хьана. А.Эфендиева виринра вичин хъсан гел туна. Адан зегьметдиз лайихлу къиметни тагана тунач. Адакай "Знак Почёта" кьве ордендин, вад медалдин ва гьуьрметдин хейлин грамотайрин иеси хьана.

Хив - дегь заманадин хуьр

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ,
Цналрин хуьр, тарихчи-журналист

Кьиблепатан Дагъустанда куьгьне хуьрер, къелеяр, мискІинар ва тІебиатдин гуьзел чкаяр гзаф ава. Ахьтин чкайрикай сад зурба къеледин цлар хьиз хкаж хьанвай "Куьлег" рагарин-чархарин ва "Цяхцел" тамарин, кьиблепатахъай Чирагь ва кеферпатахъай Рапак вацІарин арада авай Хиврин хуьрни я.

Ихуьруьхъ вичиз хас тир агъзур йисан тарих, девиррин лишанар, чуьллер, кьисметар ава. Куьгьне къванерал алай кхьинрай, архиврай ва агъсакъалрин суьгьбетрай малум жезвайвал, Хив хуьруьн тІвар дегь заманада Мердишан тир. Ам тІимил кІвалерикай, Агъа ва Вини магьлейрикай ибарат тир.

Гьа вахтара Мердишан (Хив) хуьруьн патарив 3-5 километрдин мензилда авай Гамагь, Гасул, Журас, Калай ва маса гъвечІи хуьрер куьч хьана, къулай чкадал Хиврин чІехи хуьр арадал атана. И кар алай вахтунда Хив хуьруьвай 3-5 километрдин мензилда амай сурарин къванери, хандакІри, чІур акьалтнавай чкайрал аламай хуьрерин тІварари ва маса делилри субутзава.

1869-йисан 29-январдиз Алексей Цветкова кхьенвай Куьредин округдин ахтармишунра Хив хуьре Сийидрин тухум ва абурун магьле чІехиди тирдакай ва и тухумдикай геждалди старшина - хуьруьн кьил хкягъиз хьайидакай къейдер авунва. Хив хуьруьн Сийидриз вири Табасаранда чІехи гьуьрмет авайдакай ва табасаран общественностдин вири важиблу кІвалахар ам кьиле аваз гьялзавайдакай кхьенва.

VII асирдин эхирриз ва VIII асирдин сифте кьилера Дагъустанда ислам диндин векилри - шейхери чІехи кІвалах тухунин нетижада чи халкьари мусурманвал кьабулна. Аравиядин, Багьдатдин векилри кьил кутуналди чи хуьрера ибадатханаяр - мискІинар, медресаяр эцигна.

Хивда сифте мискІин хуьруьн юкьвал алай майдандал (алай вахтунда базар алай чкадал) эцигна. И мискІин алай чкадал элкъуьрна акІурнавай къванер геждалди аламай, са бязибур гилани ама. Инал, мискІиндин патав, шариатдин, судар-дуванар ийидай, обществодин собранияр кьиле тухудай ва вири хуьруьн месэлаяр гьялдай.

МискІиндин майдандал чІехи минара эцигнавай. Ам лап чІехи устадвилелди эцигнава, къене пата винелди экъечІдай къванцин гурар ава. Минара хуьрел гуьзчивал тухунин ва обществодин собранияр тухудайла виридаз эвер, хабар гун патал ишлемишиз хьана.

Ахтармишайла жагъай делилриз, халкьдин мецелай тир ихтилатриз килигайла, сифте и майдандал эцигай мискІин VII асирда винидихъ тІварар кьунвай шейхерин эмирдалди Агъул райондин РичІарин хуьруьн мискІиндихъ галаз сад хьиз эцигайди ва и мискІиндиз гьар жуьмя юкъуз ибадат авун патал къунши хуьрерин агьалиярни къвез хьайиди субут жезва.

XII асирда Дагъустандиз ва къунши маса государствойриз монголринни татаррин кьушунар сухулмиш хьана. Абуру юкьван Азия, Кавказ, Урусат муьтІуьгъарна. 1239-йисан зулуз монголринни татаррин кьушунар Хивдай Чирагь вацІун дере кьуна РичІа хуьруьз акъатна. Ина абуру гзаф инсафсуз дяве кьиле тухвана. РичІарин хуьр ва мискІин чукІурна, агьалияр телефна, Чирагь хуьряй, Хосрехай яна Къумухиз фена. И хуьрерни кьуна, тарашна. И кар РичІарин мискІинда амай са къванцел кхьенвай ва Къумухай жагъай тарихдин кьве къванцини тестикьарзава. Хив хуьруьн сифте мискІин 1239-йисуз монголрини татарри дибдай чкІурна, къванер маса дараматар эцигдайла ишлемишна.

Хив дегь заманайрин хуьр тирди сурарихъ галай къванералдини чир жезва. Абур хуьруьн рагъэкъечІдай ва рагъакІидай терефра, Агъул райондиз фидай рекье "Вини магьледин сурар" тІвар алай чкадал ала. Абурал гуьрчег нехишарни атІанва.

Хивдай Тпигъиз фидайла гьалтзавай кьуд пипІен зурба са сурун къван 2 метрдилай кьакьан я. И къванцел араб гьарфаралди кхьенва: "И сур Амиран хва Камиланди я. И сурун иеси пайгъамбардин гъижрадин 748-йисуз кьена. Аллагьди адаз ва кьенвай вири мусурманриз рагьмет гурай".

И кхьинар мусурман тарихдин 748-йисуз авунвайбур хьайила, сурук кучуднавайдан ва адан бубадин тІварар мусурман тІварар тирла, а вахтарилай виликни ана мусурманар яшамиш ва ислам, араб илим Хивда фадлай инихъ аваз хьайиди малум жезва.

Хиврин куьгьне куьчейрай фидайла гьалтзавай куьгьне кІвалери фикир чпел желбзава. Бязи кІвалер чІехи къванерикай, къене патайни тагъ аваз эцигнава. Ихьтин дараматар Дагъустандин хуьрера XIII-XIV-асирра эцигнавайбур тир.

Хуьре лап фад ва гуьгъунлай эцигай мискІинрихъ медресаярни галаз хьана.

Сифтегьан мектеб Хивда 1913-йисуз ачухна.

1935-йисан 23-мартдиз ина гьич тахьай хьтин чІехи вакъиа хьана. И хуьр райондин центр яз, Хив район тешкилна. Гьа вахтунда Хив райондик 48 хуьр, 20 колхоз, 15 Совет квай. Хив хуьруьн Советдик Хив, Хуьрег, Лака хуьрер квай. И пуд хуьруьн жемятди санал Кироман тІварунихъ галай колхоз тешкилна. Майишатдин кьилин хилер малдарвал ва магьсулдарвал тир...

Райондин центрада 1935-йисуз РИК-дин чІехи дарамат эцигна. Алай вахтунда и дараматда райпо, лесхоз, ЦСУ ва маса идараяр ава.

Хуьре экономикадин, культурадин, гьукуматдин идараяр, табасаран халкьдин театр арадиз атана. 1947-йисуз юкьван мектеб ачухна. Инай зурба алимар, писателар, шаирар, ватанперес игитар акъатна.

ЧІаларин устад лингвист Темирхан Шалбузова табасаран чІалан алфавит ва сифте грамматика туькІуьрна. Хив хуьряй тир писателар ва шаирар Абумислим Жафарова, Манаф Шамхалова, Аслан Везирова, Багьир Ражабова табасаран халкьдин советрин девирдин литературадин дибар кутуна. Абуру цІудралди ктабар кхьена, багьри халкьдин чІал, адан культура вилик тухуник лайихлу пай кутуна.

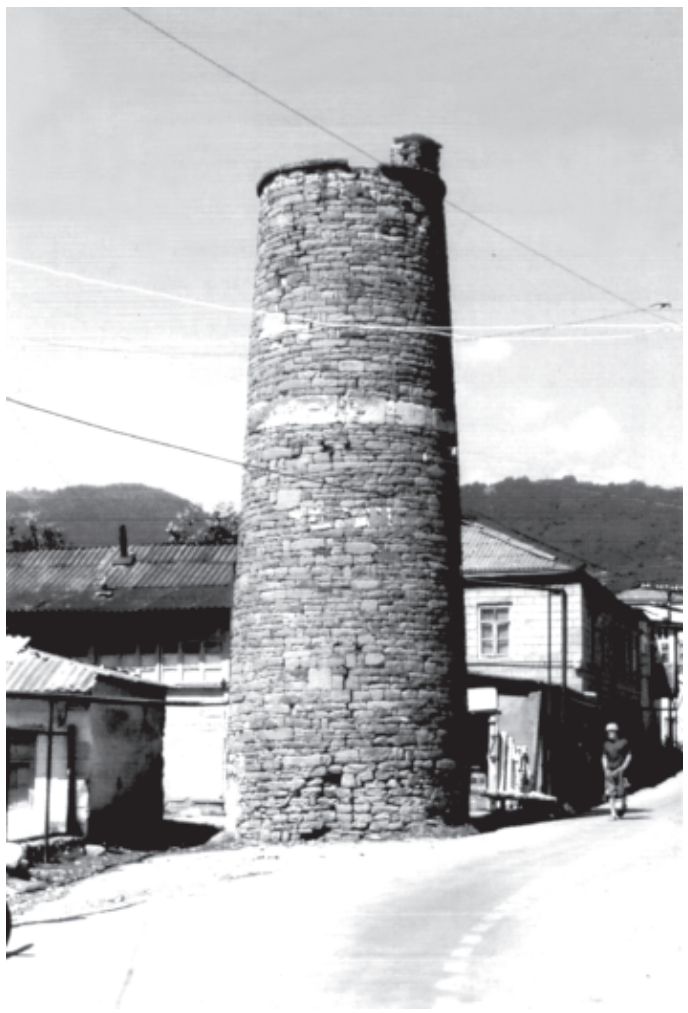

И хуьряй халкьдин майишатдин, культурадин, илимдин жуьреба-жуьре пешейрай вишералди пешекарар акъатна. Ватандин ЧІехи дяведин йисара 150-далай виниз жегьил рухваяр дяведиз фена. Абурукай чІехи паюни Ватан патал чпин чанар гана. Капитан Абдулазизовакай 20 йисан яшда аваз Дагъустандин атлуйрин эскадрондин командир хьана. 1941-1945-йисара хуьруьн саки вири агьалийри зегьметдин фронтда кІвалахна. Гзафбуру фронтдиз алукІдай парталрин, недай шейэрин, пулунин куьмекарни гана.

1942-йисан ноябрдин, декабрдин варцара Дагъустандин Кеферпатан сергьятар мягькемарун патал кьиле зегьметдин фронтдин начальник Рамазан Юсуфов ва политрук Бугьадин Митаров аваз Хивдай фейи 300 касди зегьметдин фронтда хъсандиз кІвалахуниз килигна, абуруз Дагъустандин обкомдин ва Совнаркомдин патай Яру пайдах гана.

Алай вахтунда Хив кьуд патахъди гегьенш хьанва. 2014-йисан 1-январдин делилралди, ина 671 хизан ава, саки вирибуруз алай девирдин гуьрчег кІвалер - дараматар хьанва. Хуьре 2874 кас яшамиш жезва. Абур Чирагь ва Рапак вацІарин арада авай гуьрчег дереда ислягь зегьметдал машгъул я.

Дербентдин карханайра

Кьиле бажарагълу кас хьайила

Нариман КЪАРИБОВ

Чи республикадин маса шегьерра хьиз, къадим Дербентдани алай четин вахтунда кІвалахдик кумай ва хъсан еридин продукция гьасилзавай карханаяр ама. Абурун жергедик Дагъустандин эцигунардай материалар акъуддай комбинатни акатзава.

И мукьвара зун эцигунардай индустриядин кІвенкІвечи карханадиз (вичин кьиле лезги халкьдин бажарагълу рухвайрикай сад тир Гьажи Жабраилов авай "Дагюгстрой" объединение) мугьман хьана. ДКСМ-дин директор Нариман Мусаева зун хушвилелди кьабулна. Хваш-беш авурдалай кьулухъ за Нариман Мегьамедовичавай коллективдин крарикай, агалкьунрихъ галаз санал кІвалахда гьалтзавай четинвилерикай суьгьбетун тІалабна.

- Квез чизвайвал, - захъ элкъвена башламишна вичин ихтилат Н.Мусаева, - Дербент шегьердин этрефайра кьилдин ксарин хейлин карьерар (эцигунардай къванер атІудай участокар) ачухнава. Эхиримжи йисара шегьерда мад карьерар ачухдай мумкинвал хганач. Хсуси карьеррилай тафаватлу яз, - лугьузва Нариман Мегьамедовича, - чи карханади вахт-вахтунда чкадин ва республикадин бюджетриз налогар гузва, кІвалахзавай ксариз зегьметдин гьакъи гунни садрани яргъал вегьезвач. Карханада гьар вацран юкьван мажибди 15-20 агъзур манат тешкилзава. Чпихъ кІвалахдин гзаф йисарин тежриба авай ва виниз тир нетижаяр къазанмишзавай кІвенкІвечийри лагьайтІа, вацра 30-35 агъзур манатдив агакьна пул къачузва.

Карханада гзаф йисара зегьмет чІугуна, пенсиядиз экъечІнавай ветеранрини ана кІвалах давамарзава. Чи коллективдин диб, истеклувал тешкилзавайбурук "Первомайский" участокдин начальник Бахмуд Гьамзаев, "Октябрьский" участокдин начальник Имамудин Абдурагьманов, къванер (цларин блокар) атІузвай машинрин машинистар тир Айгъази Агьмедханов, Ямудин Эскендеров, Гьамза Гьамзаев, Рамазан Алиханов, Иса Мусаев ва Гьажи Хейирбегов акатзава. Абуру жегьил пешекарриз чешне къалурзава.

- Чил - им тІебиатди инсанриз ганвай гьамишалугъ савкьат, лап багьа девлет я, - давамарна вичин суьгьбет Н.Мусаева. - Гьавиляй чи коллектив адав мукьуфдивди, иесивилелди эгечІзава. Къванер атІана агалзавай карьерар гадарна тазвач, анагар накьвадив ахцІурзава, сад-кьве йисалай маса макьсад патал ишлемишуниз гьазурзава.

Дербентда авай эцигунардай материалар акъуддай комбинатдин коллективди Дербентда, вири Кьиблепатан Дагъустанда кьиле физвай хийирлу крара ва мярекатра активнидаказ иштиракзава. Хуьрера мискІинар эцигдайла, анриз пулсуздаказ къванер рекье твазва. Дербент шегьердин Приморский микрорайондин вири тротуарар къванерин плитаяр туналди, аваданламишнава, гьар йисуз 14 ва 21 лагьай нумрайрин юкьван мектебриз пулсуздаказ ремонтдин материалралди куьмекар гузва.

- Зи патав гьар вацра материалрин ва пулдин куьмекар тІалабиз кІеве гьатнавай ксар къвезва, - лугьузва ада. - Чна ахьтин гьич са касни куьмек тагана тазвач. Комбинатда мергьяматлувилин махсус фонд тешкилнава.

И кІвенкІвечи карханадин агалкьунрикай ихтилатдайла, важиблу мад са кар къейдна кІанда. Коллективдин къазанжияр артухарунин мураддалди ина куьмекдин производствоярни кардик кутунва - облицовочный плитаяр, кireж ва керамикадин шейэр гьазурдай цехар ачухнава. Керамикадикай гьазурзавай цуьквер цадай къапар ва маса шейэр карханадин махсус туьквендай маса гузва. Ина гьакІ спортсменриз гузвай гъалибвилин кубокарни гьазурзава.

Чахъ галаз хьайи суьгьбетдин вахтунда Нариман Мегьамедовича гзаф кІвенкІвечийрин тІварар кьуна, тежрибалу пешекарар, зегьметдин ветеранар хушвилелди къейдна.

Нариман Мегьамедовича вичикай суьгьбет физвай карханада, Дербент шегьерда лайихлу гьуьрмет къазанмишнава. Ам иниз, Москвадин горный институт акьалтІарна, 1988-йисуз кІвалахал атайди я. Сифте сменадин, ахпа "Октябрьский" участокдин начальниквиле кІвалахай и бажарагълу пешекар ва тешкилатчи 1994-йисуз карханадин директорвиле тайинарна. Ада алай вахтундани и жавабдар везифа кьилиз акъудзава.

Нариман Мусаеван гзаф йисарин гьакъисагъ зегьмет "Дагъустан Республикадин лайихлу эцигунардайди" лагьай тІвар, цІудралди гьуьрметдин грамотаяр ва дипломар гуналди къейднава. Ам Дербент шегьердин Собранидин депутат, боксдин рекьяй шегьердин федерациядин президент я. Вични хъсан спортсмен тир ада мукьвал-мукьвал боксдай ва спортдин маса жуьрейрай акъажунар тешкилзава, гъалиб хьайибуруз вичин гьисабдай кубокар, пулдин пишкешар гузва.

Халкьдин игьтияжар таъминариз...

РЕПОРТАЖ

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Эхиримжи йисара Дагъустандин руководстводи республикадин сергьятра юкьван ва гъвечІи карчивал ерилу авунин мураддалди субсидияр чара ийизва, грантар тешкилзава, хуьруьн майишатдин метлеб авай чилер са шумуд йисуз кьилдин ксарив ижарада вугузва. Ихьтин серенжемар кьабулунин нетижада гьа са вахтунда бейкаррин кьадарни тІимил жезва. Алай вахтунда дагълух районра жегьилри хуьруьн майишатдин кІвалахриз итиж ийизва, къариблухдиз фидалди, чкадал кьил хуьдай кар-кеспидин суракьда гьатзава. Къаст авайди макьсаддив агакьда лугьудайвал, рикІ гваз эгечІзавай бязибуру хсуси карчивални арадал гъизва. Ихьтинбурун жергейра Кьурагь райондин КІирийрин хуьряй тир **Мурадхан КЪАЙИБХАНОВНИ** ава.

Дагъустан алай вахтунда эцигунрин рекьяй Россияда кІвенкІвечи чкадал ала. Дагъларин уьлкведин шегьерра хьиз, районрани, хуьрерани са къатда яшайишдин кІвалер, карханайрин дараматар, спортзалар, мискІинар... эцигзава. Шегьерра эцигунардай материалдин кьитвал авачтІани, дагълух чкайра эцигунрин кІвалахра герек къвезвай материалдин игьтияж авайбур, са кьадар пул гана, машин кьуна, яргъал мензилар атІуниз мажбур жезвай. Кьилди къачуртІа, Кьурагь районда икІ тир. И кар фикирда кьуна, 2012-йисуз Мурадхан Къайибханова КІирийрин хуьре, масмардилай гатІунна тахта-шалмандал хкатдалди эцигунрин кІвалахра герек къвезвай саки вири материалар авай чІехи база кардик кутуна. Карханадин сагьибди, жезвай хийирдилай гъейри, вичиз райондин агьалийрин патайни чІехи гьуьрмет къазанмишнава. Икьван чІавалди эцигунрин материал къачуз Кьасумхуьрел, Дербентдиз финиз мажбур жезвай Кьурагь райондин агьалияр гила чкадал, Мурадханан базадиз къвезва. Муьштерийрин жергейра Шихидхуьруьн, КІахцугърин, Татарханрин ва маса хуьрерин агьалиярни ава. Вирида материалдин еридални разивалзава, къиметрални. Базадин сагьиб М.Къайибханован гафарай малум хьайивал, ада метягь (товар) маса къачунин жигьетдай икьрардин бинедаллаз Пермдин, Костромадин, Комидин ва Россиядин са жерге маса шегьеррин карханайрихъ галаз кІвалахзава. - Авай са четинвални авач, - вичин карчивилин сирер ачухзава М.Къайибханова. - За икьрарар кутІуннавай карханайрал, банкдикай менфят къачуна, пул агакьарзава. Чпин нубатда, абуру заказнавай материал иниз рекье твазва. Арачияр авачиз кІвалахзавайвиляй за чкадал метягьни Кьасумхуьрел, бязи шейэр Дербентда гьихьтин къиметрай маса гузватІа, гьахьтин къиметрай маса гузва, - лугьузва ада.

1996-йисуз хуьруьн юкьван мектеб акьалтІарай М.Къайибханов Осетиядин тамарин майишатдин институтдик экечІна. Са кьадар вахт алатайла, адаз армиядин жергейриз эвер гана. КІиривиди кьве йисуз Волгоград шегьерда Ватандин вилик вичин хивевай буржи намуслувилелди кьилиз акъудна. Гуьгъуьнлай ада институтда кІелунар давамарна. Кьилин образование къачурдалай кьулухъ Мурадхан хуьре кІвалин-къан, майишатдин кеспийрал машгъул хьана. База ачухдалди вилик ада пар чІугвадай хсуси машиндал эцигунардай материал заказнавай хуьруьнвийриз Дербентдай метягь хкизвай. Са кьадар вахт арадай фейила, Мурадхан ихьтин фикирдал атана: Дербентдай, Кьасумхуьрелай дашмишдалди чкадал эцигунардай материалрин база кардик кутуртІа хъсан я. Гьа икІ ам рикІ гваз и месэладив эгечІна. Сифте камар къачудайла адаз Кьурагь райондин кьил Замир Азизова, КІирийрин хуьруьн кавха Гьамид Абдулфатагьова, ярар-дустари, мукьва-кьилийри чпелай алакьдай куьмекарни гана. Багьманчиди кутур къелемдикай бегьерлу еке тар арадал къведайвал, Мурадхана сифте эцигай гъвечІи туьквендин чкадал алай вахтунда чІехи база арадал атанва. Са шакни алачиз, карчивилин рекье агалкьунар къазанмишун патал ада зегьметни чІугуна. Гьавайда лугьузвач, жафа чІугурда сафа къачуда.

М.Къайибханова къейд авурвал, гзаф затІар къачузвай муьштерийриз базади метягь чкадал ахгакьарун патал пулсуз техникани чара ийизва. Имни йикъалай-къуз вири затІарин къиметар хкаж жезвай девирда муьштерийриз кьезилвал я. Малум хьайивал, датІана метягь маса къачузвай муьштерийриз бязи шейэрин къиметарни агъузарзава.

КІирида эцигунардай материалрин база ачухунин нетижада чкадин 10 касдиз кІвалахдай чкаярни хьанва. Юкьван гьисабдалди абуру гьар сада вацра 15 агъзур манат мажиб къачузва. Идалай гъейри, эцигунардай материалар машиндиз ягъайла, я тахьайтІа ахвудайла, алава пулни къазанмишдай мумкинвал жезва. Кьурагь райондин Бахцугърин хуьряй тир Шафидин Нурметова ина база ачухай йикъалай кІвалахзава.

- Ина кІвалахзавай гадайрин арада виридалайни еке тежриба захъ ава, - лугьузва ада. - Чкадал кьуьд, гад талгьуз кІвалахдай, кьил хуьдай кеспи гьатун лап хъсан кар хьана. КІвалахдин шартІарни разивал ийиз жедайбур я. Вацра пуд юкъуз чна ял язава, йиса са вацран отпуск гузва. Зи фикирдалди, патарал физ, кІвалер-йикъар кирида кьаз, мишекъат шартІара еке пулар къазанмишдалди, чкадал, жуван хизандин патав са кеспидал машгъул хьун кутугай кар я. Гьелбетда, эгер гьахьтин мумкинвилер аваз хьайитІа. Шукур хьурай Аллагьдиз, чаз ихьтин мумкинвал ава, - суьгьбетзава Ш.Нурметова.

Бейкарвилин месэла къвердавай хци жезвай вахтунда дагъдин чкайра ихьтин карханаяр, базаяр кардик акатун, гьакъикъатдани, тебрикиз жедай кар я. Гьукуматдини ихьтинбуруз куьмекиз хьанайтІа, мадни хъсан жедай. Мурадхан Къайибхановахъ гележегда вичин карчивилин сергьятар мадни гегьеншардай ниятар ава. Адахъ и рекье еке агалкьунар хьун чи мурад я.

РикIел хуьнин лишан яз

Вири четинвилериз таб гана

(С.С.Шихалиев дидедиз хьайидалай инихъ 75 йис)

Алаудин ГЬАМИДОВ

Малум тирвал, 2014-йисан 15-октябрдиз са акьван яргъал тефей азардик вичин вири уьмуьр акьалтзавай несилдиз чирвилер ва тербия гуниз бахш авур савадлу педагог, технический илимрин кандидат, Дагъустандин технический университетдин профессор, хъсан юлдаш Серго Сейфудинович ШИХАЛИЕВ кечмиш хьанай.

Пашман йикъар къвез алатзава, хизанда, яшайишда, уьмуьрда ва вири обществода дегишвилер хьанва. Амма къени хизандин кьил, вафалу, муьгьуьббатлу юлдаш, веледрихъ рикI кузвай дах, даях ва я дамах яз, мергьяматлу къилихрин инсан яз, мукьва-кьилийрин, дустарин, кIвалахдин юлдашрин рикIелай Серго алатзавач.

Махачкъаладин Имам Шамилан тIварунихъ галай куьчеда - ДГТУ-дин патав гвай ял ядай багъда иллаки гатфаринни гатун вахтунда инсанар къалин жеда. Амма ина кардик квай Шахматрин клубда, спортдин майдандал пакамахъ, нянихъ (йисан гьи вахтунда хьайитIани) жегьилар гзаф аквада. Ара-бир **"Октябрдин 50 йис"** тIвар алай и паркуниз физвай зал жуваз фадлай таниш ва яр-дуст Серго мукьвал-мукьвал гьалтиз хьана. Ада фадлай гьа и багъдин патав гвай Даггостехуниверситетда кIвалахзавай кьван. Амма ада ара датIана футболдин майдан галай патахъ ийизвай майилвал акурла, и сеферда зунни адахъ галаз футболистриз мукьва хьана... Бирдан Сергоди, захъ элкъвена, ваз и кас чидайди тушни лагьана, зун футболдай Олимпиададин резервдин школадин директор, СССР-дин спортдин мастер, Россиядин лайихлу тренер А.А.Маркаровахъ галаз танишарна.

- Эхь, эхь, Алаудин стха, - лугьузва Сергоди, зи тажубвал акурла, - зун Махачкъала шегьерда футболдал рикI алаз чIехи хьана. За 1954-йисуз, жаван яз, футболдай меркезда куьчейрин командайрин арада, 1958-йисуз шегьердин чемпионвилин тIвар къачуна. 1957-йисуз "Динамодин" командадик кваз ДАССР-дин кубокдин кIвенкIвечивал патал кьиле фейи къугъунра сад лагьай чка кьуна. Гила "кьуьзуь" хьанва, къе-пака 70 йис тамам жезва...

йифен сятдин 12-даз талондай гузвай фан учир кьазвай. Йифиз дахди гьазурай эхиримжи хабарар гваз пакамахъ фад (сятдин ругуд тамам жедалди) радиовещанида дикторвиле кIвалахзавай Марьям Фаталиевадин (Сергоди лугьузвайвал, тетя Манядин) патав зверзавай. Радиовещанидин дарамат шегьердин кьилин майдандал алай. Гьа икI саки гьар юкъуз. Сергоди вич школадиз фейи йисар рикIел хкизвай, амма са акьван вичин тариф ийизвачир…

- Зун чи къуншидал яшамиш хьайи 13-нумрадин школада урус чIаланни литературадин муаллим Мария Брониславовна Малкидовадилай гзаф рази я, - лугьузвай ада. - Мария муаллимди заз чIалан ва гьакI уьмуьрдин тарсар гана. За жув адаз уьмуьрлух буржлу яз гьисабзава. Хиве кьазва, школада зун секинсуз аял тир. Надинжвилер тIимил авунач. Гьина кикIидайбур аватIа, зун гьана жедай. Анжах гьахъ патал кикIидай. Зайиф, тахсир квачир аялрин патал жедай. Гьавиляй школада ва шегьердин центрада (чун Герценан куьчеда авай кIвалера яшамиш жезвай) зун тийижир кас авачир.

Бязи дуьшуьшра школадин директорди вичи заз куьмекдиз эвердай, шегьердай, маса школайрай атана, къал акъудзавайбур секинарун тIалабдай. КIелни писдаказ авунач, школа агалкьунралди акьалтIарна, Даггосуниверситетда сифте яз ачухай консервироватунин технологиядин факультетдиз гьахьна.

1962-йис. И рекьяй Дагъустанда сифтегьан инженерар-технологар ахъайна. Жегьил пешекар Махачкъаладин балугърикай консервияр ийидай комбинатдиз рекье твазва. РикIе илимдал машгъул хьунин къаст авай жегьилди комбинатда кIвалахзавай вахтунда аспирантри вахкана кIанзавай вири имтигьанар вахкана. Недай-хъвадай шейэрин илимдинни ахтармишунардай институтда кIвалахна. Са йисалай Серго Краснодардин политехнический институтдин аспирантурадиз гьахьна. Ана "Афнияр консервироватдайла, абурун физический ва химический гьалар ва химиядин рекьяй адак квай шейэр" темадай илимдин кIвалах кхьена. Диссертация агалкьунралди хвена.

Сергодал пехил ксар, адан агалкьунар залан хьайибур авай кьван. Гьа икI, "Советская Кубань" газетдиз алимдин илимдин кIвалахдикай фельетонни акъатнай. Са гьафтени арадай фенач, "Советская Россия" газетди гьа фельетон вичин чина чап хъувуна. Гафар-чIалар, айгьамар... Гила жегьил алимдиз Москвадиз ВАК-дин (Высший аттестационный комиссия) заседанидал эверзава ва диссертациядикай 5 декьикьада суьгьбет авун патал гаф гузва.

ВикIегь дагъвиди, вичиз вахт эциг тавун, эхирдал кьван яб акалун тIалабзава. Ихьтин къал квай, шак алай кIвалахдикай вад декьикьада вуч лугьуда кьван? Гьа икI, мисалар, илимдал бинеламишнавай субутардай делилар гьиз, авторди диссертациядихъ илимдин еке метлеб авайди субутна. Гила адаз гьатта центрада кIвалах теклифзавай. Гаф кватай чкадал лугьун, Сергодихъ галаз кIелай инженеррикай гьеле икьван гагьда диссертация хвейи кас авачир.

Высший ва юкьван махсус образованидин министерстводи жегьил алим вичи куьтягьай вуздиз рекье хутазва. Ина вичиз тарсар гайи муаллимрихъ галаз санал кIвалахзава.

1972-йис. Даггостехуниверситет тешкилай сифте йикъалай Серго Сейфудиновича гьа ина гьакъисагъвилелди зегьмет чIугвазва. Адакай сифтедай институтдин нянин отделенидин са факультетдин декан хьана. Илимдин кIвалах практикадихъ галаз сад авуна, вичин бегьерарни гъиз башламишна. Серго Сейфудинович профессорвилин тIварцIиз лайихлу хьана. Алимдихъ Россиядин ва къецепатан уьлквейрин журналра чапнавай 120-далай виниз илимдин кIвалахар ава.

Багъри вузда кIвалахиз башламишайдалай инихъ адан гьиликай агъзурралди инженерарни технологар хкатна. Абуру уьлкведин кьуд пипIе чпин гьунарар къалурзава. Профессорди чирвилер гайи гзафбурукай чпикай профессорар, алимар ва тIвар-ван авай пешекарар хьанва.

- Серго стха, вун ви диде-бубадиз, тIварцIиз вафалу хьана. Къе вун буба я. Вахъ ви хизан ава. Вуна вун бахтавар яз гьисабзавани? - хабар кьунай за гуьруьшмиш хьайи вахтунда.

- Аллагьдиз шукур, веледри зи рикI тIарнач, и жигьетдай за зун бахтлу кас яз гьисабзава, - лагьанай а чIавуз ада. - Месела, зи чIехи руш **Женнетади** ДГУ-дин профессор В.Алиеван регьбервилик кваз экономикадиз талукь темадай диссертация кхьена ва агалкьунралди хвена. Экономикадин илимрин кандидат, профессор тир ада алай вахтунда Москвадин гуманитарно-экономический институтдин Минводра авай филиалда кафедрадин заведующийвиле кIвалахзава. Философиядин илимрин кандидат **Дагмара** ДГТУ-дин философиядин кафедрадин доцент я. Дахдин тIвар эцигнавай **Сейфудина** Санкт-Петербургда архитектурадинни эцигунардайбурун университет ва чи университетдин экономикадин факультет акьалтIарна. Алай вахтунда 1-классдин советник (полковник хьиз я) тир ада Ленинградский областдин Гатчино шегьерда таможный къуллугъдин начальниквиле кIвалахзава. Амма инсандиз вири патарихъай гудач. Инсафсуз азарди аялривай играми диде, завай зи вафалу ва муьгьуьббатлу юлдаш лап фад ва гьамишулагъ яз къакъудна. Рагьметлудаз я веледар эвленмиш хьун, я хтулар метIерал кьун кьисмет хьанач. Им зазни еке гуж я, - лугьузвай хтулрин бубади.

Рагьметлу уьмуьрдин юлдашдиз вафалу яз амукьай Сергодихъ абурни кьуд ава. Сейфудина рушал вичин дидедин тIвар (**Султанат**), Женнетади вичин рушал уьмуьрдин юлдашдин дидедин тIвар (**Алла**) эцигнава. Султанатахъ стха **Нурмет**, Алладихъни стха **Марат** ава...

Вучда кьван, уьмуьр я. Чагьинда амаз ялгъуз хьайи итим, тIвар-ван авай алим вични рикIе мурадар амаз кечмиш хьана.

Рагьмет хьурай вичиз, сабур гурай багърийриз!

» Илимдин кIвалах практикадихъ галаз сад авуна, вичин бегьерарни гъиз башламишна. Серго Сейфудинович профессорвилин тIварцIиз лайихлу хьана. Алимдихъ Россиядин ва къецепатан уьлквейрин журналра чапнавай 120-далай виниз илимдин кIвалахар ава

Заз Серго Сейфудинович 1968-70-йисара ада ДГТУ-дин технологиядин факультетдин декандин везифаяр тамамарзавай йисара, нянин отделенидин факультетдин декан (1972-1992-йисар) тирла ва ахпа къецепатан гражданар патал гьазурлухвилин факультетдин деканвиле кIвалахдай йисарилай таниш тир. Амма РД-дин лайихлу муаллим, профессор тир адахъ икьван "аламатар" аватIа чидачир.

...Чун кIвале, столдихъ ацукьна, суьгьбетрик ква. За адахъ дикъетдалди яб акалзавай. Ам, гьакъикъатдани, вири четинвилериз таб ганвай кас я.

Серго 1940-йисуз Махачкъалада дидедиз хьана. Сейфудина вичин кьвед лагьай гададал гьа вахтунда уьлкведа машгъур кардин (Серго Оржоникидзедин) тIвар эцигна. Шак алач, гьахьтин викIегь кас хьурай лагьана. Серго, аквазвайвал, тIварцIиз, диде-бубадиз, неинки са гьабуруз, вафалу хьана. Ада вичин тIвар уьлкведилай къецепатани машгъурна. ГьикI? ГъвечIи чIавалай зегьметдал рикI хьуналди. 5-6 йиса авай аял яз, Сергоди

Алхишрин кагъаз

И йикъара редакциядиз Ханты-Мансийский автономный округдин Сургут шегьердай урус гада ЕМЕЛЬЯНОВ Алексеялай чар атана. Ада ихьтин алхишдин гафар кхьенвай:

"Гьуьрметлу редакция!

И мукьвара чи кIвализ еке бедбахтвал хьана. Зи диде Емельянова Ольга Константиновна ракдик кIевиз азарлу хьана, лап эхи тежедай тIалар башламишна. Къвердавай дакIвазвай мецин гьиляй дидедивай эсиллагь рахаз жезмачир. Больницада эцигунин патахъай фейила, анжах плановый къайдада 2-3 вацралай кьабулиз жеда лагьана жаваб гана. Амма чаз и яргъал вахт гуьзлемишдай мумкинвал авачир.

Дуьшуьшдай ва зи бахтунай хьиз, заз шегьерда чаз куьмек гуз жедай кас Гьажимурадов Алик Тагьирович авайди чир хьана ва зун адан патав фена. Ада зи дердидихъ яб акална ва тади гьалда лазим тир серенжемар кьабулна. Диде больницада эцигна ва тади гьалда операция авуна. Гила адан гьал хъсан патахъ элкъвенва, ам рахазва, тIуьн незва.

» За садрани фикирначир обществода ихьтин еке дережада авай кас икьван мергьяматлу, дамах гвачирди жеда лагьана

За садрани фикирначир обществода ихьтин еке дережада авай кас икьван мергьяматлу, дамах гвачирди жеда лагьана.

Заз Алик Тагьирович лезги, адан ери-бине Дагъустандин Сулейман-Стальский райондин Курхуьрелай тирдалай гъейри мад са затIни чидач. Амма ада чаз авур гьуьрмет - хъсанвал за садрани рикIелай алуддач. Мадни заз чи алхишрин кагъаз "Лезги газетда" чапна, и регьимлу инсандикай адан ватанэгьлийри кIелнайтIа кIандай.

Заз Алик Тагьировичаз, адан дидедиз ва вири багърийриз рикIин сидкьидай чухсагъул лугьуз кIанзава.

Инлай вилик, диндилай, миллетдилай аслу тушиз, регьимлу, мергьяматлу инсанар гзаф авайдаз за фикир ганачир. И бедбахтвал себеб хьана, гила зун гзаф крариз масакIа килигзава.

Дугъриданни, Алик Тагьирович хьтин инсанрал чна дамах авун лазим я. Ам неинки са куь, гьакI чи ватанэгьлини я".

Аквазвани-жедай куьмек гьар сада ая-хъсанвили мадни хъсанвал арадал гъида.

Илимдин агалкьунар

Лазердин нурдин къват

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Къенин гьакъикъат ахьтинди я хьи, инсанри сада-садаз сифте нубатда сагъвал пишкешзава, истемишзава, Аллагь-Тааладивай тІалабзава. Вучиз лагьайтІа, азарарни гзафбур, кьил акъат тийидайбур, гзаф вахтара сагъар тежезвайбур хьанва. Эхиримжи цІуд йисара уьлкведа ва республикада кьиле тухвай реформайрин, духтуррин несилар, абур начагъбурув эгечІзавай тегьерар дегиш хьунин, государстводин больницайра, поликлиникайра пулдихъ сагъардай, диагностика ийидай, меслят (консультация) къачудай палатаяр, кабинетар ачухунин нетижада агьалийрин патай духтурриз авай ихтибарни, гьуьрметни тІимил жезва. ЯтІани бедендик синих акатнавай инсанар духтуррин патав физва. КІанзни-такІанз абурувай куьмекни тІалабзава. И куьмекни гьамиша хъсан нетижа гузвайди жезвач. Государстводин медицинадин идарайра кар туькІуьр тавурла, начагъбур медицинадин хсуси, кьилдин ксарин центрайриз физва. Ихьтин центраярни, кабинетарни, клиникаярни, диагностикадин идараярни меркезда тІимил авач. Абурукайни сад "ЗДОРОВЬЕ-2" тІвар алай медцентр я. Ана начагъ агьалийриз, чпин сагъламвал мягькемарна кІанзавайбуруз къуллугъ ийиз 20 йис жезва. И йикъара чун адан регьбер, медицинадин илимрин кандидат, тежрибалу терапевт, лазердин устад пешекар Назифа АСЛАНОВАДИХЪ галаз гуьруьшмиш хьана ва адахъ галаз центради республикадин агьалийриз ийизвай къуллугърикай, гузвай куьмекдикай суьгьбетна.

- Къейд ийиз кІанзава хьи, XX асирдин 60-йисара алимрин ва духтуррин алахъунралди лазердин нурдалди азарар сагъардай къайда кардик кутуна. Адакай дуьньядин ва Россиядин клиникайра, больницайра акьван фад ва гегьеншдиз менфят къачуз гатІунна хьи, алай вахтунда медицинада лазердин нур ишлемиш тийизвай са хелни амач. Гинекологияда, урологияда, дерматологияда, трихологияда, терапияда, кардиологияда, лорда, косметологияда, хирургияда…Чнани къад йис идалай вилик республикада сифтебурукай яз лазердин нурдалди азарар сагъар хъийидай кабинет ачухнай,- рикІел хкизва Назифа Рауфовнади.- И рекьяй алава чирвилер за Москвадин машгьур клиникайра ва медцентрайра къачунай ва и темадай Россиядин шегьерра кьиле тухвай конференцийра иштиракнай.

Алай вахтунда чна кьезил ва гьакІ кІеви азаррикди начагъбур сагъар хъувун патал комплексный терапиядин надир тир къайдайрикай менфят къачузва. И методикайрин бинеда дуьньядин ва гьакІ чи уьлкведин клиникайра ишлемишзавай кар алай ва кьетІен криотерапиядин (космический мекьелди (холод) - 180 градус авай ва лазеротерапиядин (сагъар хъийидай мумкинвал авай инфракрасный нураралди сагъар хъийидай) къайдаяр ава.

Чи медцентрадин кьилин макьсад начагъбурун иммунитет хкаж хъувун, обменный процессар, эндокриндин органрин (яички, яичники, щитовидные железа, надпочечники, гипофиз, поджелудочные железа) кІвалах, мефтІера иви къекъуьн хъсанарун, инсультрин ва инфарктрин вилик пад кьун, нервийрин клеткаяр чкадал хкун, холестериндин кьадар тІимиларун я.

Чаз къе садазни сир туш, - лугьузва тежрибалу духтурди, - больницайриз аватайбур бегьемвилелди сагъар хъийизвач, лацу халатар алай бязибур начагъ инсанрив инсанвилелди, регьимлувилелди эгечІзавач. Государстводин патай куьмек аватІани, дарманар, рапар пулсуз ятІани, начагъбурун багьрияр герек вири дарманар чпин пулунихъ къачудай чкадал гъизва. Республикада кардик

квай медицинадин гзаф центрайрилай тафаватлу яз чна патав атай инсанриз пулсуз сифтегьан консультацияр гузва, диагноз эцигзава ва гьар са начагъдахъ галаз кьилди кІвалахдай, яни ам сагъардай программа туькІуьрзава.

▪ **Яни гьар са начагъдак квай синихар, азарар чирна, куьне адаз тамамвилелди куьмек гуз жедай къайдаяр, методикаяр теклифзава. Тушни?**

- Эхь, чна гьар са начагъдахъ галаз кьилди, мукъаятвилелди, адан бедендин вири мумкинвилер, усалвилер чирна, кІвалахзава. Макьсад сад я: нетижа хъсанди, начагъди патал сагъламди хьун. Чаз ина начагъдаз герек вири процедураяр ийидай, ам пуд-кьуд сятда ксурдай мумкинвилер ава. Чи куьмекдихъ игьтияж авайбуруз чна лазердин, криотерапияр, вакуумный массаж ийизва, герек медикаментар ишлемишзава. Ихьтин комплексный серенжемри начагъдан умуми гьалар хъсанарзава, уьмуьрдихъ авай цІигелвал артухарзава ва беден сагъламвилихъ элкъуьрзава.

▪ **Назифа Рауфовна, заз малум я, куь центрада гзаф инсанри чпин сагъламвал мягькемарна, абурук министрарни, журналистарни, муаллимарни, бизнесменарни ва маса пешекарарни ква. Аквазва, иниз яшлу инсанарни гзаф къвезва. Куьне гьихьтин азарар сагъар хъийизва?**

- Къад йисан тежрибади къалурзавайвал, чалай эпилепсиядик, неврозди, лугьун лазим я хьи, и азарар сагъар тежедайбур яз гьисабзавайди тир, начагъбуруз вири рекьерай куьмек гуз алакьзава. Азар сагъар хъувунвайди мефтІерин энцефалографиядин анализ авурла тестикь хъжезва. Эпилепсияди 15 йисуз тади гузвай Гьуьсейн лугьудай яшлу итимдиз чна сагъар хъувунин кьве курс тухвана ва адакай талукь азар михьиз хкатна. Ихьтин мисалар мадни гъиз жеда, амма кар анал ала хьи, чун азарди кІеве тунвай инсанрив регьимлувилелди эгечІзава, чна ийизвай вири серенжемри адаз анжах хъсан патахъай куьмекдайвал рафтарвал ийизва.

▪ **Сагъар хъувунин са курс шумуд йикъакай ибарат я?**

- ЦІуд йикъакай. Са вацралай кьвед лагьай курс давамарзава. Са вацралай мадни ахтармишунар хъийизва, эгер тамамвилелди куьмек хьанвачтІа, пуд лагьай курс тайинарзава, тахьайтІа гьа кьве курсуналди бесарзава.

▪ **Назифа Рауфовна, аквазвайвал, иниз аяларни гзаф гъизва. Абурун начагъвилер квехъ галаз алакъалу я?**

- За ваз вуч лугьун, аялрин начагъвилер гзаф вахтунда диде-бубайрихъ галаз алакъалу жезва. Алай вахтунда аялрик азарар дидедин руфуна амаз акатзава. Имни кацерикай, кицІерикай акатзавай жуьреба-жуьре вирусрихъ галаз алакъалу цитомегаловирус, токсоплазмоз инфекцийрин нетижа я. Ихьтин вахтара дидедин руфуна амаз бицІекдин мефтІерик синих акатзава. Аялар начагъ тахьун патал сифте нубатда кІвачел заланзавай дишегьлияр ахтармишун ва сагъар хъувун герек я. Эгер хайи аял начагъзаваз хьайитІа, сагъар хъувунин серенжемдив гьикьван фад эгечІайтІа, гьакьван хъсан я. Чна къе гьа и жуьредин азарар квай дидеяр ва аялар сагъардай алай аямдин лап цІийи жуьредин къайдаяр теклифзава ва и важиблу карда лазердин нурдикайни, криотерапиядикайни менфят къачузва.

Къейд авун лазим я хьи, и жигьетдай чна центрадиз къвезвай начагъбур сагъарзавай сочетанный методикаяр фадлай ва гегьеншдиз Израилдин, Германиядин, Москвадин ва маса шегьеррин тІвар-ван авай клиникайра ишлемишзавайди я. Абурун менфятлувал, начагъбуруз хкатзавай хийир екеди я.

Мад сеферда фикир желбиз кІанзава, чи жегьил рушари, дишегьлийри гзаф вахтара чпин гележегдикай, чпикай дидеяр жедайдакай хиялзавач, сагъламвал хуьнин жавабдарвал гьиссзавач. Ахпа аялрик азарар гьинай акатайбур я?- лугьуз жеда. Чна центрадиз атай жегьил дишегьлийрихъ галаз гъавурдик кутунин кІвалах тешкилнава. (Абур, адет яз, гормональный недостаточность уьзуьрдик (дисфункция яичников) азарлу жезва). Чна тухузвай сагъардай серенжемрикди а органри дуьзгуьндаказ кІвалах хъийиз эгечІзава, талукь клеткайрални чан хквезва. И месэлаяр (потенция усал хьун, бесплодие...) итимризни хас я. Чи куьмек агакьай итимрикай и нукьсанар хкатзава ва абуру чеб хъсандиз гьиссзава.

Чир хьун лазим я хьи, винидихъ тІвар кьунвай азарар вахтунда сагъар тавуртІа, ракдизни элкъуьн мумкин я. Чна тухузвай сагъламвилин серенжемри ракдин азар акатунин вилик пад кьазва. ГьикІ лагьайтІа, иммунный система хъсан жезва, беденди вич ракдин азардикди начагъ хьуникай хуьзва, маса азаррин, инфекцияр акатунин вилик пад кьунин функция хкаж жезва. Эгер хизанда ракдин азардик начагъ кас аваз хьайитІа, вири хизанар ахтармишун ва абуру криотерапия кьабулун, иммунитет хкаждай къайгъуяр авун герек я.

▪ **Куь центрадилай кІвачер, кьулан тар сагъар хъувурбуруни разивалзава…**

- Эхь, авай крар я. Къенин гьакъикъат ахьтинди я хьи, инсандин синих квай опорно-двигательный аппарат (суставар, кьулан тар) сагъар хъийидай тайин са дарманни авач. Гзаф вахтара хирургиядин серенжемар кьабулзава. Амма лазердин нур кІвачерин, кьулан тарцин жалгъайриз ракъуриз, абуруз 160 градусдин мекь гуз начагъбуруз куьмек гузва. И серенжемрихъ хъсан нетижа жезва.

ГьакІни центрада артритдик, артроздик, шизофрениядик, неврозди, чахуткадик, астмадик, аллергиядик, псориаздик, экземадик начагъбур, кьулан тарцин жалгъайрик синих (грыжа) квайбур, келледин давление авайбур, кьил кефсузбурни сагъарзава. Кьилинди вуч ятІа чидани, криотерапиядин ва лазердин терапиядин куьмекдалди гзаф азарар сагъарзава, амма абурукай инсандин бедендиз, масакІа сагъар хъийизвай жуьрейрилай (хирургия, рапар ягъун, медикаментар ишлемишун) тафатлу яз, са зиянни хкатзавач.

Чи макьсад-девиз ихьтинди я: "Чна азар ваъ, азарлу инсан сагъарзава". ГьикІ лагьайтІа, инсандик чпикай хабар таганвай са шумуд азар кваз жезва, я абур вири вахтара тайинарни ийизвач. Духтурди вичиз малум хьайи са азардин дарманар гузва, рапар язава, амма сагъ хъхьана кІанзавай инсан мадни начагъ жезва. Вучиз лагьайтІа дарманри, рапари инсандик квай маса азарризни чпикай хабар гудай мумкинвал яратмишзава. Гьавиляй чна начагъ кас сагъар хъувун патал вири жуьредин серенжемар кьабулзава. Белки, гьавиляй чал чпин сагъламвал ихтибарзавай агьалиярни гзаф я. Чун абурун къуллугъда гьамиша акъвазнава ва гьар са кас кьабулизни, абуруз куьмек гузни гьазур я.

"АЙБОЛИТ"

Чир хьун хъсан я

"Айболит" газетдай.
Гьазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

- **МетІера** тІал авайла, са шумуд къат пекинин винел полиэтилендин пакет, адан винелайни памбагдин пек эцигна, анал ракьай са еке чичІек яна, пекинал дуьзмишна, са тІимил эрекь хъчирна, тІазвай метІел эцигна, экуьналди тада. Ишлемишнавай чичІек экуьнахъ гадарна, процедура мад тикрар хъийида. Ихьтин ирид процедура авурла, тІал михьиз алатда.
- **Нервияр** къайдадикай хкатнавайла, са чичІек кьве падна, ни чІугвада. Ада неинки нервияр секинарда, гьакІ мекьи хьана азарлу хьуникайни хуьда, кьил ачухарда. Халкьдин мисалда чичІек ирид азардин дарман я гьавайда лугьузвайди туш.
- **Яшар хьунивай** инсанри тІуьн тІимил, юзун-гьерекат гзаф авун ва недай продуктарни хкягъун лазим я. Месела, какади чІехи хьанвай инсанрин акьулдин бажарагъ тІимил тахьуниз куьмек гузва. Духтурри гьар юкъуз 70 процент какао квай (горький) шоколаддин са кІус тІуьн меслятзава.
- **Мекьи хьана** азарлу хьанвайла, кьил тІазвайла, 2-3 сятдин вахтунда кудай 2-3 стакан яд куьлуь-куьлуь хупІар ийиз, хъвайитІа, гьекь акъатна, кефияр хъсан патахъ элкъведа. Бязи вахтара хуьрек иливариз четин жеда, и чІавузни кудай ци куьмек гуда. Гьар экуьнахъ ичІи рикІелай са стакан кудай яд хъвайитІа, ада хуквадинни ратарин кІвалах хъсанарда.
- **Свах тІазвайла**, са чичІекдилай алуднавай хъуьруьшрал са стакан ргазвай яд илична, рекъидалди тада. Ахпа йикъа пуд сеферда сиве экъуьрда.

Мадни тІазвай сухвал чугъундурдин са кІус эцигна, тІал секин жедалди тада.

- **Гъилин** ва я кІвачин тупІар гацум хьанвайла, 100 г регьвенвай чІулав истивутдал 1 л набататдин чІем илична, зайиф цІал эцигна, зур сятда, вахт-вахтунилай хукьуьриз-хукьуьриз, ругуна рекъидалди тада. Ахпа ам йикъа са шумуд сеферда тупІаривай гуьцІда.
- **Дамарар агаж** (судорога) хьанвайла, аптекдай маса гузвай "звездочка" мазь таб акьалтнавай кІвачеривай гуьцІун хийирлу я.
- **Жалгъайра** тІал авайла, ругунвай чичІекдик эферрин ягълу акадарна, йикъа кьве сеферда ишлемишда. Гьа са вахтунда тІазвай чкайривай пурнийрин ягълу гуьцІун меслят къалурзава.
- **Бедендик** витаминар тІимил хьанвайла, 200 г кьурурнавай жикІийрал са литр яд илична, 10 декьикьада ругуна рекъидалди тада. Ахпа са стакандавай жикІийрин къаришмадик са стаканда авай лимондин шире хукьуьрна, са сятда туна, 100 г вирт алава хъувуна, хъсандиз хукьуьрда. Йикъа пуд сеферда фу нез 15 декьикьа амайла $^1/_2$ стакандавайди ишлемишда. И къаришмади ратарин кІвалах хъсанарда, кьилин тІал секинарда, кІвалахдин бажарагъвал хкажда.
- **Хамуник** лацу тІехвер (витилиго) квайла, чайдин са тІурунавай чай $^1/_4$ стаканда авай ргазвай циз вегьена, 3 декьикьада ргада. Ахпа ам къурна, тІехвер квай чкайривай гуьцІда. Настойка холодильникда 2 суткадилай гзаф хвена виже къведач.

Ина кIелун бахтлувал я

ЧИ МЕКТЕБРА

Нариман КЪАРИБОВ

Дербент шегьердин 4-нумрадин юкьван мектебда чирвилерни тербия къачузвай аялри ва абурун диде-бубайри - ингье гьа икI лугьузва. Къадим шегьерда фадлай инихъ авайбурукай сад тир и чIехи мектеб гила аквадайвал, рикIер шаддайвал дегиш хьанва. Алай йисан гатуз мектебдин къене ва къецел патар тамамвилелди цIийи кьилелай туьхкIуьр хъувунва. Къадим шегьердин и мектебдиз кьегьал дербентви, Советрин Союздин Игит Шамсулла Алиеван тIвар ганва.

Алай йисан 5-октябрдиз цIийикIа туьхкIуьр хъувунвай мектеб ачухуниз талукьарнавай шад мярекат кьиле фена. Ана Дагъустан Республикадин образованидинни илимдин рекьяй министр Шагьабас Шагьова, Азербайжандин Дагъустанда авай векил Шейхун Хайрула-огълы Асланова ва маса мугьманрини иштиракна.

Мектеб тамамвилелди цIийикIа туьхкIуьр хъувунин харжияр Дербентдин 2000 йисан юбилейдихъ галаз алакъалу яз (кьиле Азербайжан Республикадин сад лагьай ханум Мегьрибан Алиева авай) Гьейдар Алиеван фондуни ва гьа и фондунин Россияда авай векилвилин идарадин кьиле акъвазнавай Лейла Алиевадин патай авуна.

Кьилди къачуртIа, классра, кабинетра полар, ракIарар ва дакIарар цIийибуралди эвезнава. Мектебдин актовый ва спортдин залар акур гьар са касдин рикIик шадвални дамах акатзава. Кьве мертебадин чIехи дараматдин къавалай куьгьне хьанвай шифер алудна, аниз ракь янава. Чимивал гудай ва экверин линиярни гила вири цIийибур я. Абур тамамвилелди дегишарнава. ЦIийи столовая кардик кутунва. Мектебдиз, цIийи турбаяр кутуналди ядни гъанва (икьван чIавалди хъвадай яд масанрай, ведройра аваз гъизвайди тир), чиркин ятар фидай канализацияни кардик кутунва. Мектебдин са корпусдал са мертеба мад хкажнава. Гила кьвед лагьай мертебада алава классар, методикадин кабинетар ахъайнава.

Шад мярекатдал вичин рахунра Ш.Шагьова вири муаллимриз пешекарвилин сувар тебрикна, Азербайжандай тир мугьманрин тIварунихъай чими келимаяр лагьана. Мектебдин директор Гуьлназ Самедовади лагьайтIа, кIватI хьанвайбуруз кьилиз акъуднавай кIвалахрикай куьрелди суьгьбетна. Школадин педколлективдин, аялрин ва абурун диде-бубайрин тIварунихъ Мегьрибан Алиевадиз ва Лейла Алиевадиз шегьердин 2000 йисан юбилейдихъ галаз алакъалу яз "мектебдиз кьвед лагьай уьмуьр гунай" чухсагъул малумарна. И лишанлу вакъиадин патахъай школадин дараматдин цлал мемориалдин кьул алкIурунини шагьидвалзава.

Шад мярекатдин сергьятра аваз мугьманриз кьуьлерикайни манийрикай ибарат тамашани къалурна, гуьгъуьнлай абур школадин дараматдиз килигна, адан цIийи материально-технический базадихъ галаз таниш хьана.

РИКIЕЛ ХКИН: Дербентдин 4-нумрадин юкьван школа 1926-йисуз эцигнай, адаз "Фабрикринни заводрин семилетка" лугьузвай. Алукьзавай 2016- йисуз кIелунин идаради вичин 90 йисан юбилей къейдда.

Уьмуьр аялриз бахшна

Алибуба ЭМИРСУЛТАНОВ

Муаллим лагьай тIвар чIехи ва паклу я. Муаллимдин кIвалахда кьилин везифайрик, чирвал гун хьиз, хъсан хесетрин халисан инсан тербияламишунни акатзава.

Усугъчайдин юкьван школада аялриз чирвал ва тербия гузвай математикадин муаллим **ЭФЕНДИЕВА Абидат Сейфединовна** аялрин, абурун диде-бубайрин патай еке гьуьрмет къазанмишнавайбурукай сад я.

Абидат муаллимди 1969-йисуз гьа винидихъ тIвар кьур школада вичин зегьметдин рехъ башламишна. Сифте йисара ам пионеррин дестедин кьиле авай. 1975-йисуз Абидат Сейфединовнадиз Ленинан тIварунихъ галай Вирисоюздин пионеррин тешкилатдин Советдин патай гьуьрметдин грамота ва значок пишкешна. Гьа са вахтунда ам ДГУ-дин математикадин факультетдик экечIна. Анаг акьалтIарай ада школада аялриз математикадай дерин чирвилер гуз хьана. 1998-йисуз Абидат муаллимдин зегьмет "Халкьдин образованидин отличник" лагьай лишандалди къейдна.

Абидат Сейфединовна са шумуд сеферда райондин ва чкадин советрин депутатвилени хкянай.

Гзаф йисарин гьакъисагъ зегьметдай 2005-йисуз Абидат Эфендиевадиз "Дагъустандин лайихлу муаллим" лагьай гьуьрметдин тIвар гана.

2007 ва 2012 - йисара А.Эфендиевадиз акьалтзавай несилдиз тербия ва чирвал гунин барадай хьанвай агалкьунрай РФ-дин образованидин ва илимдин министерстводин патай гьуьрметдин грамотаяр пишкешна.

Саки 50 йисан зегьметдин стаж авай Абидат Сейфединовнади жегьил муаллимриз насигьатар ва вичелай алакьдай куьмекар гузва. Ада тарс гузвай аялар чирвилерал мягькем ва гьар са кардал уьтквем я. Яргъал йисар, уьмуьрдин чIехи пай аялриз бахшнавай муаллимдиз гьар сада чухсагъул лугьузва.

Абидат муаллимди вичин вад аял хвена, тербия гана. Абуру вирида институтар акьалтIарнава. ЧIехи хва Рустам медицинадин илимрин кандидат я. Ада Москвада Н.Приорован тIварунихъ галай ЦИТО азарханада кIвалахзава.

Алай вахтунда Абидат Сейфединовна Усугъчайдин чкадин Советдин председателдин заместитель ва Докъузпара райондин общественный палатадин секретарь я.

2015-йисуз Абидат муаллим Докъузпара райондин агъсакъалрин Советдин председателвиле ва райсобранидин депутатвиле хкяна. Ам акьалтзавай несилдиз чирвилер ва тербия гуникай къерех хьанвач.

Дидедин пеше давамарзава

Замир МЕГЬАМЕДОВ, Вини СтIал

БАЛАМИРЗОЕВ Жабиран хизан муаллимрин хизан я лагьайтIа, ягъалмиш жедач. КIелна хтай жегьил муаллимдиз Цмуррин хуьруьн мектебда кIвалах теклифнай, сифте муаллим яз, гуьгъуьнлай директорвал авур Б.Жабир хайи хуьруьз, Вини СтIалдал хтана, вичин пеше давамарна. Гьайиф, кьве йис вилик ам вахтсуздаказ кечмиш хьана. Адан уьмуьрдин юлдаш **БАЛАМИРЗОЕВА Тамамата** чи мектебда лезги чIалани литературадин тарсар гуз яхцIур йисалай алатнава. Дидедилай чешне къачур адан кьве рушни - **Катринани Аминат** - хайи чIалан тарсарин муаллимар я. И пешедал рикI ацукьай кьве вахни чпин кьилин везифайрив ашкъигьевесдив эгечIзава. Алатай йисуз абурун хиве 11"а" ва 11"б" классрин руководителарвилин везифаяр тунай. Абуру мукьвал-мукьвал ачух тарсар, конкурсар, викторинаяр, шаиррин юбилеяр тухузва. Чи районда мектебрин арада тухвай олимпиадайра Амината тарс гайи аялри кIвенкIвечи чкаяр кьуна. Абуруз аялрин, абурун диде-бубайрин патай гьуьрмет ава. Чи мурад гележегда абурухъ мадни еке агалкьунар хьун я.

Муаллимар - вахар Катринани Аминат

Сувабдин демерин шагь

Эйзудин САЙДУМОВ,
Лезги писателрин Союздин член, шаир

ЧIагъанчи-манидар МУРАДОВ Рагьман Мегьамедшафидин хци ширин везиндалди лугьузвай манийриз за сифте телефондай яб ганай. Алатай асирдин 50-60-йисара хьайи чIагъанчи-манидар Рачаб Сафарован сесиниз ухшар ширин сес авай кас за гзафбурувай суракьайла, эхирни завай жагъуриз хьана. Ам цицIигьви, дяведин иштиракчи Мегьамедшафидин хва я.

Дяведай хтайла, Мегьамедшафиди чубан яз кIвалахна. Айишат диде гамар храдай устIар тир. Ада гамунихъ рикI алаз халкьдин манияр, "Индиядин руш" ва масабур лугьудай. Рагьманан буба Мегьамедшафиди далдамчи яз, къунши хуьрера сувабдин демер тешкилдай, ам музыкадал, кьуьлерал рикI алай кас тир. И хизанда 1955-йисан 10-майдиз Рагьман дуьньядиз атана.

ЧIехи стхади, кал маса гана, Бакудай чIагъан къачуна. Рагьмана вичи-вич чIагъан ягъиз вердишарна. Вири райондин школайрин килигунар хьайила, алакьунрай школада амаз пишкеш яз баян гана.

1972-йисуз Агъа СтIал-Къазмайрин школа куьтягьай Рагьман, культпросветучилищедиз геж хьун себеб яз, Махачкъалада автодорожный техникумдик экечIна. Анаг куьтягьна хтайла, сифте эцигунардай техник яз кIвалахна. Рагьман Мурадов алай вахтунда кьилин инженер я. Республикадин метлеб авай "Мамрач-Ташкапур", "Куркент-Сыртич" шегьреяр, гьакIни чкадин 148 км рекьер къайдадик квяз хьуник вичин лайихлу пайни кутазва.

Техникумда кIелзавайла, Р.Мурадов Новолак, Гуниб райониз концертар гваз фена. Алакьунар авай чIагъанчи-манидарди Москва, Краснодар, Красноярск, Ставрополь, Фрунзе шегьерра сувабдин демер тешкилна. Адаз а шегьерриз танишри теклифнай. Красноярск шегьердиз мугьман хьайила, Гьажибала тIвар алай са гададе адаз лагьанай: "Вахъай, Рагьман дах, Дагъустандин ни къвезва!" Красноярск шегьерда хьайи йикъара Рагьман гьар юкъуз са-са касди илифарзавай, дустаризни зверна, чпин кIвале сувабдин демер тешкилзавай.

Математикдин хцикай математик, инженердин хцикай инженер жедайвал, музыкадал рикI алай Мегьамедшафидин хцикайни къе тIвар-ван авай чIагъанчи-манидар, сувабдин демерин шагь хьанва. Ихьтин са агьвалатни рикIел хкиз кIанзава. Рагьметлу Сайдумов Абдулкъадираз Рагьман мугьман хьайила, артист ширин сесиналди лугьузвай манийрал гьейран хьана амукьнай. Адан вилерал шадвилин накъвар атанай.

Жегьил йисара Рагьмана "Рычал", "Чирагъ" группайрихъ галаз мехъеррал чIагъан яна. Ада Сулейман-Стальский районда жезвай мярекатра иштиракзава. Алакьунрай адаз пишкеш яз цлан сят, гьуьрметдин грамотаяр гана. Адаз хайи йикъариз талукь яз кьиле тухудай мярекатриз теклифзава. "Муьгьуьббатдин цIай" манидин гафарни музыка Рагьмананбур я. Гафарни музыка вичинбур тир манияр адахъ гзаф ава. Алай вахтунда рикI алаз ада халкьдин, Етим Эминан чIалариз кхьенвай манияр тамамарзава, ада чIагъандилай гьейри, далдам, чуьнгуьр, пианино, ямаха язава.

Ви дережа мадни гьуьндуьр, искусствадин рекье вахъ мадни еке агалкьунар хьурай, Рагьман стха!

Чин гьазурайди - Рагнеда РАМАЛДАНОВА

ГАЗЕТ КХЬИЗВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Замир МЕГЬАМЕДОВ

Чи шегьер

Экуьн кьиляй шагьвар къугъваз,
Вуч гуьзел я Дербент шегьер.
Лезги рушан къаматдиз хьиз,
Килигна тух жезвач вилер.

Кьуд патахъди хьанва гьяркьуь,
Чир жезамач къе ви къамат.
Ихьтин цIийи дегишвилихъ,
Дербент, зун вал я аламат.

Гьуьжетзаван на циферив?
Лап кьакьан я кIвал-дарамат.
Ата-бубайрин ядигар тир
Чи дамах Дербент - аманат.

Къвалав гвай хьиз гъвечIи стха,
Къунши хьанва Огни шегьер.
РикIихъ галай дамарар хьиз,
Хьанва, Дербент, цIийи рекьер.

Шумуд мугьман къвез,
кьабулдай
Мугьманрин макан я Дербент.
Шад мехъерар, сувар жедай
Межлисрин Ватан я Дербент.

Вагиф РАМАЗАНОВ

Хъсан жедай

Гьар таватдив квар жедай туш,
Гьар кIаниди яр жедай туш.

Хъсан жедай, гьар шагьвардихъ
Хъуьтуьл, чими гар галайтIа,
Ахъаяйла, ви дакIардихъ
РикIиз кIани яр галайтIа.

Хъсан жедай гьар таватдин
Къуьне цурун квар хьанайтIа,
Багъишдай за квез нубатдив,
Цуьквер алай тар хьанайтIа.

Хъсан жедай, гуьзел рушар,
Куь арада зи яр хьанайтIа,
АлтIушнавай ислягь къушар,
Квез гуз са гъаб твар хьанайтIа.

Хкаж жервал дагъдин кукIвал,
КIвачерик ви звар хьанайтIа.
Милайим хъвер алаз кIуфал,
Ярдин гъиле тар хьанайтIа.

Жегьил суса лаваш чраз,
Гьаятда са хьар хьанайтIа.
Къвалав куьрпе, цIамар кутаз,
Кьулун винел кIар хьанайтIа.

Кьуьзуь диде чхрад кьилихъ,
Чувалдани сар хьанайтIа.
Са куьнихъни тежез къаних,
Тарцел дигмиш нар хьанайтIа.

Назим СУЛТIАНАГЬМЕДОВ

Дербент шегьер

Мубарак хьуй ваз хайи югъ -
Кьве агъзур йис, Дербент шегьер.
Каспи гьуьлуьн къужахдаваз,
Аквазва вун гьакьван иер.

Нарын-къеледиз тамашиз,
Халкьар къвезва Дербентдиз.
Ви гьайбатни зур акурла,
Цак акъатда бедендиз.

Яракьар гваз атай душман
Кьабулнач на мугьмандиз.
Вун даях яз, чи аскерри
КIур ганай гьар душмандиз.

Хурудаллай къизилдин къаш,
Дербент - къеле аманат хьуй.
Гьар са миллет чи Дербентдин
Бахтавар, сагъ-саламат хьуй.

Майил ЭФЕНДИЕВ,
РФ-дин журналистрин Союздин член

Къаргъа ва амалдар сикI

(БАСНЯ)

Гатфар бере, тар-там чIагай,
Югъ хьанавай нисини.
Тарцин хилел къаргъа алай,
КIуфа аваз нисини.
Бирдан къаргъа уяхарна
СикIрен шуькIуь сесини.

СикI акурла тфенг гвай,
Къаргъадик кичI акатна.
Амалдарди викIегьдиз,
Тарцин тандив агатна:

- Ваз и чIаван хийир хьуй,
Салам гун заз адет я.
Ви кIуфавай ризкьи - ем,
Гьи уьлкведин нямет я?

Дегиш хьанва къанунар,
Ваз хабар ян, я къаргъа?
Яд уьлквейрин нисияр,
ТIуьн авунва къадагъа.

Ваз гьатнавай а къааб,
Машаллагь, вуч екеда!
Гьасилайди ятIа яраб
Диде-ватан уьлкведа?

Къаргъад сивяй жаваб яз,
“Ав” лагьай гаф акъатна.
Акваз-такваз нисид пад,
СикIрен вилик аватна.

- Аферин ваз къанунрал,
Амал идай къуш я вун.
ГьакI тирвиляй зи рикIиз
Кьадардилай хуш я вун.

СикIрен мурад-метлеб, дуст,
Нисидин дад акун тир.
Маса саймиш авачиз,
Амалдалди рахун тир.

Айгьамдалди шадвализ
ИкI кар туькIвей береда.
Кьил баштанна сикIре тадиз,
Чуьнуьхбандин жуьреда.

Аллагьяр АБДУЛГЬАЛИМОВ

Нурлу межлис

Дербентдин 2000 йис тамам хьайила…

Вун шад акун, дегишна дун,
Къадим шегьер Дербент я.
Къе алемда физва рахун,
Ви гьайбатдал чун бенд я.

Куьчеярни хьанва гегьенш,
Гатфар хьиз вун чIаганва.
Гьар са касдин чандава хвеш,
Ваз икрамиз атанвай.

Гагь вун яшлу, гагьни жегьил
Ава яшар дегишиз…
Эй, ариф, вун жемир сефил,
Хьухь жегьилвал багъишиз…

Къелени вуч такабур я!
Даим алай сенгердал.

ТупIалдиз хьиз, къаш абур я,
Абур гьизвай шегьердал.

Эхь, и къванер, эхь и цлар,
Дегь асиррин шагьид хьиз,
Эхнай вири: гужар, тIалар…
И пак чилин таъсиб хуьз.

Феталидин Туьтуьбике…
Лап асландин тегьерда,
Хвенай къеле, къвазна кьиле,
Хаин стха сергьятдал…

“Дар къапу я”, “Ракьун варар”,
Муьгьуьр алай асиррин...
Хвена, хуьзва багьа тIварар,
Гьар аямдин несилри.

Шумуд жуьре миллетди кваз
Рей гун патал алахънай.
Къарагънай халкь, зиллетдик квай,
Каспи гьуьл хьиз алахьнай…

Лезги чилин къугь таватар,
Гьар дередин безекар…
Алцумиз чпин къуватар,
Бягьсинава эркекар.

Пагьливанди лап са кIвачел,
Кьуьлерзава симинал.
Квасадини желбиз вичел,
Къатадзава литинал.

Туьхуьрайбур дявед цIаяр,
Нур гуз хурал медалар,
Теспягь чIугваз, язва ялар,
Хкиз рикIел кьегьалар…

Сувар ала Каспи гьуьлел,
Пайдахрава гимияр.
Чайкаярни элкъвез кьилел,
Саздава хупI манияр.

И межлисдик къе гур алай,
Шаксуз, рагьни шерик я.
Къуй алемдал хьуй нур алаз
Аллагьяран тебрикар…

Нариман КЪАРИБОВ

Дербент

Са пад я Жалгъан дагъдин тепеяр,
Са падни - Каспий гьуьлуьн лепеяр,
Тарихдал тагъай “лацу лекеяр”,
Пак макан - шегьер вун язва,
Дербент.

Ви винел шумуд душман атана,
Гагь бедбахтвал, гагь тIурфан
атана,
Гьар садаз уьтквемдиз на жаваб
гана,
Къагьриман шегьер вун язва,
Дербент.

Асиррин девлет, асиррин суьгьбет,
Ширин ципицIрин атирни шуьрбет,
Шумуд несилрин хуьз хьайи
гьуьрмет,
Чи виждан шегьер вун язва,
Дербент.

Къалп рикIеривай жедач вун аскIан,
Мурадар экуь я, зегьметар -
кьакьан,
Виридан дамах, чи уртах Ватан
Авадан шегьер вун язва, Дербент.

Мирзе ДАГЪУСТАНЛИ

Дербент

Шумуд асир къвез алатна ви чилел,
Гагь рагъ хьана, гагь тIурфанар
ви кьилел.
Нарын-къеле - Жалгъанд хурал,
тик синел,
Ам шагьид я ви тарихдин,
чи Дербент.

Эвер тавур атанай ваз “мугьманар”,
Чеб я лугьуз а ви чилин
лукьманар.
Кьабулначир чапхунчийрин
дуванар,
На тагъ ганай ви къилихдин,
чи Дербент.

Рехи Каспий къешенг я ви
къужахда,
Бахтлу уьмуьр физва гьар са
ужагъда.
Къадим шегьер чна валди
дамахда,
Ядигар я вун элликдин,
чи Дербент!..

Авач валай яшлу меркез
Кавказда,
А ваз шиир тунва Мирзед кагъазда.
Мягькем пару акъвазнава
къаразда,
Вахъ тахт ава лап лайихдин,
чи Дербент!

Дильмира АШУРБЕГОВА

Багъри шегьер

Дербент шегьер, ви тIвар кьуна
дамахдив,
ЭгечIзава зун шиирдин булахдив.
Вил вегьена килигайла вахтуниз,
Вун элкъвенва хандин къизил
тахтуниз.

Барабар я 5 агъзурдаз ви яшар.
Женнет-багъдиз хьанва мадни вун
ухшар,
Нарын-къеле такабурлу сенгер я,
Вун дуьньяда чешне хьанвай
шегьер я.

Таб туш валлагь, зи гафар я
керчекбур,
Куьчеярни хьанва ви лап
гуьрчегбур.
Хкаж хьанвай кьакьан цлар
къеледин,
Шагьидар я ви рехи тир бинедин.

Куьчеярни безетмишна цуьквериз,
Вуч дамах гва йифиз лампад
экверив!
Гьамишанда ачух я чаз варар ви,
Шад жезва зун акур чIавуз крар и.

Дербент шегьер чи виридан
тарих я!
Ам тарифдиз, пакдиз хуьниз
лайих я.
Дильмира вал, ви гьайбатдал
гьейран я,
Багъри шегьер, вун зи рикIиз
масан я.

Марият БАЛАБЕГОВА,
Санкт-Петербург

Дидедиз

Диде, диде, азиз диде,
Цава авай рагъ хьтин.
Вун арха я, даях я зи,
Кьакьан Шалбуз дагъ хьтин.

Лампад гузвай экуь нурар,
Ухшар я ви вилериз.

Зун темен гуз гьазур я къе
Вун къекъвезвай чилериз.

Ви гьунарар, ви зегьметар
Алатдач зи рикIелай.
Я “диде” гаф кими жедач
Ви баладин мецелай.

Йифиз

Экуь цавар мичIи жеда,
Чими гьава къайи жеда,
Кас авачиз ичIи жеда
Куьчеяр йифиз.

Тамун ничхир валарик ква,
Къушар кьакьан тарарик ква,
Дерин, ширин ахварик ква
Дереяр йифиз.

Жарият МЕГЬАМЕДОВА

Лезги рушар

Лезги рушар, дагъви рушар,
Гуьрчег я къамат.
Дагъвийриз хас лишанар я
Намусни гьейрат.

Ая дамах, рикIени тур
ЧIехи тир къастар!
Чешне къачу дидейрилай,
Хуьзвай лезги тIвар.

Вафалу хьухь пак адетриз,
Хьуй вири гьейран!
Париж, Лондон, Рим,
Вашингтон
Туш гьа куь ватан.

Куьн дагъвийрин балаяр я,
Такабурлу хьухь!
Чи бубайри, чи гадайри
Авурай квел фурс.

Лезги рушар, дагъви рушар,
Хуьх куьне сабур!
Куьн чи кIвалин, лезги чилин
Абур я, абур.

Камалдин ИЛЬЯСОВ

Кашанхуьр

Куьлег дагълар, мублагь чуьллер,
Дагъдал къугъваз, элкъвез
лекьер,
Квез тамашдай кIанда вилер,
Хайи ватан, зи Кашанхуьр.

АратI багъдай къачуз бегьер,
Гьар са булах шуьрбет-шекер,
Цуьквериви дигай чуьллер
Авадан хьуй ви, Кашанхуьр.

Абуземзем - Къулад булах,
Гатун юкъуз кIанда къвалахъ,
Рекьидалди ийиз дамах,
Гьазур я зун вал, Кашанхуьр.

Гьалалдин фу вилик гьидай,
Мугьмандиз чин-рикI ачухдай,
Кьуьзуь, чIехи, гъвечIид чидай,
Гьуьрмет авай, зи Кашанхуьр.

Гьинай я вун кьурла хабар,
Кьада ашкъи кваз за ви тIвар.
Ягъиз гьилер, гъиз ихтибар,
Зи хуьруьн тIвар я Кашанхуьр.

ХьайитIани зун яргъара,
Къекъвезва зи рикI дагълара,
Амма ава зи япара,
Хайи дидед ван, Кашанхуьр.

Шиир кхьиз, хуьр рикIеваз,
Эвледар,яр-дуст рикIеллаз,
Камалдина лап вижеваз
Ви тарифда, зи Кашанхуьр!

Владимир Путина тебрикна

ПАРАТХЭКВОНДО

Малум тирвал, са тIимил йикъар идалай вилик Сочида мумкинвилер сергьятламишнавай спортсменрин (ампутантрин ва колясочникрин) арада кьиле фейи Виридуьньядин къугъунра Россиядин хкянавай команда (196 спортсмендикай ибарат тир) медалрин зачётда (вири санлай 323 награда къазанмишуналди) 1-чкадиз лайихлу хьана. Шадвал кутазвайди мадни а кар я хьи, уьлкведин тIвар спортдин рекьяй гъуьндуьр дережадиз акъудуник чи республикадин спортсменрин еке пайни ква. И къугъунра дагъустанвийри 7 медаль къазанмишна. Абурун арада лезги руш-вичин ери-бине Дербент райондин Белиждай тир Севил АБДУЛОВАНИ авайдакай чна хабар ганай.

РД-дин физический культурадин ва спортдин министерстводин сайтда хабар ганвайвал, и йикъара Россиядин Федерациядин Президент В.Путина Виридуьньядин къугъунра гъалибвал къазанмишай Россиядин хкянавай командадин спортсменар кьабулна, абурун жергеда викIегь лезги тават **Севил АБДУЛОВАНИ**, дагъустанвийрикай гьакIни **Заира ИРАЗИЕВА** авай.

В.Путина спортсменар тебрикна, Сочидин Олимпиададин ва Паралимпиададин къугъунар кьиле фейи спортдин майданрал сад лагьай сефер яз кьабулай Виридуьньядин къугъунарни Россиядин хкянавай командади лап виниз тир дережаяр къазанмишуналди акьалтIарунилай разивал къалурна.

"Виридуьньядин къугъунрилай кьулухъ заз лап хуш я квехъ галаз гуьруьшмиш жез. Вуч лугьун? Куьне мад сеферда вири гьейранарна ва къазанмишай нетижайралди виридаз дериндай таъсирна. Спортдин министрди лагьайвал, куьне куь къаршидиз экъечIнавай спортсменриз мугьманпересвал къалурнач. Россиядин спортсменри Сочида кьиле фейи акъажунра хъсан нетижаяр ва цIийи къугъунриз виниз тир гьазурвал аваз эгечIнавайди къалурна. Куьне тамашачийриз ва трибунайра ацукьнавай мугьманриз гъалибвилин рикIелай тефидай декьикьаяр багъишна. Гьелбетда, инсандин мумкинвилерихъ, дугъриданни, сергьятар авачирди, къастунал кIевивал авуни, рикIе экуь мурадар хьуни аламатар арадал гьидайди субутна", - къейдна вичин рахунра уьлкведин Президентди.

Дагъустандай тир паратхэквондистриз агалкьун РФ-дин спортдин министр **Виталий МУТКОДИНИ** тебрикна.

Къейд авун лазим я хьи, С.Абдулова ва З.Иразиева чпин заланвилин категорийра Россиядин хкянавай командадин башчияр я. Абуру лап кесерлу турнирра чпин устадвал ва алакьунар къалуриз сад лагьай йис туш.

* * *

8-октябрдиз Махачкъаладин аэропортуна С.Абдулова ва З.Иразиева РД-дин физический культурадин ва спортдин министерстводин, гьакIни Махачкъаладин ва Къарабудахкент райондин (З.Иразиева и райондай я) спорткомитетрин векилри, спортсменрин багъарийри, ярар-дустари къаршиламишна.

"Дагъустан" гъалиб хьана

ВОЛЕЙБОЛ

Чи республикадин "Дагъустан" тIвар алай волейболдин команда Вирироссиядин "Дуствилин Кубок" турнирдин гъалибчи хьана. Расул Гьамзатован экуь къаматдиз бахшнавай акъажунар алай йисан 9, 10 ва 11-октябрдиз Каспийскда Али Алиеван тIварунихъ галай Спортдин дворецда кьиле фена. И акъажунра "Ярославич" (Ярославль), "Грозный" (Грозный), "Трансгаз Ставрополь" (Георгиевск) командайрини иштиракна. Чи командади Кубок патал акъажунрин сергьятра аваз 3 къугъун кьиле тухвана, вирибурани гъалибвал къазанмишна.

Турнир "Дагъустан" команда патал сезондин вилик квайди тир. ИкI, Россиядин чемпионатдин кьилин "А" лигадин сад лагьай тур чи команда патал 24 ва 25-октябрдиз гатIумда, чи командади Грозный шегьерда гьа ихьтин тIвар алай командадихъ галаз вичин устадвал къалурда.

2003-йисуз (а чIавуз республикадин дережадин турнир) халкьдин шаир Расул Гьамзатован 80 йисан юбилейдиз талукьарнай. Адалай кьулухъ алатай йисарани и турнир шаирдин экуь къаматдиз бахшнай. 2013-йисалай лагьайтIа, "Дуствилин кубок" Вирироссиядин турнирдин дережада аваз кьиле тухуз эгечIна.

Къейд авун лазим я хьи, мукьвара Каспийскда кьиле фейи акъажунриз тамашиз атанвайбурун жергеда Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатиповни авай. Ада турнирдин иштиракчийрин ва волейболдал рикI алай вири ксарин тIварцIихъ хуш келимаяр лагьана, "Дуствилин кубок" арадал атунин сифтегьан камар рикIел хкана.

- Чна сад лагьай сеферда и турнир кьиле тухвайла, гзафбуру "Расул Гьамзатован волейболдихъ галаз вуч алакъа ава?" - лугьуз хабар кьунай. Шаирди вичиз волейбол хуш тирди ва школадин командадик квез къугъвайди къейднай. Хунзаха жегьил гада волейбол къугъун тавуна жедай кар туш.

Расул Гьамзатов Дагъустандин ва Россиядин руьгьдин чешме я. И касди, диде-бубадикай, дишегьлийрикай, Ватандикай гзаф лагьанва. Расул Гьамзатовичаз уьмуьр гзаф кIандай. Адан 90 йисан юбилейдиз талукьарна Москвада памятник ачухнай. И мярекатда уьлкведин Президент Владимир Путинани иштиракуни Расул Гьамзатован юбилей умуми Россиядинди тирди къейдзава. Чи уьлкведин Кьилиз Расул Гьамзатов мукьувай чидай, адакай Владимир Владимировича гзаф хъсан гафар лагьанай, - алава хъувуна Р.Абдулатипова.

Эхиримжи йисара Дагъустан яшайишдинни экономикадин рекьяй вилик финикай рахадайла, и рекье къазанмишнавай агалкьунри Дагъустандин волейболдани хъсан патахъ дегишвилер тунвайди къейдна регионди Кьили.

- Дагъустандин волейболдин тарихда чи пешекарвилин команда сад лагьай сефер яз Россиядин чемпионатдин кьилин "А" лигадиз акъатна. И команда гьич са затIни алачир чкадал арадал гъайиди я. "Гъалибвилин кубок" къазанмишун патал акъажунрани "Дагъустан" командади вич лап хъсан терефдихъай къалурна. Чи волейболистривай Европадин чемпионатдин клубрин арада виридалайни хъсанди тир командадин винел гъалибвал къазанмишиз алакьна. Чун Суперлигада уьлкведин чемпионвилин тIвар алай Казандин "Зенит" команда вичин майдандал кьулухъ тунизни мукьва тир. Дагъустандин волейболдин командадихъ мадни еке агалкьунар хьун алхишзава. Чаз вич себеб яз Расул Гьамзатов рикIел хкизвай турнирдин вири командайрихъни хъсан нетижаяр хьана кIанзава, - лагьана Дагъустандин Кьили.

Турнирдин иштиракчийрин тIварцIихъ Дагъустандин писателрин Союздин председатель Мегьамед Агьмедова ва шаирдин руш Салигьат Гьамзатовани хуш келимаяр лагьана.

Мярекатдал Дагъустандин волейболдин ветеранрин команда тебрикун кьиле фена. ЦIи абуру Россиядин чемпионвилин тIвар къазанмишна ва уьлкведин кубокдин сагьибар хьана. Республикадин Кьили Дагъустандин волейболист, Россиядин жаванрин хкянавай командадик квез дуьньядин чемпионвилин тIварцIиз лайихлу хьанвай Денис Богданаз агалкьун тебрикна. Пишкеш яз, адав автомашиндин куьлегар вахкана.

Каспийскда спортдин акъажунар

САМБО

Алатай гьафтедин ял ядай йикъара Каспийскда, Али Алиеван тIварунихъ галай Спортдин дворецда, 1996 ва 19997-йисара ханвай жаванрин арада самбодай Дагъустандин кIвенкIвечивал къазанмишун патал акъажунар кьиле фена. Ана заланвилин 10 категориядай 150-дав агакьна спортсменри чпин устадвал къалурна. Акъажунрин кьилин судья Россиядин лайихлу тренер Зайнулав Гьасанханов тир.

Алай йисуз Дагъустандин самбодин федерацияди 15 йисан юбилей къейдзава. Республикадин кIвенкIвечивал патал акъажунар ачухуниз талукьарнавай шад мярекатдал Россиядин лайихлу тренер, самбодай махсус ДЮСШ-дин директор Газимегьамед Агьмедова алатнавай йисара чемпионрин еке са десте гьазурайди къейд авунихъ галаз санал, Дагъустандин самбодин федерациядин президент, РД-да "Сумма" дестедин векилвилин идарадин директор Хучбар Хучбароваз республикада спорт вилик тухуниз зурба фикир гунай, спортсменриз ва тренерриз лазим тир вири шартIар тешкилунай чухсагъул малумарна.

Къейд авун лазим я хьи, тамам кьве юкъуз Каспийскдин спортдин имарат тамашачийрив ацIанвай, къизгъин бягьсерин нетижада 1-чкадиз Махачкъаладин школадин самбистар лайихлу хьана. Кьвед лагьай чка Каспийскдин, пуд лагьай чкани Къарабудахкентдин спортсменри кьуна.

Гъалибвал къазанмишай спортсменрив къазанмишнавай наградаяр РД-дин самбодин федерацияди тайинарнавай рикIел аламукьдай кубокар, гьакIни Дагъустандин физический культурадин ва спортдин министерстводин медалар ва талукь тир дережайрин дипломар шад гьалара вахкана.

Дагъустандин кIвенкIвечивал патал акъажунрин нетижайриз килигна республикадин тренерри алай йисан декабрдин вацра Нальчикда кьиле фидай СКФО-дин кIвенкIвечивал патал акъажунра иштиракдай команда гьазурда.

* * *

2017-йисуз самбодай дуьньядин чемпионат Сочида кьиле фида.

Самбодай международный федерациядин Президент (FIAS) **Василий ШЕСТАКОВА** хабар гайивал, ихьтин къарар Ригада кьиле фейи федерациядин исполкомдин заседанидал кьабулна.

"Заз шадвилелди квез хабар гуз кIанзава: 2017-йисуз самбодай дуьньядин чемпионат 2014-йисуз Россияди вини дережада аваз тешкилай ва кьиле тухвай Олимпиададин къугъунрин меркез Сочида кьиле тухун планламишнава. Олимпиададин хизандик акатунин мураддалди еке чалишмишвилер ийизвай самбо патал йисан кьилин акъажунар Сочида тухун гьуьрметдиз лайихлу ва лишанлу вакъиа я", - къейдна вичин рахунра В.Шестакова. Идакай ТАСС-ди хабар гузва.

РИКIЕЛ ХКИН: алай йисуз самбодай дуьньядин чемпионат Мароккодин Касабланка шегьерда кьиле фида. Акъажунар 13-ноябрдиз башламишда.

Чина авай макъалаяр гьазурайди - Рагнеда РАМАЛДАНОВА

понедельник, 19 октября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:30 Местное время Вести Дагестан
18.20 Парус надежды
18.45 Сказки моего детства. М Ахмедова
19.00 «Акценты»
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Итоги
07.30 Мультфильм
08.00 Х/ф «Великий воин Албании Скандербег»
10.30 «Главная тема» с Алексеем Казаком
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 «Vivat, Academia!» **13.50** «Наедине с поэтом» Магомед Гамидов
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Х/ф «Дубровский»
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05.ru» в прямом эфире
17.40 «История Дагестана в лицах» Хасайхан Уцмиев
18.25 Мультфильм
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Педагогическое сопровождение»
20.40 Мультфильм
20.50 «Собеседник» Генрих Юшкявичус»
21.10 В/ф «Абдулнасир Дибиров. Возвращение в Тукита»
21.45 «Промпрогресс...»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 «Спорт на канале»
23.40 Д/ф «Остров»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»
01.35 Т/с «Скорая помощь»
02.25 «Педагогическое сопровождение»
02.45 Х/ф «Как украсть миллион»
04.45 В/ф «Абдулнасир Дибиров. Возвращение в Тукита»
05.10 «Промпрогресс...»
05.40 Х/ф «Дубровский»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 "Новости".
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 "Новости".
12.15 "Сегодня вечером".
14.25 "Время покажет".
15.00 "Новости".
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние "Новости".
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят".
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Паук".
23.30 "Вечерний Ургант".
0.00 Познер.
1.00 Ночные "Новости".
1.15 Т/с "Код 100". (18+).
3.00 "Новости".
3.05 Х/ф "Гарфилд".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.35 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Склифосовский".
17.00 "Вести".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Год в Тоскане".
23.50 "Честный детектив".
0.45 "Елисеевский". Казнить. Нельзя помиловать". "Следственный эксперимент. Мыслить как убийца".
2.20 Т/с "Человек-приманка"
4.10 "Комната смеха".

НТВ

5.00 Т/с "Адвокат".
6.00 "НТВ утром".
7.10,8.05 Т/с "Возвращение Мухтара"
8.00 "Сегодня".
9.00 "Утро с Юлией Высоцкой". (12+).
11.15 Т/с "Лесник".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Литейный".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Литейный".
18.00 "Говорим и показываем"
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Дельта. Продолжение".
23.30 "Анатомия дня".
0.10 Т/с "Дельта".
2.05 "Спето в СССР". (12+).
3.05 Т/с "Преступление будет раскрыто".

ДОМАШНИЙ

6.30 Т/с "Альф".
7.30 Одна за всех.
7.50 По делам несовершеннолетних.
9.50 Давай разведемся!
10.50 Д/ф
13.00 Сдается! С ремонтом
14.00 Т/с "Вера, надежда, любовь".
15.50 Комедия "Испытательный срок".
17.50 Одна за всех.
18.05 Т/с "Не родись красивой".
19.00 Т/с "Брак по завещанию. Возвращение Сандры".
21.00 Т/с "Запретная любовь"
23.00 Рублево-Бирюлево.
0.00 Одна за всех.
0.30 Мелодрама "Осенняя мелодия любви".
2.25 Киноповесть "Коллеги".
4.20 Д/с "Звездные истории"
5.20 Одна за всех.
5.30 Домашняя кухня.

КУЛЬТУРА

7.00 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Т/с "Сага о Форсайтах". "Портрет"
12.10 "Линия жизни". Олег Анофриев.
13.05 Д/ф "
13.25 Х/ф "Старец Паисий и я, стоящий вверх ногами".
14.50 Д/ф "Лукас Кранах старший".
15.00 "Новости культуры".
15.10 Х/ф "Сочинение ко Дню Победы".
16.55 Д/ф
17.50 "Мастера фортепианного искусства". Ланг Ланг
18.40 Д/ф "Эрнест Резерфорд"
18.50 "Бунин"
19.15 "Спокойной ночи, малыши!"
19.30 "Новости культуры".
19.45 "Главная роль".
20.05 "Сати. Нескучная классика..." с Туганом Сохиевым и Артемом Варгафтиком.
20.45 "Правила жизни".
21.15 "Тем временем".
22.00 Т/с "Сага о Форсайтах". "Портрет"
22.50 Д/ф "Лукас Кранах старший".
23.00 "Исторические путешествия Ивана Толстого". "Книги с ключом. Лже-записки о лже-Пушкине".
23.30 "Новости культуры".
23.45 "Худсовет".
23.50 Д/ф
0.35 "Кинескоп" с П. Шепотинником. Международный кинофестиваль в Сан-Себастьяне.

вторник, 20 октября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания Даймохк» на (чеченском языке)
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:30 Местное время Вести Дагестан
18.20 Дорожный патруль
18.35 Наш вернисаж. «Дагестанский аул»
18.55 Край предков
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «М. Р. Капнист. Трагедии»
09.20 Х/ф «Как украсть миллион»
11.40 «Собеседник» Генрих Юшкявичус»
11.55 В/ф «Абдулнасир Дибиров. Возвращение в Тукита»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Педагогическое сопровождение»
13.25 «Спорт на канале»
13.45 «Промпрогресс...»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Х/ф «Василиса Прекрасная»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Живет такой парень»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Бизнес Дагестана»
21.00 «Мастер спорта»
21.20 Фестиваль журналистов «Вся Россия -2015»
21.55 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Д/ф «Сильные духом»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
01.35 Т/с «Скорая помощь»
02.25 Фестиваль журналистов «Вся Россия -2015» Часть 2
02.55 «Мастер спорта»
03.10 Х/ф «Лимонадный Джо»
04.50 «Правовое поле»
05.20 Х/ф «Живет такой парень»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 "Новости".
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 "Новости".
12.15 Т/с "Паук".
14.25 "Время покажет".
15.00 "Новости".
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние "Новости".
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят".
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Паук".
23.40 "Вечерний Ургант".
0.15 Ночные "Новости".
0.30 "Структура момента".
1.35 Х/ф "С девяти до пяти".
3.00 "Новости".
3.05 Х/ф "С девяти до пяти".
3.45 Т/с "Вегас".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00,11.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.35,14.30 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00,17.00 "Вести".
14.50 "Вести. Дежурная часть"
15.00 Т/с "Склифосовский".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Год в Тоскане".
22.55 "Вести".doc.
0.35 "Русский ум и тайны мироздания". "За гранью. Синтетическая жизнь".
2.05 Т/с "Человек-приманка"
3.55 "Комната смеха".

НТВ

6.00 "НТВ утром".
7.10,8.05 Т/с "Возвращение Мухтара"
8.00 "Сегодня".
9.00 "Утро с Юлией Высоцкой". (12+).
10.00 "Сегодня".
10.20 "Лолита".
11.15 Т/с "Лесник".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Литейный".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Литейный".
18.00 "Говорим и показываем"
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Дельта. Продолжение".
21.30 Футбол. Лига чемпионов УЕФА. Зенит (Россия) - Лион (Франция).
23.40 "Анатомия дня".
0.05 Т/с "Дельта".

ДОМАШНИЙ

6.30 Т/с "Альф".
7.30 Одна за всех.
7.50 По делам несовершеннолетних.
9.50 Давай разведемся!
10.50 Д/ф "Понять. Простить"
12.00 Д/с "Эффект Матроны"
13.00 Сдается! С ремонтом
14.00 Т/с "Вера, надежда, любовь"
15.50 Т/с "Запретная любовь"
17.50 Одна за всех.
18.05 Т/с "Не родись красивой"
19.00 Т/с "Брак по завещанию. Возвращение Сандры".
21.00 Т/с "Запретная любовь"
23.00 Рублево-Бирюлево.
0.00 Одна за всех.
0.30 Мелодрама "Осенняя мелодия любви".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Т/с "Сага о Форсайтах". "Лебединая песня"
12.15 Д/ф "Вологодские мотивы".
12.25 "Эрмитаж".
12.50 "Правила жизни".
13.20 Х/ф "Не самый удачный день".
14.50 Д/ф "Тихо Браге".
15.00 "Новости культуры".
15.10 Д/ф "Георгий Семенов. Знак вечности".
15.50 "Кинескоп" с П. Шепотинником. Международный кинофестиваль в Сан-Себастьяне.
16.30 "Сати. Нескучная классика..." с Т.Сохиевым и А.Варгафтиком
17.10 Д/ф
17.50 "Мастера фортепианного искусства". Элисо Вирсаладзе.
18.50 "Бунин"
19.15 "Спокойной ночи, малыши!"
19.30 "Новости культуры".
19.45 "Главная роль".
20.05 "Искусственный отбор"
20.45 "Правила жизни".
21.15 "Игра в бисер" с И. Волгиным. "А. Дюма. "Граф Монте-Кристо".
22.00 Т/с "Сага о Форсайтах". "Лебединая песня"
23.00 "Исторические путешествия Ивана Толстого". "Книги с ключом. Двойник Мартына".
23.30 "Новости культуры".
23.45 "Худсовет".
23.50 Х/ф "Не самый удачный день".
1.20 А. Хачатурян. Концерт для фортепиано с оркестром. Солист Т. Алиханов.

среда, 21 октября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Даргала-анкьи»
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:30 Местное время Вести Дагестан
18.20 «Мы»- репортаж с детских соревнований в Анапе
18.45 Большая жизнь маленького Балхара
19.05 Победа в Казани. Документальный фильм «Звуки в религии»
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «Сердца, отданные детям»
09.20 Х/ф «Топкапи»
11.50 «Бизнес Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Фестиваль журналистов «Вся Россия -2015»
13.30 «Мастер спорта»
13.50 «Правовое поле»
14.30 Время новостей Дагестан
14.55 Х/ф «Ашик-Кериб»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 В/ф «Разгром Надир-Шаха»
18.00 «Вдохновение» в прямом эфире
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду» А. Кибовский
21.00 «Гонг»
21.30 «Жилой мир»
21.50 Проект «Цена жизни»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 «Аутодафе»
00.10 Д/ф «Социальные сети. Матрица»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
01.35 Т/с «Скорая помощь»
02.25 В/ф «Разгром Надир-Шаха»
03.10 «Жилой мир»
03.35 Х/ф «Джентльмены предпочитают блондинок»
05.05 Проект «Цена жизни»
05.35 Х/ф «Ашик-Кериб»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 "Новости".
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 "Новости".
12.15 Т/с "Паук".
14.25 "Время покажет".
15.00 "Новости".
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние "Новости".
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят".
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Паук".
23.40 "Вечерний Ургант".
0.15 Ночные "Новости".
0.30 "Политика".
1.35 Х/ф "Мой кусок пирога"
3.00 "Новости".
3.05 Х/ф "Мой кусок пирога"
3.40 Т/с "Вегас".
4.30 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00,11.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.35 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Склифосовский".
17.00 "Вести".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Год в Тоскане".
22.55 Д/ф "Никита Михалков"
0.15 Х/ф "Родня".
2.15 Т/с "Человек-приманка"
4.10 "Комната смеха".

НТВ

Профилактика.
10.00 "Сегодня".
10.20 "Лолита".
11.15 Т/с "Лесник".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Литейный".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Литейный".
18.00 "Говорим и показываем".
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Дельта. Продолжение".
21.30 Футбол. ЦСКА (Россия) - Манчестер Юнайтед (Англия).
23.40 "Анатомия дня".
0.05 Т/с "Дельта".
2.05 Лига чемпионов УЕФА. Обзор.
2.35 "Главная дорога".
3.15 Т/с "Преступление будет раскрыто".

ДОМАШНИЙ

6.30 Т/с "Альф".
7.30 Одна за всех.
8.00 По делам несовершеннолетних.
10.00 Давай разведемся!
10.50 Д/ф "Понять. Простить".
12.00 Д/с "Эффект Матроны"
13.00 Сдается! С ремонтом
14.00 Т/с "Вера, надежда, любовь".
15.50 Т/с "Запретная любовь"
17.50 Одна за всех.
18.05 Т/с "Не родись красивой"
19.00 Т/с "Брак по завещанию. Возвращение Сандры".
21.00 Т/с "Запретная любовь"
23.00 Рублево-Бирюлево.
0.00 Одна за всех.
0.30 Мелодрама "В моей смерти прошу винить Клаву К".
2.00 Мелодрама "Сделка".
4.45 Д/с "Звездные истории"
5.45 Тайны еды.
6.00 Домашняя кухня.

КУЛЬТУРА

Профилактика.
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Пока плывут облака" .(США).
12.25 "Красуйся, град Петров!" Павловский дворец.
12.50 Х/ф "Урга. Территория любви".
14.40 Д/ф
15.00 "Новости культуры".
15.10 Х/ф "Африканыч".
16.15 Д/ф "Собор в Ахене. Символ религиозно-светской власти".
16.30 "Искусственный отбор".
17.10 "Больше, чем любовь". Александр Ханжонков и Вера Попова.
17.50 "Мастера фортепианного искусства". Денис Мацуев.
18.50 "Бунин"
19.15 "Спокойной ночи, малыши!"
19.30 "Новости культуры".
19.45 "Главная роль".
20.05 "Абсолютный слух".
20.45 "Правила жизни".
21.15 "Власть факта". "Точные науки: в поисках истории".
22.00 "Линия жизни".
23.00 "Исторические путешествия Ивана Толстого". "Книги с ключом. Гамлет на обложке".

четверг, 22 октября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Лалаан» (на рутульском языке)
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:30 Местное время .Вести Дагестан
18.20 Итоги интерконтинентального кубка по вольной борьбе.г Хасавюрт
18.55 Рассказывают полотна. Арсен Кардашов
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/ф «Загадка Сарыкума»
09.20 Х/ф «Незнакомцы в поезде»
11.30 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «На виду» А. Кибовский
13.30 «Жилой мир»
13.50 Проект «Цена жизни»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 «Гонг»
15.20 «Память поколений» Гусейн Рабаданов
16.00 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Кето и Котэ»
18.30 Обзор газеты «Хlакъикьат»
18.45 Передача на аварском языке
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду. Спорт»
21.05 «Вернисаж» Выставка «Мой аул»
21.45 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
21.55 «Агросекторо»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Д/ф «Они живут рядом с нами»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на аварском языке
01.35 Т/с «Служба расследований»
02.25 «Агросекторо»
02.50 Х/ф «Азарт удачи»
04.55 «Вернисаж» Выставка «Мой аул»
05.25 Х/ф «Кето и Котэ»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 "Новости".
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 "Новости".
12.15 Т/с "Паук".
14.25 "Время покажет".
15.00 "Новости".
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние "Новости".
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят".
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Паук".
23.40 "Вечерний Ургант".
0.15 Ночные "Новости".
0.30 "Пространство жизни Бориса Эйфмана".
1.35 Х/ф "Пустоголовые".
3.00 "Новости".
3.05 Х/ф "Пустоголовые".
3.25 Т/с "Вегас".
4.15 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00,11.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.35 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть"
15.00 Т/с "Склифосовский".
17.00 "Вести".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Год в Тоскане".
22.55 "Поединок".
0.35 "Сердечные тайны. Евгений Чазов".
2.30 Т/с "Человек-приманка"
3.30 "Комната смеха".
4.45 "Вести. Дежурная часть".

НТВ

5.00 Т/с "Адвокат".
6.00 "НТВ утром".
7.10,8.05 Т/с "Возвращение Мухтара".
8.00,10.00, "Сегодня".
9.00 "Утро с Юлией Высоцкой". (12+).
10.20 "Лолита".
11.15 Т/с "Лесник".
13.00,16.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Литейный".
16.20 Т/с "Литейный".
18.00 "Говорим и показываем".
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Дельта. Продолжение".
21.25 "Анатомия дня".
21.50 Футбол. Лига Европы УЕФА. Ливерпуль (Англия) - Рубин (Россия).
0.00 Т/с "Дельта".
1.55 Лига Европы УЕФА. Обзор.
2.25 "Дикий мир".
3.05 Т/с "Преступление будет раскрыто".

ДОМАШНИЙ

6.30 Т/с "Альф".
7.30 Одна за всех.
7.50 По делам несовершеннолетних.
9.50 Давай разведемся!
10.50 Д/ф
13.00 Сдается! С ремонтом
14.00 Т/с "Вера, надежда, любовь".
15.50 Т/с "Запретная любовь"
17.50 Одна за всех.
18.05 Т/с "Не родись красивой"
19.00 Т/с "Брак по завещанию. Возвращение Сандры".
21.00 Т/с "Запретная любовь"
23.00 Рублево-Бирюлево.
0.00 Одна за всех.
0.30 Комедия "Доброе утро"
2.15 Мелодрама "Сделка".
5.00 Д/с "Звездные истории"
6.00 Домашняя кухня.

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Пока плывут облака" .(США).
12.25 "Россия, любовь моя!" "Поморы. Сейгод и навсегда".
12.50 "Правила жизни".
13.20 Х/ф "Без свидетелей".
14.50 Д/ф "Эзоп".
15.00 "Новости культуры".
15.10 Телеспектакль "Плотницкие рассказы".
16.30 "Абсолютный слух".
17.10 Д/ф "Р. Зелинская-Платэ. Время отражается в лицах людей..."
17.50 "Мастера фортепианного искусства". Даниэль Баренбойм.
18.40 Д/ф "Герард Меркатор"
18.50 "Бунин"
19.15 "Спокойной ночи, малыши!"
19.30 "Новости культуры".
19.45 "Главная роль".
20.05 "Черные дыры. Белые пятна".
20.45 "Правила жизни".
21.15 "Культурная революция".
22.00 "Те, с которыми я..." "Леонид Калашников. Кинооператор".

пятница, 23 октября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:30 Местное время Вести Дагестан
18.20 Мир вашему дому
18.40 Достучатся до звезд
19:35 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Паданги ГIамалги заманги»
08.00 Обзор газеты «ХIакъикъат»
08.10 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Азарт удачи»
11.10 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
11.20 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Агросектор»
13.25 «Вернисаж» Выставка «Мой аул»
13.50 «На виду. Спорт»
14.30,16.30 Время новостей Дагестана
14.55 Х/ф «Деревенский детектив»
16.50 Концерт «Россия – Родина моя»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Здоровье» в прямом эфире
21.00 Пятничная проповедь. Трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
21.40 Студия «Страна гор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Д/ф «Секреты Лака Страдивари»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»
01.35 Т/с «Служба расследований»
02.25 Х/ф «Подвиги Геракла. Голиаф и дракон»
03.45 Концерт «Россия – Родина моя»
05.25 Х/ф «Деревенский детектив»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 "Новости".
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 "Новости".
12.15 Т/с "Паук".
14.25 "Время покажет".
15.00 "Новости".
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Жди меня".
18.00 Вечерние "Новости".
18.45 "Человек и закон с А. Пимановым".
19.50 Телеигра "Поле чудес"
21.00 "Время".
21.30 "Голос". (12+).
23.40 "Вечерний Ургант".
0.35 "Фарго".
1.40 Х/ф "Перед зимой".
3.35 Т/с "Вегас".
4.25 "Модный приговор".
5.30 "Наедине со всеми".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.35 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Склифосовский".
17.00 "Вести".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
21.00 Т/с "Год в Тоскане".
23.50 Творческий вечер Никиты Михалкова и Эдуарда Артемьева "Территория любви".
2.20 Т/с "Человек-приманка"
3.20 "Горячая десятка".
4.25 "Комната смеха".

НТВ

5.00 Т/с "Адвокат".
6.00 "НТВ утром".
7.10 Т/с "Возвращение Мухтара".
8.00 "Сегодня".
8.05 Т/с "Возвращение Мухтара".
9.00 "Утро с Юлией Высоцкой". (12+).
10.00 "Сегодня".
10.20 "Лолита".
11.15 Т/с "Лесник".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Литейный".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Литейный".
18.00 "Говорим и показываем".
19.00 "Сегодня".
19.40 "Большинство".
20.50 Т/с "Дельта".
0.45 Х/ф "Родственник".
2.40 "Дачный ответ".
3.45 Т/с "Преступление будет раскрыто".

ДОМАШНИЙ

6.30 Т/с "Альф".
7.30 Одна за всех.
7.55 Д/с "Звездная жизнь".
9.55 Мелодрама "Виктория".
18.00 Одна за всех.
18.05 Т/с "Не родись красивой".
19.00 Мелодрама "Белые розы надежды". (Украина).
22.35 Д/с "Звездная жизнь".
23.35 Одна за всех.
0.30 Комедия "Любовь с первого вздоха".
2.30 Мелодрама "Сделка".
4.20 Д/с "Звездные истории".
5.20 Одна за всех.
5.30 Домашняя кухня.

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.20 Х/ф "Убийцы выходят на дорогу".
11.30 Д/ф "Ядерная любовь".
12.25 "Письма из провинции". Бийск (Алтайский край).
12.50 "Правила жизни".
13.25 Х/ф "Дорога на Бали".
15.00 "Новости культуры".
15.10 Д/ф "Раздумья на Родине".
15.40 "Черные дыры. Белые пятна".
16.20 "Звучание жизни".
17.00 Д/ф "Гавр. Поэзия Бетона".
17.15 "Билет в Большой".
18.00 Х/ф "Двенадцатая ночь".
19.30 "Новости культуры".
19.45 "Смехоностальгия".
20.15 "Искатели". "Пропавшая крепость".
21.00 Х/ф "Табор уходит в небо".
22.35 "Линия жизни". Юрий Энтин.
23.30 "Новости культуры".
23.45 "Худсовет".
23.50 Х/ф "Дом ветра".
1.40 Д/ф "Беллинцона. Ворота в Италию".
1.55 "Искатели". "Пропавшая крепость".
2.40 Д/ф "Цехе Цольферайн. Искусство и уголь".

суббота, 24 октября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08:20 Реклама
08.25 Вечер в четыре руки . Марина Каминкер , Зарифа Абдуллаева . Фортепиано
08.55 Наболевший вопрос
11:10 Местное время Вести Дагестан
14:20 Местное время Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»
08.00 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 «Здоровье»
09.30 Студия «Страна гор»
10.10 Х/ф «Кубачинская свадьба»
10.45 «Вдохновение»
11.20 «Мой малыш» в прямом эфире
12.00 Концерт ансамбля «Лезгинка»
13.50 Х/ф «12 месяцев»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Vivat, Academia!»
17.50 Д/ф «Дым и пламень»
18.15 «Здравствуй, мир»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19.30 Время новостей Дагестана
19.55 «Чистое сердце»
20.10 «Inter-диалог»
20.40 Концерт «Музыкальный майдан»
21.20 «Молодежный микс»
21.45 Брейн-ринг «Дербент 2000»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Х/ф «Акваланги на дне»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
01.35 «Мой малыш»
02.05 «Vivat, Academia!»
02.55 Х/ф «Две ночи с Клеопатрой»
04.15 «Молодежный микс»
04.35 Х/ф «12 месяцев»

ПЕРВЫЙ

6.00 "Новости".
6.10 "Наедине со всеми".
6.30 Х/ф "Я шагаю по Москве".
8.00 "Играй, гармонь любимая!"
8.45 М/с "Смешарики. Новые приключения".
9.00 "Умницы и умники". (12+).
9.45 "Слово пастыря".
10.00 "Новости".
10.15 "Смак". (12+).
10.55 "Никита Михалков. Чужой среди своих". (12+).
12.00 "Новости".
12.10 Х/ф "Жестокий романс". (12+).
15.00 "Голос". (12+).
17.10 "Следствие покажет".
18.00 Вечерние "Новости".
18.10 "Кто хочет стать миллионером?"
19.00 "Вместе с дельфинами".
21.00 "Время".
21.20 "Сегодня вечером".
23.00 "Что? Где? Когда?"
0.15 Х/ф "Неоконченная пьеса для механического пианино". (12+).
2.15 Х/ф "Безумное свидание"
4.00 "Модный приговор".

РОССИЯ 1

4.50 Комедия "Нежданно-негаданно".
6.35 "Сельское утро".
7.05 "Диалоги о животных".
8.00 "Вести".
8.10 "Местное время. Вести - Москва".
8.20 МУЛЬТ утро.
9.30 "Правила движения".
10.15 "Это моя мама".
11.00 "Вести".
11.10 "Местное время. Вести - Москва".
11.20 "Владимир Крючков. Последний председатель"
12.20 Х/ф "Я тебя никому не отдам".
14.00 "Вести".
14.20 "Местное время. Вести - Москва".
14.30 Х/ф "Я тебя никому не отдам".
16.45 "Знание - сила".
17.35 "Главная сцена".
20.00 "Вести в субботу".
21.00 Т/с "Год в Тоскане".
0.40 Х/ф "Куда уходит любовь".
2.45 Х/ф "Вылет задерживается".
4.20 "Комната смеха".

НТВ

4.40 Т/с "Адвокат".
6.30 Х/ф "Лучшие враги".
7.25 "Смотр".
8.00 "Сегодня".
8.15 "Жилищная Лотерея Плюс".
8.45 "Медицинские тайны".
9.20 "Готовим с А. Зиминым".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Главная дорога".
11.00 "Кулинарный поединок"
11.55 "Квартирный вопрос".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Я худею!"
14.20 "Поедем, поедим!"
15.05 "Своя игра".
16.00 Х/ф "С 8 марта, мужчины!" (12+).
18.00 "Следствие вели..."
19.00 "Центральное телевидение".
20.00 "Новые русские сенсации".
21.00 "50 оттенков. Белова"
22.00 "Ты не поверишь!"
23.00 "Время Г". (18+).
23.35 Х/ф "Танперцы".
1.40 Х/ф "Лучшие враги".
2.35 "Дикий мир".

ДОМАШНИЙ

7.00 Домашняя кухня.
7.30 Одна за всех.
8.15 Детектив "Капкан для Золушки".
12.00 Мелодрама "Надежда как свидетельство жизни". (Украина).
15.30 Мелодрама "Три полуграции".
18.00 Д/с "Восточные жены".
19.00 Мелодрама "1001 ночь"
22.00 Д/с "Восточные жены".
23.00 Д/с "Звездная жизнь".
0.00 Одна за всех.
0.30 Мелодрама "Черное платье". (Россия - Украина).
2.25 Мелодрама "Аннушка".
4.10 Д/с "Звездные истории".
5.10 Одна за всех.
5.30 Домашняя кухня.

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Библейский сюжет".
10.35 Х/ф "Двенадцатая ночь".
12.00 Д/ф "Георгий Вицин".
12.45 Большая семья. Ольга Кабо.
13.40 Пряничный домик. "Ода стеклу".
14.10 "На этой неделе... 100 лет назад. Нефронтовые заметки".
14.40 Спектакль "Мнимый больной".
17.00 "Новости культуры".
17.30 "Православие в Болгарии".
18.10 "Романтика романса". Времена года.
19.05 "Выдающиеся писатели России". Леонид Леонов. Вечер в МГУ. Запись 1978.
20.20 Х/ф "Пять вечеров".
22.00 Никита Михалков. Творческий вечер в Московском международном Доме музыки.
23.30 Х/ф "Похитители велосипедов".
1.05 Д/ф "Рекордсмены из мира животных".
1.55 "Искатели". "В поисках сокровищ Царского Села".

воскресенье, 25 октября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа

РГВК

07.00 Время новостей Дагестан
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
08.00 «Здравствуй, мир!»
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Акваланги на дне»
10.25 «Молодежный микс»
10.45 Брейн-ринг «Дербент 2000»
11.30 «Inter-диалог»
12.00 «Чистое сердце»
12.15 Концерт «Музыкальный майдан»
13.00 «Красота 05.ru»
13.40 Х/ф «Большая семья»
15.40 Концерт Государственного симфонического оркестра «Новая Россия» п/у Ю.Башмета **17.00** Д/ф «Ритмы унцукульских орнаментов»
17.25 Х/ф «Чегери»
18.50 Фестиваль «Вся Россия - 2015» Встреча Главы РД Р, Г. Абдулатипова с журналистами
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «7 news»
20.10 «Книжная ярмарка «Тарки-Тау»
20.30 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.00 «Человек и право»
00.10 Х/ф «Война и мир»
03.40 Фестиваль «Вся Россия - 2015» Встреча Главы РД Р, Г. Абдулатипова с журналистами
04.05 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком
05.45 Х/ф «Чегери»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Контрольная закупка".
5.35 Х/ф "Как украсть миллион".
6.00 "Новости".
6.10 Х/ф "Как украсть миллион".
8.10 "Армейский магазин".
8.45 М/с "Смешарики. Пинкод".
8.55 "Здоровье".
10.00 "Новости".
10.15 "Непутевые заметки". (12+).
10.35 "Пока все дома".
11.20 "Фазенда".
12.00 "Новости".
12.15 "Вместе с дельфинами".
14.10 "Муслим Магомаев. От первого лица". (12+).
15.15 "Есть такая буква!"
16.20 "Время покажет". Темы недели.
17.55 "Точь-в точь".
21.00 Воскресное "Время".
23.00 Х/ф "Метод". (18+).
1.00 Х/ф "Сайрус".
2.45 Х/ф "Каблуки". (12+).
4.30 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.30 Х/ф "Слово для защиты".
7.30 "Сам себе режиссер".
8.20 "Смехопанорама".
8.50 "Утренняя почта".
9.30 "Сто к одному".
10.20 "Местное время. Вести - Москва". Неделя в городе.
11.00 "Вести".
11.10 "Смеяться разрешается".
13.10 Комедия "Свадьба".
14.00 "Вести".
14.20 Комедия "Свадьба".
15.30 Евгений Петросян - "Улыбка длиною в жизнь". Фильм 3.
17.45 Х/ф "В тесноте, да не в обиде".
20.00 "Вести недели".
22.00 "Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым".
0.30 Х/ф "Солнечный удар".
3.55 "Смехопанорама".
4.25 "Комната смеха".

НТВ

5.00 Т/с "Адвокат".
6.00 Х/ф "Лучшие враги".
8.00 "Сегодня".
8.15 "Русское Лото Плюс".
8.50 "Их нравы".
9.25 "Едим дома".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Первая передача".
11.00 "Чудо техники". (12+).
11.50 "Дачный ответ".
13.00 "Сегодня".
13.20 Чемпионат России по футболу 2015/2016. Динамо - Спартак.
15.40 "Сегодня".
16.00 "Следствие ведут..."
17.00 "Беглецы из ИГИЛ".
18.00 "Акценты недели".
19.00 "Точка".
20.00 Т/с "Ментовские войны".
23.45 "Пропаганда".
0.20 Х/ф "Лучшие враги".
2.15 "Дикий мир".
3.05 Т/с "Преступление будет раскрыто".

ДОМАШНИЙ

7.00 Домашняя кухня.
7.30 Одна за всех.
8.15 Мелодрама "Дудочка крысолова".
11.55 Мелодрама "Три полуграции".
14.25 Мелодрама "Белые розы надежды".
18.00 Д/с "Звездная жизнь".
19.00 Мелодрама "Бабушка на сносях".
22.55 Д/с "Звездная жизнь".
23.55 Одна за всех.
0.30 Комедия "Ты всегда будешь со мной?" (Россия - Украина).
2.25 Мелодрама "Женщины шутят всерьез".
4.05 Д/с "Звездные истории".
5.05 Одна за всех.
5.30 Домашняя кухня.

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым".
10.35 Х/ф "Пять вечеров".
12.15 "Легенды мирового кино". Дзига Вертов.
12.45 "Россия, любовь моя!" "Телеутская землица".
13.10 "Кто там..."
13.40 Д/ф "Рекордсмены из мира животных".
14.30 "Что делать?"
15.20 "Гении и злодеи". Джанни Родари.
15.50 Государственный академический ансамбль песни и пляски донских казаков им. Анатолия Квасова. Концерт в Государственном Кремлевском дворце.
16.50 "Пешком..." Москва эмигрантская.
17.20 Х/ф "Старомодная комедия".
18.50 Д/ф "Алиса Фрейндлих. Нет объяснения у чуда"
19.30 "100 лет после детства".
19.45 Х/ф "Судьба барабанщика".
21.15 "Искатели". "Сокровища белорусских староверов".
22.00 Послушайте! "Поэты в Переделкине".
23.35 Опера "Турандот".
1.55 "Искатели". "Сокровища белорусских староверов".
2.40 Д/ф "Нойзидлерзее. Нигде нет такого неба".

СПОРТ с 19 ПО 25 ОКТЯБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

5.45 Х/ф "Дружина".
7.20 "Эволюция".
8.55 "Большой спорт".
9.20 "Приключения тела".
10.40 Х/ф "Две легенды. Двойные стандарты".
12.25 Хоккей. КХЛ. "Адмирал" (Владивосток) - ЦСКА. Прямая трансляция.
14.45 "Большой спорт".
15.00 Теннис. Кубок Кремля. Прямая трансляция.
17.00 Х/ф "Проект "Золотой глаз".
19.25 Хоккей. КХЛ. "Динамо" (Москва) - "Барыс" (Астана).
21.45 Баскетбол. Единая лига ВТБ. ЦСКА - "Химки".
23.40 "Большой спорт".
0.00 "Эволюция".
1.35 "24 кадра".
4.05 Профессиональный бокс.

ВТОРНИК

5.45 Х/ф "Дружина".
7.20 "Эволюция".
8.55 "Большой спорт".
9.20 "Приключения тела".
10.20 Х/ф "Две легенды. Полная перезагрузка".
12.05 Х/ф "Правила охоты. Отступник".
15.30 "Последняя миссия "Охотника".
16.25 "Мастера". Военный водолаз.
16.55 Хоккей. КХЛ. "Салават Юлаев" (Уфа) - "Ак Барс" (Казань).
19.15 "Большой спорт".
19.30 Теннис. Кубок Кремля. Прямая трансляция.
21.10 "Россия без террора. Дагестан. Война и мир".
22.05 Х/ф "Две легенды. Двойные стандарты".
23.50 "Эволюция".
1.25 "Рейтинг Баженова". Война миров.
Профилактика.

СРЕДА

Профилактика.
10.00 "Эволюция".
12.00 Х/ф "Правила охоты. Штурм".
15.30 Профессиональный бокс.
16.25 Хоккей. КХЛ. "Сибирь" (Новосибирская область) - ЦСКА.
18.45 "Большой спорт".
19.00 Теннис. Кубок Кремля. Прямая трансляция.
20.40 "Россия без террора. Мусульманские святыни"
21.35 Х/ф "Две легенды. Полная перезагрузка".
23.25 "Эволюция".
1.00 "Диалоги о рыбалке".
2.05 "Моя рыбалка".
2.45 "Рейтинг Баженова". Могло быть хуже.
3.40 Смешанные единоборства.

ЧЕТВЕРГ

5.45 Х/ф "Дружина".
7.20 "Эволюция".
8.55 "Большой спорт".
9.15 "Приключения тела".
10.15 Х/ф "Две легенды. По следу призрака".
12.05 "Танки. Уральский характер".
13.00 Теннис. Кубок Кремля. Прямая трансляция.
14.40 "Нева" и "Надежда". Первое русское плавание кругом света.
16.25 "Полигон". Зубр.
16.55 Хоккей. КХЛ. "Металлург" (Магнитогорск) - "Йокерит" (Хельсинки).
19.15 "Большой спорт".
19.55 Футбол. Лига Европы. "Локомотив" (Россия) - "Бешикташ" (Турция).
21.55 Х/ф "Две легенды. По следу призрака".
23.40 "Эволюция".
1.15 "Полигон". Путешествие на глубину.
2.25 "Рейтинг Баженова". Могло быть хуже.
2.55 "Рейтинг Баженова". Война миров.
3.35 Профессиональный бокс

ПЯТНИЦА

5.45 Х/ф "Дружина".
7.20 "Эволюция".
8.55 "Большой спорт".
9.15 "Приключения тела".
10.15 Х/ф "Две легенды. Выстрел из прошлого".
12.05 "Танки. Уральский характер".
13.00 Теннис. Кубок Кремля. Прямая трансляция.
14.40 "Нева" и "Надежда". Первое русское плавание кругом света.
16.25 "Полигон". РХБЗ.
16.55 "Главная сцена".
19.25 Хоккей. КХЛ. "Динамо" (Москва) - "Локомотив" (Ярославль).
21.45 Баскетбол. Евролига. Мужчины. "Динамо Сассари" (Италия) - ЦСКА (Россия).
23.30 "Большой спорт".
23.50 Х/ф "Две легенды. Выстрел из прошлого".
1.35 "Эволюция".
3.05 "Человек мира". Китай.
4.00 Смешанные единоборства. Bellator. Прямая трансляция из США.

СУББОТА

6.00 Смешанные единоборства
7.45 "В мире животных".
8.15 "Диалоги о рыбалке".
9.15 "Начать сначала".
9.45 Х/ф "Охота на пиранью"
12.05 "Большой спорт".
12.20 "Задай вопрос министру"
13.00 Теннис. Кубок Кремля. Женщины. Финал. Прямая трансляция.
14.40 "24 кадра".
16.55 Футбол. Премьер-лига. "Зенит" (Санкт-Петербург) - "Анжи" (Махачкала). Прямая трансляция.
18.55 "Большой спорт".
19.20 "Прототипы". Гоцман.
19.50 "Прототипы". Остап Бендер.
20.55 Формула-1. Гран-при США. Квалификация. Прямая трансляция.
22.05 Смешанные единоборства. Bellator.
0.00 "Полигон". Пулеметы.
0.30 "Полигон". Спрут.
1.00 "Мастера". Лесоруб.
1.30 "НЕпростые вещи". Лампочка.
2.05 "НЕпростые вещи". Монетка.
2.30 "Непростые вещи". Обручальное кольцо.
3.00 "Человек мира". Японский альбом.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

4.25 Смешанные единоборства
7.20 "Моя рыбалка".
7.50 "Рейтинг Баженова". Могло быть хуже.
8.50 "Большой спорт".
9.10 "Начать сначала".
10.10 Х/ф "Проект "Золотой глаз".
13.30 "Полигон". Зубр.
14.00 Теннис.
15.40 "Небесный щит".
16.30 "Основной элемент". Кинореволюция.
17.00 Футбол.
19.00 "Большой спорт".
19.10 Баскетбол. Единая лига ВТБ. "Н. Новгород" - ЦСКА.
21.00 "Большой спорт".
21.45 Формула-1.
0.15 Смешанные единоборства. Кубок России по ММА
1.40 "Как оно есть". Молоко
2.40 "Основной элемент". Астероиды. Космические агрессоры.
3.05 "Основной элемент". Кинореволюция.

Программа гьазурайди - Насима ВЕЛИБЕГОВА

РАДИО

ИСЛЕН, 19-ОКТЯБРЬ

12.10 «Дагъустан». Хабарар
12.35 «Хважамжам».

САЛАСА, 20-ОКТЯБРЬ

12.10 «Дагъустан». Хабарар
12.30 "Карчи Дагъустан".

АРБЕ, 21-ОКТЯБРЬ

12.10 «Дагъустан». Хабарар
12.30 «Девирар».

ХЕМИС, 22-ОКТЯБРЬ

12.10 «Дагъустан». Хабарар. Газетдин обзор
12.30 «Вахт ва жегьилар».

ЖУЬМЯ, 23-ОКТЯБРЬ

12.10 «Дагъустан». Хабарар
12.30 «Исламдин сес».

КИШ, 24-ОКТЯБРЬ

10.43 «Гьафтедин нетижаяр»
10.50 Концерт.

ГЬЯД, 25-ОКТЯБРЬ

10.43 «Кард». Аялар патал программа

Месэладиз килигна

Россиядин Президент Владимир Путина Белоруссияда президент хкядай сечкийра инанмишвилелди гъалиб хьайи Александр Лукашенкодиз и кар мубаракна. Кремлда къейд авурвал, регьберри республикадин территориядал Россиядин авиабаза туькIуьрунин мумкинвилерин гьакъиндай месэладиз килигун давамарда. Идан гьакъиндай, "Лента.ру-дин" корреспондентди хабар гузвайвал, Президентдин пресс-секретарь Дмитрий Пескова малумарна.

Кремлдин векилди къейд авурвал, 15-октябрдиз Путин ва Лукашенко Къазахстанда кьиле фидай Саммитдал сад-садаз аквада. «Гьавиляй абурухъ ихьтин месэлаяр веревирд ийидай хъсан мумкинвал жеда», - къейдна Пескова.

Октябрдин сифте кьилера Лукашенкоди Россияди республикада гьакъикъатдани база кардик кутунал шак гъизвай. Адан гафаралди, СМИ-ра пайда хьайи малумат гьакъикъатдинди тушир.

ГьакI ятIани, 19-сентябрдиз Владимир Путина Къецепатан крарин ва Оборонадин министерствойрал авиабаза тешкилунин гьакъиндай Белоруссиядин терефдихъ галаз рахунар башламишун тапшурмишна. Бобруйскдин патав Россиядин СУ-27 маркадин истребителар акъвазардай аэродром туькIуьрунин гьакъиндай малумат гьеле алатай йисуз пайда хьанай.

Республикадин территориядал гьеле Россиядин са жерге военный объектар ала. Кьилди къачуртIа, Минский областдин Вилейка шегьерда Россиядин ВМФ-дин алакъадин 43-узел ава.

11-октябрдиз Белоруссияда государствадин кьил хкядай сечкияр кьиле фена. Сечкичийрин 83,49 процент сесер къачуналди Александр Лукашенко гъалиб хьана. Ада Белоруссиядин президентдин къуллугъ вад лагьай сеферда кьиле тухуда. 1994-йисуз Лукашенко кьвед лагьай турда Белоруссиядин президент яз хкянай. 1996-йисуз адан векилвилер референдумдал 2001-йисалди давамарнай. Идалай гуьгъуьниз ам мад пуд сеферда - 2001, 2006 ва 2010-йисара хкя хъувунай.

2004-йисуз кьиле фейи референдумди государствадин кьилин къуллугъ галаз-галаз кьве муддатдилай гзаф вахтунда жедай ихтияр авач лугьудай Конституциядин сергьятламишун кардикай хкуднай.

Башчидал хер хьанва

Ирандин ИРНА информационный агентстводи тестикьарзавайвал, Иракдин ВВС-ри "Исламдин государствадин" (ИГ) кьил авай машинрин цIиргъинал гьавадай гьужумунин нетижада ИГ-дин башчи Аль-Багдадидал хер, адан пуд заместитель - аль-Шишани, аль-Сури ва аль-Корбули телеф хьана.

ИГ-дин къурулушра аль-Шишаниди пропаганда авунай жаваб гузвай, аль-Корбули террориствилин дестейрин виридалайни хъсан командир яз гьисабзавай, хабар гузва агентстводи. Адан гафаралди, Иракдин авиацияди боевикрин башчи авай машинрин цIиргъинин гьакъиндай малумат агакьайдалай гуьгъуьниз гьужумна.

11-октябрдиз Иракдин военныйри аль-Багдади Кербела шегьердиз физвай машинрин цIиргъиниз гьавадай ягъунар кьуна. Иракдин Кербела шегьер Сириядин сергьятдин мукьув Анбар вилаятда ава ва ам "Исламдин государствадин" лап мягькемарнавай чка яз гьисабзава.

2015-йисан сифте кьилерай Иракдин премьер-министр Хайдер аль-Абадиди Al-Hayat газетдиз малумарайвал, уьлкведин кефердинни рагъакIидай пата авай Сириядин сергьятдин патав гвай Эль-Каим шегьердал гьавадай гьужумунин нетижада аль-Багдадидал хер хьанай. ИГ-дин башчи сагъ амукьун гьукуматдин кьили аламатдин кар я лагьанай.

Аль-Багдади 1971-йисуз Иракдин Самарра шегьерда дидедиз хьана. Ада вири дуьньядай вичин военный агалкьунри ва халифат тешкилунрин мураддалди Мукьвал тир РагъэкъечIдай патан карта маса жуьреда туькIуьр хъувунин планри руьгьламишнавай боевикар кIватIна. Адан кьилихъ США-ди 10 миллион доллар гун хиве кьунва.

Кьиле Сад Хьанвай Штатар авай Международный коалицияди алатай йисуз Иракда ва Сирияда авай исламистрин сенгерриз ягъунар кьуна. Россияди Арабский Республикада авай исламистриз акси гьавадин серенжем 30-сентябрдиз башламишна.

Верховный суддин къарардалди Россияда ИГ-дин кIвалах къадагъа авунва.

Икьрар тестикьарна

НАТО-дин Парламентдин ассамблеяди (ПА) "Украинадихъ галаз рейсадвилин" гьакъиндай 422-нумрадин резолюция тестикьарна. Идан гьакъиндай Украинадин МИД-дин пресс-къуллугъди вичин Fasedooc-да хабар гузва.

НАТО-дин ПА-ди аслу туширвал ва территорийрин битаввал хуьнин карда, Европадин ва Евроатлантикадин интеграциядин гьерекатди Украинадин гьукуматдин ва халкьдин тереф хуьдайдан гьакъиндай мад сеферда тестикьарна.

Къейдзава хьи, ассамблеяди "Крым законсуздаказ кьун (Киевди ва рагъакIидай патан са жерге уьлквейри Крым Россиядик кухкIур хъувун законсузди яз гьисабзава) ва Украинадин РагъэкъечIдай пата РФ-ди военный чапхунчивал кьиле тухун", гьакIни летчица Надежда Савченко, режиссер Олег Сенцов ва Украинадин маса гражданар кьунни кьетIидаказ пислемишзава.

Документда НАТО-дин уьлквейрин парламентарийриз Киевдин властдин тереф хуьниз ва Минскдин икьрарар тамамдаказ кьилиз акъуддалди Москвадиз дипломатвилин политикадин ва экономикадин рекьяй басрухар гун артухаруниз эвер гузва.

2015-йисан 28-сентябрдиз НАТО-дин генеральный секретарь Йенс Столтенберга къейд авурвал, ООН-дин Хатасузвилин Советда ва Сад хьанвай миллетрин организациядин сергьятра Россиядихъ авай кесерлувал гьисаба кьуналди, Россия къерех ийиз жедач ва им метлебсуз кар я. Адан гафаралди, Россиядин ва НАТО-дин арада алакъайри четин вахтар куьчуьрмишзава: стратегиядин рекьяй амадагвал авунин гьакъиндай рахун лазим къвезвач, амма къайи дяведин гьакъиндайни ихтилат физвач. Ада гьакIни Минскдин икьрарар уьмуьрдиз кечирмишунин карда аквадай хьтин хъсан крар хьанвайди къейдна.

21-сентябрдиз Петр Порошенкоди Украина НАТО-дин член хьуниз гьеле гьазур туш лагьана малумарна. Государствадин кьили гьакIни алава хъувурвал, "Украина дегишарун, ам Европейский Союздин член хьун патал алакьдай вири кIвалахар авун лазим я".

Дрезденда митинг

12-октябрдиз немсерин Дрезден шегьерда PEGIDA тIвар алай исламдиз акси десте ди тешкилнавай аксивилин серенжемда 8 агъзурдав агакьна инсанри иштиракна, хабар гузва Ассошиэйтед Пресс агентстводи. Анал рахайбуру, гьа гьисабдай яз винидихъ тIвар кьунвай десте тешкилнавайбурукай сад тир Лютц Бахмана Германиядин канцлер Ангела Меркелан ва адан гьукуматдин къарар пислемишна. И къарардал асаслу яз, Германияди агъзурралди катнавайбур, абурукай гзафбур Сирияда, Афгъанистанда ва Иракда кьиле физвай чуьруькрикай катнавайбур я, кьабулун пислемишна.

"Абуру чун дуьм-дуьз Европада граждан дяведихъ тухузва", - къейдна Бахмана. Аксивал къалурзавайбуру "Меркель хъфин лазим я" лугьуз, катнавайбур чпин уьлкведай рахкур хъувунин патахъай гьараяр ийиз-

вай. Аксивал къалурзавайбурукай сада Меркель ва СДПГ-дин председатель, вице-канцлер, ФРГ-дин экономикадин ва энергетикадин министр Зигмар Габриэль патал кьве гьалкъа авай тарагъажрин макет тухузвай.

Дрездендин мэр хкядай цIинин йисан сечкийра саки 10 процент сесер къазанмишай Татьяна Фестерринга къейд авурвал, Саксония Германиядихъай чара хьун лазим я. Эхиримжи варцара Саксонияда катнавайбуруз акси яз лап кьетIи серенжемар кьиле фена.

КIеретIдай са бязибуру Венгриядин ва Россиядин пайдахар юзурзавай, "Меркель - Сибирдиз, Путин - Берлиндиз" лугьуз гьараярзавай.

Мукьвал тир РагъэкъечIдай патан уьлквейра яракьлу чуьруькар себеб яз катнавайбур атунихъ галаз алакъалу яз Европада четин гьалар арадал къвезва. Катнавайбурукай хейлинбуруз Германияда бинеламиш жез кIанзава. И уьлкведин властри йисан эхирдалди 1,5 миллион катнавайбур атун мумкин я лугьузва.

Анкарада - хъиткьинарунар

Туьркиядин премьер-министр Ахмет Довутогълыди малумарайвал, Анкарада теракт авунай "Исламдин государствадин" десте кьилин тахсиркаррикай сад я. Ихьтин малумат ада чкадин НТВ телеканалдиз интервьюда гана, хабар гузва Блоомбергди.

Премьердин гафаралди, хъиткьинарунар тешкилайбуруз 1-ноябрдиз планламишнавай парламентдин сечкияр тухуниз ва абурун нетижайриз таъсир ийиз кIан хьана. Амма сесер гун тайинарнавай вахтунда кьиле тухуда. "Терактри сечкийриз гьазур жезвай уьлкведин шартIариз таъсирна. Чна, гьихьтин шартIара хьайитIани, сечкияр кьиле тухуда", - гъизва "ЦIийивилер" РИА-ди Довутогълыдин гафар. Гьукуматдин кьили гьакIни къейдна хьи, Туьркиядин властри вичин чандилай гъил къачунвай террористрикай сад вуж ятIа, саки тайинарнава.

10-октябрдин пакамахъ Анкарада ракьун рекьин вокзалдин патав кьве хъиткьинун ара-

дал атана. Бомбаяр профсоюздин векилар ва чапла патан оппозициядин партийрин терефдарар, гьа гьисабдай яз курдрин патал алай Халкьдин демократвилин партия дяведиз акси серенжемдиз кIватI хьанвайла, кардик кутуна. Вичин чандилай гъил къачунвай касди теракт авунин нетижада 97 кас телеф, 240-далай гзафбурал хирер хьана. Зиянар хьайибурукай хейлинбур четин гьалда аваз больницайра къаткурнава.

Кремлдик тахсир кутуна

Кишиневдин мэрди ва гьа са вахтунда Молдавиядин Либеральный партиядин вице-председатель тир Дорин Киртоакэди хабар гайивал, чапла патан центристрин оппозициядин наразивилер Россиядин махсус къуллугъри тешкилна, оппозициядин регьберрин тереф Кремлди хуьзва.

"Кишиневда къайдасузвилер - им Россиядин махсус къуллугърин кар я, Социалистрин партиядин регьбер Игорь Додонав ва "Чи партиядин" регьбер тир Ренат Усатыйдив Кремлдин патай куьмекар агакьзава", - къейдна Молдавиядин меркездин мэрди. Маса наразивилер Киртоакэди хийирлубур ва дуьзбур яз гьисабна - ада демонстрация тешкилунай DA-дин гражданвилин платформадиз чухсагъул лагьана.

Кишиневдин мэрди 5-октябрдиз жуьреба-жуьре политический къуватрин аксивал къалурзавай серенжемрин арада еке фаркь авайди къалурна. Адан гафаралди, DA эгер Европадин рехъ патал экъечIзаватIа, Молдавия коммунистрин партиядиз ва "Чи партиядиз" чи уьлкве Москвадин, Кремлдин табийвилик хьана кIанзава", - хабар гузва Публика мд-порталди.

Кишиневда аксивилин серенжемар сентябрдин сифте кьилера башламиш хьана. И кардин себебни "Асирдин чуьнуьхун" лугьудайди хьана, алай йисан гатфариз уьлкведин лап чIехи пуд банкунай къецепатаз са миллиард евро акъудна. Чпин чIехи пай "Лайихлувал ва гьахълувал" гьерекатдай тир демонстрантри вахтундилай вилик парламентдин сечкияр тешкилун, гьукумат отставкадиз ракъурун, государствадин кьил хкядай вири халкьдин сечкияр къведай йисан гатфарилай геж тушиз тухун, гьакIни банкарин системадай чуьнуьхнавай миллиард евро элкъвена уьлкведиз хкун истемишзавай.

25-сентябрдилай Кишиневда социалистрин партияди ва "Чи партияди" вахт эциг тавунвай аксивилин серенжем кьиле тухузва. Абуру парламентдин ва хуьруьн майишатдин министерстводин дараматрин вилик са шумуд виш палатка эцигнава.

Рекъем

- Къарабудахкент райондин агьалияр тIебии газ ишлемишунай **1,6 миллиард манатдилай** гзаф буржлу хьанва.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 62,22 манат,
1 евро - 71,77 манат,
къизил (1 гр) - 2309,42 манат,
гимиш (1 гр) - 31,23 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.
Гьазурайди - Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОЕВ

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЬИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ - ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЬИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЬАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Х. ШАЙДАБЕГОВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 17.00
Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада гьазурна.
Газет **"Лотос"** ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала, Пушкинан кьуче, 6.

Тираж 7609

Макъалаяр редакцияди туькIуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекьяй РФ-дин Федеральный къуллугъдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.
ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, I Петрдин проспект, 61. 7-мертеба.

Гь - И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"
УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

И йикъара "Эренлардин сес" газетдин кьилин редактор Эдуард Алибегович ГЬАЖИБЕГОВ ва жавабдар секретарь Алибуба Эмирсултанович ЭМИРСУЛТАНОВ Россиядин Федерациядин журналистрин Союздин членарвиле кьабулна. Чна чи къелемдин юлдашриз милли пресса вилик тухунин карда хьанвай агалкьунар рикIин сидкьидай мубаракзава!

Куь къелемар хци хьурай гьамиша,
"Илгьам" лугьур шивер ая вердишар.
Гьакъикъатдин дуьз уламар кьатIуз хьуй,
Куь гафуни чукIулди хьиз, атIуз хьуй!
Агалкьунар хьурай квехъ гьар камуна
Куь шадвили чакни лувар кутуна!

"ЭС" ГАЗЕТДИН РЕДАКЦИЯДИН КОЛЛЕКТИВ.

Серенжемар кьабулзаватIани

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Надият ВЕЛИЕВА

И йикъара "Дагъустан" РИА-да РД-дин МВД-дин ГИБДД-дин 9 вацран кIвалахдин нетижайриз талукьарнавай пресс-конференция кьиле фена.

Ана РД-да авай МВД-дин ГИБДД-дин управленидин начальник **Валерий ГРОМОВА,** и управленидин къуллугъчияр тир **Жабраил САИДОВА, Мегьамед МАМАЕВА** ва СМИ-дин журналистри иштиракна.

Са жерге серенжемар кьабулзаватIани, республикадин рекьера аварияр давам хьуни Госавтоинспекциядик секинсузвал кутазва, - къейдна В.Громова.

Гьар йисуз республикадин рекьера пассажирар тухудай транспортдихъ галаз алакъалу яз хьайи дуьшуьшар, абурукай гзафбурун нетижаяр заланбур жезва.

Алай йисан 9 вацран вахтунда транспортдихъ галаз алакъалу яз республикадин рекьера 1171 ДТП (дорожно-транспортное происшествие) къейднава. Нетижада 360 кас телеф ва 1570 касдал жуьреба-жуьре хирер-кьацIар хьана, больницайриз аватна. Алатай йисан талукь вахтунив гекъигайла, ДТП-рин ва хирер-кьацIар хьанвайбурун кьадар 26-30 процентдин артух, телеф хьайибурун кьадар 5 процентдин тIимил хьанва. И кар себеб яз кIвалах ва кьабулзавай серенжемар рекьера гьерекатзавайбурун хаталувал хуьнихъ элкъуьрнава.

Рекьера аварияр хьун инсанрилай чпелайни гзаф аслу я. Машинрин йигинвал кьадардилай артухарун, къаншардиз къвезвай машиндин вилик экъечIун, шоферар пиян яз рулдихъ ацукьун, яхдиз къекъвезвайбуру рекьерин къайдайрал амал тавун. ГьакIни йифен вахтунда куьчейра эквер тахьун, машинар физвай рекьин къерехар агал тавун, - ибур вири рекьера аварияр хьунин себебар я, - давамарна В.Громова.

Статистикадин делилралди аялар машинрик акатай дуьшуьшар гзаф жезва. И кардин себебни аялар диде-бубайрин гуьзчивилик квачиз амукьун ва яш бегьем тахьанвай аялар велосипедрал алаз машинар физвай рекьел экъечIун я. Аялар машинрик акатун гьикьван залан кар ятIа виридаз чизва. Гьар са дидебубади чпин аялар рекьерин къайдайрал амал авунин гьавурдик кутун лазим я. Рекьери саймазвал багьишламишдач. Республикада транспортдин кьадар артух хьанва. Гьавиляй гьар са касди дикъет хуьн лазим я.

Шоферрин хиве хьиз, яхдиз физвай инсанрин хивени жавабдарвал гьатзава. Чир хьухь: рекьерин тайин чкайрилай (светофорар алай ва я махсус лишанар алай) элячIун лазим я.

Рекьера аварияр хьунин вилик пад кьунин мураддалди ГИБДД-дин ДПС-дин работникри "Скорость", "Пешеход", "Тонировка", "Ремень безопасности", "Внимание - дети", "Парковка" ва профилактикадин гзаф маса серенжемар кьиле тухузва.

Республикадин телевиденидин каналрай аварийрин вилик пад кьунин, транспорт физвай рекьера авай кимивилер арадай акъудунин, школайра ва кIелдай маса заведенийра рекьерин къайдайрин гъавурдик кутунин патахъай передачаяр тухузва.

Къе чи вилик гьялиз тахьанвай гзаф месэлаяр кума, чаз абур чизва ва аквазва. Чна и татугайвилер арадай акъудун патал вири къуватар эцигда, - алава хъувуна В.Громова.

Эхирдай пресс-конференциядин иштиракчийри журналистрин са жерге суалриз жавабар гана.

2016-йис патал

Лезги газет

кхьихь!

ИНДЕКСАР: *йисанди - 63249*
6 вацранди - 51313

газетдин къимет почтарин отделенийрай:
йиса - 722 манатни 88 кепек
6 вацра - 361 манатни 44 кепек

Абонентрин ящикрай (до востребования):
йиса - 668 манатни 28 кепек
6 вацра - 334 манатни 14 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:
йиса - 444 манат
6 вацра - 222 манат

Киоскрай вахчун патал газет квевай "Дагпечатдин" киоскрай, гьакI Махачкъалада Промшоссе куьчедин 10 "а"-нумрадин дараматда кхьиз жеда.

Чи бухгалтериядай:
"Лезги газетдин" редакциядай чпи хутахдайбур :
йиса - 180 манат
6 вацра - 90 манат

Гьаждал сефер

Желил ЖЕЛИЛОВ

Вири мусурманрин уьлквейра хьиз, Дагъустандани диндин суварриз еке фикир гузва. Сив хуьнин ва Къурбанд суварар ял ядай йикъариз элкъвенва. Гьар йисуз Дагъустандай Исламдин вад лагьай ферз кьилиз акъудун патал алакьдайбур Меккадиз ва Мединадиз Мегьамед Пайгьамбардин ﷺ сурал физва. Къурбанд суварин вилик Мегьарамд-хуьруьн райондин Бут-Къазмайрал яшамиш жезвай Мамедкеримов Зилфикъаран хизандай адан чIехи гада Наврузни гьаждал фена хтана.

Зилфикъарани адан уьмуьрдин юлдаш Людмилади са рушни кьуд гада уьмуьрдин шегьредал акъудна. Абуру хуьр, жемят паталди мергьяматлу кIвалахар ийизва, насигьатар гуз, жегьилар дуьз рекье твазва, абуруз кIелунин ва кIвалахунин рекьяй куьмекарзава. Навруза яшайишда герек къведай шейэрин туьквенда кIвалахзава.

Къуй чи арайра къени, мергьяматлу инсанар пара хьурай.

ИкIни жеда кьван

Жедай хъсанвал - жувандаз

Азедин ЭСЕТОВ

"Диде ва бала" тIвар алаз гьар йисуз кьиле тухузвай Россиядин форумда иштиракун патал зун Москвада авай. Дустуни зенг авуна, меркездин шишкабабар гьихьтинбур жедайди ятIа дадмишиз, вичин дачадиз теклифна. Фидай рекье базардай кIани-такIанни къачудайвал хьана. Базар ачух жезвай сифте жергеда дезгедал ярни-къиб какахьнавай ири шефтелар алай.

- Куь шефтелар дадлубур яни? - хабар кьуна дустуни, кьве кило алцумун тIалабна.

Терездал эцигдайла, алверзавай дишегьлиди, гъиле пад ктIанвай емиш кьуна, патав гвай итимдивай михьи лезги чIалал ихтияр тIалабна:

- Имни эцигдани терезда?

Итимдай гаф акъатдалди за жаваб гана:

- Эцига, эцига, чан руш, жедай хъсанвал жувандаз ая!

Ифенвай ракьунихъ гъил галукьай хьиз, руш садлагьана кхунна, гьасятда гъиле авай чIур хьанвай шефтел вичин чкадал эхцигна. Чиниз яр хъчена, сивяй са гафни акъатнач.

- Адаз куьн жуванди тирди чизвачир кьван, - итимди, хъуьрез-хъуьрез, ктIанвайдан эвезда дуьз емиш эцигна.

- Базар я ман! халудин...

Продается земельный участок 12 соток, Сулейман-Стальский район, село Ашагастал-Казмаляр возле дороги, газ, вода, свет, деревья. Обращаться по тел.: **8-928-680-86-45.**